

ПАУЛО КОЕЛИО

КИМИЁГАР

**ДАР ТАРҶУМАИ
АФСАР САРМАД**

Душанбе
2021

**ББК 84.4/8+84.7 Бр
К – 59**

Пауло Коелио. Кимийёгар (Роман)– Душанбе: – 2021.
– 152 саҳ.

Ин асар фарогири саргузашти чӯпонбачае бо номи Сантьяго мебошад, ки дар натиҷаи хоби дидааш барои ҷустуҷӯи ганҷ ҷониби аҳроми Миср меравад, яъне Сарнавишташиро пайгирӣ мекунад.

Роҳи пурхатару душвореро дар биебон тай карда гоҳ ба мақсад наздик мешавад ва гоҳ афсурдагиву шикастагиҳо домангираш мегардад. Дар охир ҳангоми расиданааш ба аҳроми Миср зоратгарон ўро латуқўб мекунанд ва ноогоҳона макони ганҷро барояш ошкор месозанд.

ISBN 978-99975-338-1-4

© Афсар Сармад, 2021

ПЕШГУФТОРИ МУТАРЧИМ

Зиндагӣ барои одамон ҳамчун омӯзгорест. Шодию ғам, умеду ноумедӣ, шебу фароз инсонро ба гирдоби зиндагӣ ғарқ карда, обутоб медихад. Асари нависандаи шуҳратёри бразилиягӣ Пауло Коелио “Кимиёгар” монанди амвоҷи зиндагӣ хонандаро ба оғӯши пурталотумаш мекашад.

Вақте ки бори аввал тарҷумаи ин асарро бо ҳуруфоти форсӣ мутолиа мекардам, дар дилам хоҳише пайдо шуд, то онро ба хати сириллик баргардон карда пешкаши хонандагон гардонам. Вале баъзе калимаю ибораҳо ва истилоҳоти нофаҳмо ба чашм мерасид, ки барои фаҳмидани муҳтавои асар душворӣ ба миён меовард.

Аз ҷумла, дар тарҷумаи форсии асар ибораи “Афсонаи шахсӣ” бисёр истифода шудааст, ки маънои он бароям нофаҳмо буд. Бинобар ин, лозим доништам асарро аз наشري забони русӣ тарҷума намоям.

Дар матни русии асар истилоҳи “Афсонаи шахсӣ” ҳамчун роҳи шахсӣ истифода шудааст, ки ба муҳтавои асар дуруст намеояд. Аз матни ўзбекии ин роман дарёфтам, ки истилоҳи мазкур “Taқдир уо’ли” яъне “Роҳи тақдир” будааст.

Бори дигар бо истифода аз луғат романи мазкурро дар тарҷумаи дигар забонҳои хориҷӣ аз назар гузаронида, ба ҳулоса омадам, ки маънои саҳеҳи ин ибора “Сарнавишт” аст ва онро дар матни забони тоҷикӣ истифода намудам. Ҳамин тавр, дар таҳияи ин китоб нусхаҳои матни русӣ, форсӣ, ўзбекӣ, англисӣ ва олмонии романи “Кимиёгар” барои муқоиса мавриди истифода қарор дода шуд.

Тибқи маълумотҳои аз маъхазҳои гуногун дастрасшуда, кимиёгарӣ аз Мисри қадим сарчашма гирифта, маънояш “chem” яъне “хоки сияҳ” - хоки ҳосилхез мебошад. Соли 331 пеш аз милод дар соҳили рӯдхонаи Нил шаҳри Искандария қомат афрохта, мардуми қавму миллатҳои гуногун сокини он мешаванд. Гурӯҳи якум мисриёни бумие, ки хунармандони моҳире буданд; гурӯҳи дувум юнониёне, ки фалсафаро бо худ ба ин шаҳр оварда буданд; гурӯҳи сеюм яҳудиён ва муҳочирони аз Бобилу Сурия омада, ки дилбастагии ҳосе ба ирфон доштанд. Ҳамин тавр, равандҳои таҷрибавӣ, фалсафӣ ва ирфонӣ ба санъати кимиёгарӣ ворид гардидааст.

Дар ин асар мафҳуми кимиёгарӣ асосан ҷанбаҳои фалсафӣ ва ирфонии кимиёро дар бар гирифта, гоҳе дар бораи табдил додани як унсури кимиёвӣ ба дигар шакл ҳам, суҳан меравад.

Ҳамзамон, ҳаминро бояд қайд намуд, ки романи “Кимиёгар” асари фалсафӣ буда, дар таркиби он ибораҳои калимаҳои номафҳуми дигар, ба монанди Забони Ҷаҳон, Рӯҳи Ҷаҳон, Санги Фалсафа, Иксири Аъзам ва монанди инҳо истифода шудаанд, ки шарҳи онҳо дар зери матнҳо дода мешавад.

Ин китоб яке аз асарҳои серхаридортарини даҳаи охири асри бистум буда, дар зиёда аз 150 кишвари дунё интишор ёфтааст ва ба 81 забон тарҷума шудааст. Романи мазкур дар китоби “Рекордҳои Гиннес” ҳамчун асари сертарҷуматарини олам дарҷ шудааст.

Муаллифи асари мазкур Пауло Коелио 24 августи соли 1947 дар Рио Де-Женейро дар оилаи миёнабизоат ба дунё омадааст. Пеш аз он ки нависандаи маъруф шавад, намоишноманавис, коргардони театр, офарандаи таронаҳову мусиқии бразилиягӣ ва рӯзноманигор будааст.

Пауло аз наврасиаш орзуи нависанда шуданро дар дил мепарварид, вале волидайнаш аз ин мақсадаш ҳаргиз розӣ набуданд.

Модараш соҳибхоназан ва падараш муҳандис буд.

Ӯро дар ҳафтсолагиаш ба мадрасаи динӣ фиристонданд. Таълимоти сахту тираи динии даврони таҳсил ба ӯ таъсири бад гузошта, боиси шикасти суннатҳои хонаводагӣ гашт. Саркашӣ ва сарпечихояш аз анъанаҳои бобой боис шуд, ки волидайнаш ӯро овони шонздаҳсолагиаш дар як тимористони равонӣ бистарӣ кунанд.

Баъди аз бемористон берун шуданаш, Пауло бо як гурӯҳи театри ошно гардид. Аз назари табақаҳои гуногуни он даврон, театр сарчашмаи фасоди ахлоқӣ маҳсуб мешуд. Падару модараш аз ин бештар ваҳм кашида, бори дигар ӯро дар касалхонаи бемориҳои рӯҳӣ бистарӣ карданд.

Пауло баъдан дар бораи падару модараш чунин гуфтааст: “Онҳо намехостанд ба ман бадие расонанд, аммо намедонистанд чӣ бояд кунанд. Онҳо ин амалро барои нобуд кардани ман анҷом надодаанд; волидайнам мехостанд бо ҳамин роҳ маро начот диҳанд”.

Ба хотири орзуҳои падару модар, Пауло дар мадрасаи ҳуқуқ сабти ном кард, яъне ҳадафи нависанда шуданашро канор гузошт. Вале баъд аз як сол тарки таҳсил карда, паёпай ба сафарҳои Амрикоӣ ҷанубӣ, Африқо ва Аврупо рафт. Бедории маънавие, ки Пауло дар ин сафарҳои дармеёфт, заминаҳои зехнии навиштани романи “Кимийёгар”- ро барояш муҳайё месохт.

Барои як маҷмӯаи озодихонааш, диктатори Бразилия “ба мақсади харобкорӣ иншо шудааст” - гуфта, ӯро дар шиканчагоҳи низомӣ ҳабс кард. Баъд аз муддате, бо он далел, ки се маротиба дар бемористони равонӣ бистарӣ будааст, аз марг начот ёфт. Ҳар гоҳ шиканчагарон барои

истинтоқаш меомаданд, вай худаширо мезад ва ин боис шуд, ки аз шиканҷаи ӯ даст кашиданду ниҳоятан озодаш карданд...

Ҳамин тавр, зиндагиномаи пуртазодаш барои эҷоди асарҳояш заминаи бозғамимод фароҳам овард.

Хусусан китоби “Кимиёгар” - аш нигоҳи касро ба офариниши олам дигар мекунад ва ба дарки умқи жарфи зиндагӣ мебарад. Аз хулосаю назарҳои хонандагону мутарҷимони дигар дарёфтам, ки баъзе аз онҳо романи мазкурро хеле сода маънидод намудаанд ва онро ҳатто ба таваҷҷуҳи ҷиддӣ сазовор надонистаанд. Вале ман, ҳамчун мутарҷими китоби мазкур бо ин ақидаҳо комилан розӣ шуда натавонистам. Гарчанде муаллиф дар ин асар зиндагиро дар шакли сода тасвир кардааст, вале зиндагӣ дар назар сода, аммо басо мураккабу пурпеч аст ва ин китоб низ чунин моҳият дорад.

Одамон мудом омода ҳастанд суҳанҳои дигаронро гӯш дода, бо дастуру маслиҳатҳои онҳо амал намоянд. Аммо кам касон ба худашон ва садои дарунии худ гӯш фаро медиҳанд, ё тибқи хоҳиши дилашон амал мекунанд.

Албатта, ҳар як инсон ҷузъе аз олами ҳастӣ буда, метавонад бо ҳастии атрофу дигарон ва бо худаи мувофиқи хоҳиши дил зиндагашро давом диҳад.

Пажӯҳишгаре гуфтааст, ки китоби “Кимиёгар” монанди шароби нобест, ки гӯё фақат аз як моеъи сурхи одӣ иборат аст..., вале таъми ҳақиқии он танҳо баъди замоне чанд, ба истилоҳ “таъми баъдӣ”, ошкор мешавад.

Романи мазкурро якчанд маротиба мутолиа намудам ва ҳар дафъа дар ҳар ибораву ҳар тасвир маънои навро пайдо мекардам. Масалан:

– Худованд барои ҳар кас дар зиндагӣ роҳе муайян кардааст, ки бояд онро тай кунад, фақат барои онро то ба

охир тай кардан, ё раҳгум назадан, кифоя аст аломатҳои дар бари ин роҳ гузоштаи Ёро хондаву фаҳмида тавонад;

– воқеан, аз самими дил агар чизеро бихоҳӣ ё ҳар кореро анҷом додан бихоҳӣ, он гаҳ ин хостаат аз Рӯҳи Ҷаҳон¹ нерую илҳом мегирад ва ту маъмури анҷом додани он дар рӯйи замин мешавӣ;

– ҳамаи чизҳо дар байни тулӯъ ва ғуруби хуршед рух медиҳанд;

– ҳамаи одамон дунёро на ҳамон тавре ки ҳаст, дида метавонанд, балки ҳамон тавре мебинанд, ки чунин мецоҳанд;

– ишқ занҷири маҳкаме ба пойи ошиқ мебандад, то дар канори дилдодаи худ бимонад;

– вақте ошиқ мешавӣ, ҳама чиз бароят маъно пайдо мекунад;

– пештар аз он, ки чизеро ба даст наовардаӣ, онро ба каси дигар ваъда надох.

Хуллас, ин китоб барои онҳост, ки симро дар сурб, подшоҳро дар гадо ва ганҷро дар хештан дида метавонанд.

Бояд тазаккур дод, ки китоби “Кимиёгар” монанди дигар асарҳои Пауло Коелио хонандаро барои аз зиндагии одӣ каме фосила гирифтани кумак мекунад ва барои чашидани таъми ширини зиндагии пуризтироб ҳидоят месозад.

Хондани ин роман ба ҳамаи касоне, ки мецоҳанд дар зиндагӣ даст ба корҳои гуногун бизананд, вале дар ин роҳ дудила ҳастанд, тавсия дода мешавад ва барояшон тақону неру мебахшад.

¹ Рӯҳи ҷаҳон як мафҳуми фалсафист, ки маънои табиати ягонаи ботинии дунёро дорад, ки ҳамчун мавҷудоти зинда тасаввур карда мешавад, дорои ормонҳо, ақидаҳо, забон ва эҳсосот мебошад.

Ин асар ҳамчун дастури омӯзишӣ хидмат карда, назари хонандаро ба офариниши олам тағйир медиҳад.

Баъзе нигоштаҳои ҷолиби романи мазкурро ҳамчунин шарҳ медиҳам:

– Ба дилат бигӯ, ки тарси азобу ранҷ аз худ азобу ранҷ бадтар аст.

“Аз монеаҳо тарсидан аз худ монеаҳо дида бузургтар аст”.

Барои ба даст овардани ҳар натиҷаи нав бояд ба ҷодаи нав қадам гузорем ва ин то ҳадде хатарбор аст. Вале ҳар таваккал подоши бузург дорад. Хосса натиҷаҳои аз ин роҳ бадастомада як подоши пурҳикмате мешаванд.

– Он чизе, ки андарунаш ҳақиқат дорад, ҳамеша пойдор мемонад.

“Ҳақиқат ҳамеша устувору равшан аст ва онро наметавонӣ бо дуд, ё сияҳина пӯшонид. Замоне ки дар ҷустуҷӯи роҳи дуруст бошӣ, он вақт ҳақиқат ба ҷама мушкilot тоб меоварад”.

– Аз худ дур намудани якрангии зиндагӣ.

“Айёме, ки рӯзҳо якхела ҳастанд, инсонҳо ҳолатҳои хуберо дида наметавонанд, ки бо дамидани тулӯи офтоб дар зиндагишон руҳ медиҳад”.

“Зиндагӣ метавонад ба осонӣ тира ва якрангу бемаъно бошад, вале ин вобаста аз нияти одамон аст, ки дар зиндагиашон дидани чӣ чизҳоро меҷӯянд ва барои пайдо кардани чизҳои беҳтарин кӯшиши зиёд ба ҳарҷ медиҳанд”.

– Дарёфтани замони ҳозира.

“Ман на дар гузашта зиндагӣ мекунам ва на дар оянда. Зеро фақат ба имрӯз алоқамандам. Агар ҳамеша ба замони ҳозира диққат диҳӣ, марди хушбахте хоҳӣ буд”.

– Муваффақияти мо таъсири беохире дар ҷаҳон дорад.

“Ин коре бошад, ки кимиёгарон анҷом медиҳанд. Онҳо нишон медиҳанд, вақте мо барои беҳтар шудан аз он ҳолати доштамон кӯшиш мекунем, ҳама чизҳои атрофамон низ беҳтар мешавад”.

– Ба як қарори қатъӣ омадан.

“Вақте кас дар бораи чизе қарори қатъӣ қабул мекунад, дарвоқеъ, худро ба дасти чараёне месупорад ва ин чараён ӯро ба ҳамамон самте мебарад, ки ҳеҷ гоҳ фикрашро ҳам нақардааст”.

Яъне, анҷом додани корҳо аз мақсади шумо вобастагии бевосита дорад. Дар як ҷой истодан шуморо ба ҷое намерасонад.

– Дур шудан аз воқеият.

“Ҳамеша дунёро таъби дилам дидан меҳоҳам, вале на он тавре ки воқеан ҳаст”.

Хеле ихтироот ба хоҳири он анҷом дода шуда, ки одамон мақсад доштанд дунёро ба ҳамагон гунае, ки ҳаст, напасиранд. Дастовардҳои бузург ва ихтироот бо тарҳи зеҳни шикастани марзи ғайриимкониятҳо сурат гирифтаанд.

– Даст барнадоштан аз пофишорӣ.

“Рамзи зиндагӣ ҳафт бор афтодан ва ҳашт бор бархостан аст”.

Зеро ҳаштуминаш метавонад муваффақияти шумо бошад.

Баъзе аз романҳои бузурги дунё баъди садҳо бор рад шудан тавассути ношире мунташир шуда, ба хонанда расидаанд. Хушбахтона, нависандагони онҳо ҳаргиз таслим нашудаанд.

– Андеша дар бораи раванди зиндагӣ.

“Дигарон меҳоҳанд зиндагии каси дигарро тағйир диҳанд. Агар ӯ мутобиқи майлашон набошад, асабонӣ

мешаванд. Хар кас тасаввуроти аниқ дорад, ки бояд чӣ тавр одамони дигар зиндагии худро пеш баранд, аммо ҳеч кас доир ба раванди зиндагии ҳудаш фикр намекунад”.

Таҳти таъсири дигарон будан осон, вале ба он тарзе ки дигарон мехоҳанд, агар зиндагӣ кунӣ, бадбахт мешавӣ. Машварат ва омӯхтан аз дигарон айбе надорад. Аммо боварӣ дошта бошед, ки инҳо бо хостаҳо ва эҳсосоти шумо ҳамоҳанг бошанд.

– Ҳамеша амал кардан.

“Фақат як роҳ барои ёд гирифтани вучуд дорад ва он ҳам дар натиҷаи амал кардан ба даст меояд”.

Шумо метавонед таҳсил бикунед, китоб хонед, гӯш андозед. Аммо як чизи дигар мемунад, ки бояд биомӯзед ва амал кунед.

Дар мачмӯъ, метавон гуфт, ки романи “Кимиёгар” ҳидоятгари инсонҳо аз пайи дарёфти Сарнавишташон мебошад. Афкор, фалсафа ва мавзӯҳои дар асар истифодашуда ба зехни хонанда нақши мусбӣ мегузоранд.

Мутаассифона, чунин раванди офариниши осори мансур дар адабиёти муосири тоҷик кам ба назар мерасад.

Дар охир ҳаминро таъкид карданиам, ки китоби “Кимиёгар” монанди дигар асарҳои Пауло Коелио ба мо мадад мекунад, то аз зиндагии одӣ каме фосила бигирем ва таъми ширини зиндагии пуризтиробро чашида, барои расидан ба қуллаи Сарнавиштамон бори дигар кӯшиши ҳама тарафа ба ҳарч бидиҳем.

Афсар САРМАД

ҚИСМИ ЯКУМ

Писарак Сантяго ном дошт. Наздики ғуруб бо рамаи гӯсфандонаш ба калисои нимвайронаи бекорхобида расид. Сақфи калисо қисман фурӯ рехтаву дар анбори калисо як дарахти чанори калон сабзида буд.

Шабро дар ҳамон чо гузаронидан хост. Гӯсфандонашро аз дари вайрона ба дохили калисо ронда, баромадро бо пораҳои тахта баст, то шабона рама ба берун наравад. Дар он гирду атроф гург набуд, аммо шабе якчанд гӯсфанд аз рама чудо шуд ва писарак мачбур гардид фардо тамоми рӯзро дар ҷустуҷӯи онҳо гузаронад.

Сантяго нимтанаашро ба замин паҳн карду китоберо, ки хонданаашро чанде пеш анҷом дода буд, ба ҷои болишт зери сараш гузошта хобид. Пеш аз хобидан фикр кард, ки бояд китобҳои ғафстаре бихонад. Зеро ҳам дертар тамои мешаванду ҳам болишти беҳтаринанд.

Вақте ки ҳанӯз торик буд, ӯ бедор шуд. Аз сақфи фурӯрафтаи калисо дурахшидани ситораҳо ба назар мерасид.

Дилаш меҳост бештар бихобад. Имшаб ҳам хоби ҳафтаи пеш дидаашро бори дигар дид, вале онро то ба охир надида, бедор шуд.

Аз ҷояш хеста як култ шароб нӯшид ва асояшро бардошта гӯсфандонашро бедор кард, ки ҳанӯз хобида буданд.

Вай пай бурдааст, ки баробари бедор шуданаш, аксари онҳо ҳам ба ҳаракат медароянд.

Гӯиё як навъ робитаи пурасроре зиндагии ўро бо гӯсфандоне, ки тамоми се соли гузаштаре бо онҳо сипарӣ кардаву онҳоро дар ҷустуҷӯи обу алаф ба атроф мебурд, пайваст карда бошад.

– Онҳо чунон ба ман унс гирифтаанд, ки тамоми одатҳоямро медонанд, – ғурунгос зад ў. Вале баъд аз лаҳзае фикр кардан хулоса кард; шояд худам одатҳои онҳоро омӯхтаам.

Чанде аз онҳо ҳамеша дертар бедор мешуданд. Писарак дар ҳоле ки ҳар кадомро ба исми худаш садо мекард, бо кумаки асояш онҳоро берун кард. Ҳамеша бовар дошт, ки гӯсфандон ҳамаи гуфтаҳояшро мефаҳманд. Аз ин рӯ, баъзан чизеро, ки ба ў махсусан дар китобҳо писанд омадааст, бо овози баланд меҳонд ё нақл мекард, ё дар бораи танҳоии хушҳолии як ҷӯпоне дар дашт ба онҳо ҳикоя мекард.

Баъзан назарашро дар бораи чизҳои дар деҳқадаҳои пушти сар гузоштааш дидааш, барояшон мегуфт. Аммо чанд рӯзи охир фақат як мавзӯро барояшон ҳикоя мекард. Дар бораи духтари бозаргоне, ки то маҳалли истиқомати ў чаҳор рӯзи дигар роҳ мондааст. Ҷавон фақат як сол пеш ба он деҳ рафта буд. Бозаргон фурӯшгоҳе дошт ва ҳамеша талаб мекард пашмро дар ҳузураш тарошанд, то ўро фиреб надиханд. Дӯсте дар бораи фурӯшгоҳ ба Сантяго гуфтаву ў ҳам гӯсфандонашро ба он ҷо бурдааст.

* * *

– Меҳоҳам пашм фурӯшам, – гуфт ў ба бозаргон.

Фурӯшгоҳ серодам буду бозаргон аз ҷӯпон хоҳиш кард, то нисфирӯзӣ интизор шавад. Ҳамин тавр, ҷавон дар

зинапоия дӯкон нишаста, китобро аз борхалтааш берун овард.

– Намедонистам, ки чӯпонҳо ҳам савод доранд, – садои духтарона аз паси сараш шунида шуд.

Чехраи духтар шабеҳи сокинони Андалусия буда, мӯйҳояш сиёҳи ҳамвору дароз ва чашмонаш ба таври номаълум мавриёни² замоне Испанияро забтнамударо ба ёд меовард.

– Чӯпонҳо ба хондан ниёз надоранд; гӯсфандон аз ҳама китобҳо бештар таълим хоҳанд дод, – гуфт Сантяго ба ӯ.

Дар давоми ду соати гуфтугӯ духтар ба ӯ гуфт, ки фарзанди бозаргон аст. Дар бораи зиндагӣ дар деҳқада суҳбат кард, ки рӯзҳояш аз ҳамдигар фарқ надоранд. Чавон ба ӯ дар бораи даштҳои атрофи Андалусия ва шаҳрҳои дидааш ҳикоя кард.

Суҳбат бо духтар, аз гуфтугӯ бо гӯсфандонаш хеле гуворотар буд.

– Ту хонданро чӣ тавр омӯхтӣ? – пурсид духтар.

– Ҳамон тавре ки дигарон ёд мегиранд, дар мактаб, – ҷавоб дод чавон.

– Чаро савод дорию ғанӯз як чӯпони одӣ ҳастӣ? Сантяго аз ҷавоб додан баҳона ҷуст, зеро медонист, ки духтар ҳеҷ гоҳ маънии кори ӯро намефаҳмад. Сипас дар бораи сафарҳояш ба нақл идома дод. Чашмони духтар аз тарсу тааҷҷуб гирд шуда буданд. Кам - кам чавон фаҳмид, дилаш намехоҳад ин рӯз ҳеҷ гоҳ ба поён нарасад. Дар дил орзу мекард, ки кош кори бозаргон то се рӯзи дигар ҳам тамом нашавад. Ҳиссу ҳолати ачибе ӯро фаро гирифт. Бори

² Номи аҳолии мусулмони асрҳои миёнаи нимҷазираи Пирения ва қисмати ғарби Африқои Шимолӣ – арабҳо ва барбарҳо, ки ин қаламравҳоро ҳангоми мавҷи дуввуми истилои арабҳо забт кардаанд.

аввал дилаш меҳост то абад дар як макон сокин бошад. Бо духтараки мӯйҳояш сиёҳу дароз, рӯзҳо дигар ҳаргиз яксон нахоҳанд шуд.

Аммо бозаргон омаду аз ӯ хост пашми чор гӯсфандро тарошад. Сипас пулашро пардохт карда, чӯпонро гуфт, ки соли дигар ҳам биёяд.

* * *

Ва ҳоло фақат чаҳор рӯзи дигар то он деҳқада роҳ мондааст. Вай аз ин вохӯрӣ шод буд ва дар айнаи замон хавотир мешуд; Шояд духтар ӯро фаромӯш карда бошад. Зеро, чӯпонҳои зиёде барои фуруши пашм аз он деҳқада мегузаранд.

– Аслан бароям фарқ надорад, – гуфт ба гӯсфандонаш рӯ оварда. Ман духтарони дигареро дар ҷойҳои дигар мешиносам.

Аммо дилаш мегуфт, ки ин хеле муҳим аст. Вай медонист, чӯпонҳо ҳам мисли дарёнавардон ва фурушандагони мусофир ҳамеша шахреро пайдо мекарданд, ки дар он ҷо касе боис шавад онҳо лаззати оворагию саргардониро фаромӯш кунанд.

Рӯз фаро расид ва чӯпон гӯсфандони худро ба тарафи тулӯи офтоб ронд.

– Барои гӯсфандон хуб аст, ки ҳеҷ парвоя надоранд – фикр кард ӯ. Шояд ба ҳамин хотир аст, ки ҳамеша ҳамроҳам ҳастанд. Танҳо чизе, ки барои онҳо аҳамият дорад, хӯрдану нӯшидан аст. Аз замоне ки Сантяго роҳи беҳтарин чарогоҳҳои Андалусияро пайдо карданро омӯхт, гӯсфандон бо ӯ унс гирифта буданд. Дуруст аст, ки ҳар рӯзи зиндагии онҳо якхела мебошад, вақти аз тулӯи офтоб то ғуруби он номуайян кашол меёбад. Дар давоми умрашон ягон китоб ҳам нахондаанд ва вақте чӯпон дар бораи

нишонаҳои шаҳрҳо ҳикоят мекунад, чизе намефаҳманд. Онҳо фақат дар чустучӯи обу ғизо ҳастанд ва дар иваз саховатмандона пашмҳои гушташонро ба одамон арзонӣ медоранд.

Агар ногаҳон ба ҳайвони ваҳшӣ табдил ёфта, онҳоро як-як забҳ мекардам, онҳо танҳо баъд аз кушта шудани қисми зиёди рама огоҳ мешуданд – фикр мекард чӯпон. Онҳо ба ман бовар доранд ва ба хоҳири он ки ҳамеша роҳи ғизоро нишонашон додаам, аз ёдашон рафта ки чӣ тавр тибқи ғаризаашон³ ғизояшонро пайдо кунанд.

Чавон аз андешаҳои худ ҳайрон шуд. Шояд ин калисою он дарахти чанор лаънатзадаанд. Зеро боис шудааст бори дувум ҳамон хобро бинад ва илова бар он боис шуда, ки аз ҳамроҳони вафодораш асабонӣ шавад.

Микдоре шароби аз шаби гузашта боқимондаашро нӯшида худро ба нимтанааш часпонд. Медонист, ки то чанд соати дигар вақте офтоб ба болотарин нуқта бирасад, гармо он қадар зиёд мешавад, ки наметавонад ғусфандонашро аз замини нообод гузаронад.

Тамоми аҳолии Испания тобистонҳо дар ин вақти рӯз ба хоб мераванд. Гармо то шабонгоҳ идома меёбад ва ӯ дар тамоми муддат маҷбур аст нимтанаашро тоқат кунад. Ҳар гоҳ аз вазни камзӯл шикоят карданӣ шавад, ба ёдаш меояд, ки маҳз ҳамин нимтана ӯро ҳар саҳар аз сармо наҷот медиҳад.

– Мо бояд барои тағйироти ҳаво омодагӣ дошта бошем, – аз дил гузаронд ва бо ин фикраш новобаста аз вазну гармии нимтана барои тоқат карданаш хушнуд шуд.

Нимтана дорои ҳадаф аст ва ҳамин тавр худӣ Сантяго мақсаде дорад. Ҳадафи ӯ дар зиндагӣ сафар кардан буд ва

³ Инстинкт

хоса баъди ду соле, ки тамоми навоҳии Андалусияро тай карда, ҳамаи шахрҳои минтақаро гаштааст. Ин дафъа меҳост ба духтар фаҳмонад, то чӣ гуна мешавад, ки як чӯпони одӣ саводи хондан дошта бошад. Азбаски то шонздаҳсолагӣ дар мадрасаи улуми динӣ дарс хондааст, хонаводааш меҳостанд, ӯ коҳин бишавад то мояи фахру ғурури як хонаводаи одии деҳотӣ бошад. Вай забони лотинӣ, испанӣ ва илоҳиёт хонда буд. Вале аз кӯдакиаш инчониб ҳамеша дилаш меҳост, ки дунёро бишносад ва ин ҳамеша барояш муҳимтар аз шинохтани Худову доништан дар бораи гуноҳҳои одамон буд. Рӯзе баъд аз зухр, дар ҳузури хонаводааш далерӣ пайдо карда, гуфт; намехоҳад коҳин шавад ва мехоҳад сафар кунад.

* * *

— Одамони ҳама гӯшаҳои дунё аз ин деҳкада мегузаранд, писарам, — гуфт падараш ба ӯ. Онҳо дар ҷустуҷӯи чизҳои нав ин ҷо меоянд, аммо ҳангоми рафтан онҳо асосан ҳамон одамоне ҳастанд, ки ҳангоми омадан буданд. Онҳо барои дидани қалъа ба кӯҳ мебароянд ва бовар доранд, ки гузашта аз имрӯз беҳтар буд. Онҳо малламӯй ё сиёҳпӯст ҳастанд. Вале асосан ба одамоне монанданд, ки дар ин ҷо зиндагӣ мекунанд.

— Вале ман меҳостам қалъаҳоеро бинам, ки дар шахрҳои онҳо вучуд дорад, — ҷавоб дод Сантяго.

— Баъд аз он ки онҳо сарзамини моро мебинанд, дилашон мехоҳад ҳамеша ҳамин ҷо зиндагӣ кунанд, — идома дод падар.

— Аммо ман сарзамин ва шеваи зиндагии онҳоро дидан мехоҳам, — гуфт ҷавон.

— Мусофироне, ки ба ин ҷо меоянд, соҳиби пули зиёданд ва онҳо тавони сафар карданро доранд, — гуфт

падар. Дар байни мо танҳо мардуме, ки метавонанд ба сафар бароянд, чӯпонҳо ҳастанд.

— Ман бояд чӯпон шавам, — гуфт Сантяго.

Падар дигар чизе нагуфта, субҳи рӯзи дигар як ҳамёноро бо се тангаи тиллоӣ қадимаи испаниягӣ ба ӯ дод. Ин сиккаҳоро дар киштзор ёфтам, мехостам қисме аз мероси ту бошад. Вале акнун бо ин тангаҳо рамаатро бихар. Барои чаронидан ба ҷойҳои дигар бибар ва ниҳоят мефаҳмӣ, ки сарзамини мо бехтарин сарзамини дунё асту занони мо зеботарин занони ҷаҳонанд.

Падар ба писараш дуои хайр дод. Метавонист дар нигоҳи падар майлу иштиёқи ӯро ба мусофират бинад. Хоҳише, ки ханӯз зинда буд, аммо бо вучуди ин иштиёқ ба мусофират, падар ин орзуяшро солҳо дар пайи кашмакаш ҷиҳати ёфтани обе барои нӯшидану ғизое барои хӯрдан ва маҳалли доимие барои хобидан, дар давоми зиндагиаш зери хок карда буд.

* * *

Ранги уфуқ сурх шуда офтоб баромад. Сухбатҳои бо падар доштаашро ба ёд оварда хушҳол шуд. Ӯ аллакай қасрҳо ва занони зиёдеро дидааст, вале ҳеҷ кадом монанди духтаре, ки то чанд рӯзи дигар интизори диданаашро ба сардорад, набуданд.

Ӯ як камзӯл дошту китобе, ки баъд аз хонданааш ба китоби дигар иваз мекард ва як рама гӯсфанд. Аммо, аз ҳама муҳимаш он аст, ки орзуи дар дил парваридааш амалӣ мешавад; ӯ сафар мекунад.

Агар биёбонҳои Андалусияро ёд кунад метавонист рамаашро бифурӯшад ва баҳрнавард шавад. Замоне, ба андозаи кофӣ дар баҳрҳо мусофират карда, бо шаҳрҳо, занони дигар ва ҳама имкониятҳо шинос шавад, то хушбахт бошад.

– Ҳеҷ гоҳ наметавонистам Худоро дар мадрасаи динӣ пайдо кунам, – фикр кард ӯ ҳангоми баромадани офтоб.

Агар имкон меёфт ҳамеша роҳҳои нав меҷуст. Вай қаблан ҳеҷ гоҳ ба он калисои вайрона надаромадааст, гарчанде ки чанд маротиба аз ин ҷо гузаштааст.

Дунё бузургу беохир аст ва агар ӯ иҷозат меод, ки гӯсфандонаш каме роҳро тай кунанд, бешубҳа чизҳои ҷолибтареро кашф мекард. Вале онҳо ҳатто дарк намеkunанд, ки ҳар рӯз бо роҳи нава мераванд. Онҳо намедонанд, ки марғзорҳо ва мавсимҳо тағйир меёбанд. Зеро чизе ки ба фикрашон мерасад, фақат обу ғизост.

Чӯпон фикр кард, шояд ман ҳам ҳамин тавр бошам. Ҳатто аз вақте ки духтари бозаргонро дидам, дар бораи ҳеҷ зани дигаре фикр накардам. ба осмон нигариста тахмин кард, ки то нисфирӯзӣ ба Ториғ хоҳад расид. Он ҷо метавонист китобхонаро бо китобҳои ғафстаре иваз кунад, обдони сафариашро бо шароб пур кунад ва сару сураташро ба тартиб дарорад. Бояд ҳудашро барои мулоқот бо духтари бозаргон омода мекард. Ҳатто намехост ба ин эҳтимол, ки шояд чӯпонҳои дигаре бо рамаҳои бузургтар пештар аз ӯ ба он ҷо расида, аз духтар хостгорӣ карда бошанд, фикр кунад.

Фикр кард як орзу метавонад ба воқеият табдил ёфта, зиндагиро ҷолиб кунад. Боз ба хуршед нигоҳ кард ва қадамхонашро тезтар намуд. Ногаҳон ба ёдаш омад, ки дар Ториғ пиразане ҳаст ва ӯ таъбири хобро медонад.

* * *

Зани пир Сантягоро ба утоқе дар пушти хонааш раҳнамоӣ кард. Утоқ бо пардаи шилшилаҳои ҳаррангадор аз ошхона ҷудо мешуд. Дар ҳуҷра як миз, тасвири Исои Масеҳ ва ду курсӣ буд.

Пиразан нишасту аз ӯ ҳам хост бинишинад. Баъд ҳарду дасти ҷавонро дар кафҳояш гирифта ба дуо хондан оғоз кард. Дуояш мисли овози лӯлиҳо садо медод. Вай дар роҳ чандин лӯлиёнро вохӯрда буд. Онҳо ҳам сафар мекарданд. Аммо рамае надоштанд. Мардум даъво мекарданд, лӯлиҳо умрашонро сарфи фиреб кардани дигарон мекунанд. Ҳамчунин мегуфтанд, ки онҳо аҳде бо шайтон доранд. Дигар ин ки бачаҳоро медузданд ва онҳоро дар каппаҳои асроромезашон ҳамчун бандӣ ниगाҳ медоранд. Дар хурдсолиаш аз асир шудан ба лӯлиҳо метарсид ва вақте пиразан дастанахро гирифт ин тарси кӯдакиаш бозгашт.

– Аммо ӯ тасвири Исоро ба девор задааст, – барои кам кардани тарсаш аз дил гузаронду саъй кард оромишашро баргардонад. Намехост бимаш боиси ларзидани дастҳояш шавад ва пиразан бифаҳмад, ки ӯ тарсидааст.

– Чи қадар ҷолиб аст, – гуфт пиразан, ки чашм аз дастони ҷавон наканда, дуо меҳонд. Сипас каме хомӯш истод.

Сантяго асабонӣ шуд. Дастанах меларзиданд ва пиразан онро эҳсос мекард. Бо суръат дастанахро кашид.

– Ман барои он наомадам, ки ту кафи дастамро нигоҳ кунӣ, – дар дилаш гуфт ӯ, аз омаданах ба ин ҷо пушаймон шуда. Беҳтар аст пулашро бидиҳам ва пеш аз он ки чизе бифаҳмад, аз ин ҷо биравам. Дидани дубораи як рӯё⁴ инқадарҳо аҳамият надорад.

– Ту меҳохӣ таъбири хобатро бидонӣ! – гуфт пиразан. Рӯёёҳо забони Худованд ҳастанд. Агар Худованд бо забони мо сухан гӯяд, метавонам таъбираш кунам. Лекин агар Худованд ба забони рӯҳи ту ҳарф бизанад, фақат худат ме-

⁴ Хоббинӣ, он чи дар хоб дида мешавад.

тавонӣ бифаҳмӣ. Дар ҳар сурат барои маслиҳатам аз ту пул мегирам.

– Ин ҳам як найранги нав аст, – фикр кард ҷавон, вале бо вучуди ин хост аз фурсат истифода кунад. Чӯпон бояд ҳамеша ба муқобили хатарҳое монанди ҳамлаи гургон ё хушксолӣ омода бошад ва ин чизест, ки зиндагии ӯро рангин мекунад.

Пай дар пай, ду маротиба ман ҳамон як хобро дидам. Хоб дидам, бо ғусфандонам дар як марғзоре ҳастам. Бачае пайдо шуда бо ҳайвонот бозӣ кард. Аз ин кор хушам намеояд. Барои он ки ҷонварон аз бегонаҳо мераманд, вале танҳо бачаҳо метавонанд онҳоро натарсонида, ҳамроҳашон бозӣ кунанд. Намедонам ғусфандон чӣ тавр метавонанд синни як инсонро муайян кунанд?!

– Нақлатро давом бидеҳ, – суханашро бурид кампир. Ман бояд ҳӯрок пазам. Ғайр аз он, ту пули кам дорӣ, наме-хоҳам вақти гаронбаҳоямро сарфи ту кунам.

– Кӯдак бо ғусфандонам бозӣ мекард ва ногаҳон дасти маро гирифта ба сӯи аҳроми Миср бурд, – идома дод Сан-тяго каме хиҷолат кашида.

Каме сукут кард, то бифаҳмад оё пиразан дар бораи аҳроми Миср медонад ё на. Пиразан сухане нагуфт. Дар ҳоле, ки калимаи аҳроми Мисрро бо оҳанги махсус талаффуз намуд, то пиразан ба ӯ диққат диҳад ва идома дод:

– Дар он ҷо маро гуфт, ки агар ту ба ин ҷо биёӣ, як ганҷи ниҳон пайдо хоҳӣ кард. Ҳар боре ин хобро медидам дар ҳамон лаҳзае, ки кӯдак мехост маҳалли дақиқи ганҷро бароям нишон диҳад, бедор мешудам.

Пиразан каме сукут кард. Сипас дубора дастҳои ҷавонро гирифта ба онҳо зеҳн монд.

– Ҳозир аз ту пул намегирам. Аммо агар ганчро пайдо кунӣ, ман даҳяки онро меҳоҳам.

Сантяго хушҳол шуда хандид. Метавонист ба хотири хоби дидааш каме пули доштаашро сарфа кунад.

– Бисёр хуб. Ҳоло таъбири хобамро бигӯ.

– Аввал қасам бихӯр, ки дар ивази он чизе ба ту меғӯям аз даҳ як ҳиссаи ганчро медиҳӣ.

Чӯпон қасам хӯрд ва пиразан аз ӯ хоҳиш кард, ки савгандро дар назди тасвири Исои Масеҳ такрор кунад.

Ин хоб бо Забони Ҷаҳон аст. Ман метавонам онро таъбир кунам. Аммо таъбираш кори сахте аст. Барои ҳамин, одилона аст, агар ба даҳяки ганчи меёфтагиат ҳуқуқ дошта бошам.

– Ту бояд, ба ахроми Миср биравӣ. Ин аст таъбири ман, – гуфт ӯ. Зеро пештар чизе дар бораи онҳо нашунидаам, вале агар кӯдак ба ту инро гуфта бошад, ҳатман вучуд дорад. Он ҷо ту ганчero пайдо мекунӣ, ки сарватмандат мекунад.

Сантяго аввал каме таачҷуб карду сипас асабонӣ шуд. Ин ҷавобе набуд, ки интизораширо дошт. Аммо ба ёд овард, ки пул намердозад.

– Лозим набуд вақтамро талаф кунам, – гузаронд аз дилаш.

– Гуфтам ки таъбири хобат одӣ нест. Чизҳои одии зиндагӣ ғайриодӣ ҳастанд. Фақат хирадмандон онҳоро мефаҳманд ва ман, ки зирак нестам, ҳунарҳои дигаре мисли кафбиниро ёд гирифтаам.

– Чӣ тавр метавонам ба Миср биравам? – пурсид ҷавон.

– Ман фақат таъбири хобҳоро медонам, онро ба воқеият табдил дода наметавонам. Барои ҳамин маҷбурам аз он чизе, ки мизочонам бароям медиҳанд, зиндагӣ кунам.

– Агар ҳеҷ вақт ба Миср нарасам чӣ?

– Чизе барои фол диданам ба ман намерасад. Бори аввал нест, ки чунин ҳолат рух медиҳад.

Баъд пиразан аз ҷавон хост, ки биравад, зеро хеле вақташро гирифтааст.

* * *

Сантьяго ноумед шуд. Мехост дигар ҳаргиз хобҳоро бовар накунад. Ба ёдаш омад, бояд чанд кореро анҷом бидиҳад. Ба фурӯшгоҳ рафт, то чизе барои хӯрдан бихарад, китобашро бо китоби ҳаҷмаш калонтаре иваз кард, нишастгоҳеро дар майдони шаҳр пайдо кард ва шароби ба тозагӣ харидаашро чашид. Дар ин ҳавои тафсон нӯшоки танашро роҳат бахшид. Гӯсфандонро канори дарвозаи шаҳр дар саройи яке аз дӯстонаш гузошта буду дар он шаҳр одамони зиёдеро мешинохт. Ин чизе буд, ки мусофиратро барояш гуворо мекард.

Вай ҳамеша дӯстони нав пайдо мекарду барояш лозим набуд, ки тамоми вақти худро бо онҳо гузаронад. Вақте ки касе ҳамарӯза ҳамон одамонро мебинад, онҳо якбора қисми ҳаёти ин шахс мешаванд. Чунин ҳолат бо ӯ дар мадрасаи улуми динӣ рӯй дода буд.

Дигарон мехоҳанд зиндагии каси дигарро тағйир диҳанд. Агар ӯ мутобиқи майлашон набошад, асабонӣ мешаванд. Ҳар кас тасаввуроти аниқ дорад, ки бояд чӣ тавр одамони дигар зиндагии худро пеш баранд, аммо ҳеҷ кас доир ба раванди зиндагии ҳудаф фикр намекунад.

Фикр кард агар каме офтоб пойинтар равад, гӯсфандонашро ба чарогоҳ барад. То дидори духтари бозаргон ду рӯзи дигар монда буд.

Ба хондани китоби аз рӯҳонии маҳаллие харидааш, оғоз кард. Дар саҳифаҳои аввали дoston оид ба як

маросими дафн сухан мерафт. Исми шахсиятҳои дoston хело душвор талаффуз мешуд. Андеша кард, агар ягон вақт китоб нависам, шахсиятҳои dostonро як-як вориди doston мекунам, то хонанда барои дар ёд нигоҳ доштани номи онҳо мушкile надошта бошад.

Вақте дар ниҳоят хавосаш ҷамъи китоб шуд, хондан барояш гуворотар гардид. Маросими дафни doston дар як рӯзи сарди барфӣ тасвир шудааст. Дар ин ҳавои гарм ёдоварии сармо форидаш. Ҳамон тавре ки машғули хондан буд, пирамарде канораш нишаст, ки мехост сари суҳбатро боз кунад.

– Онҳо чӣ кор карда истодаанд? – ба одамони дар майдон буда ишора кард пирамард.

– Кор мекунанд бо сардӣ ҷавоб дод Сантяго, – дар ҳоле, ки мехост худро саргарми хондани китоб нишон диҳад.

Дарвоқеъ, ин лаҳза доир ба тарошидани пашми гӯсфандонаш дар назди духтари бозаргон фикр мекард. Бояд духтари бозаргон ўро ҳамчун ҷавонмарди қобилиятнок шиносад. Борҳо ин сахнаро тасаввур карда буд ва ҳар бор дар зехнаш вақте ба духтар мефаҳмонд, ки пашми гӯсфандон бояд аз қафо ба пеш тарошида шавад.

Вай кӯшиш мекард dostonҳои хуби муносибро ҳангоми пашмтарошӣ ба ёд орад. Новобаста аз он ки бештари ин dostonҳоро аз китобҳо хондааст, вале мехост онҳоро ҳамчун хотираҳо ва саргузашти худаш ҳикоя кунад.

Духтари бозаргон, ки савод надорад, наметавонад ҳақиқатро бифаҳмад.

Ин лаҳза пирамард исрор дошт, ки бо ў суҳбат кунад. Гуфт, ки хаставу ташна аст ва аз ҷӯпон хост, то миқдоре нӯшоки диҳад. Писар ба умеди он ки пирамард ўро танҳо

бигузорад, обдони сафариашро ба ӯ дод. Вале пирамард нияти рафтан надошт.

– Чӣ китоб аст, ки мехонӣ? – пурсид ӯ.

Дили Сантяго мехост ба нишастгоҳи дигаре бинишинад, аммо аз падараш эҳтиром намудани калонсолонро омӯхтааст.

Аз ҳамин ҷиҳат китобро ба пирамард дароз кард. Ба ду асос; аввал ин ки ҳудаш ҳам наметавонист номи китобро талаффуз кунад, дувум ин ки агар пирамард саводи хондан надошта бошад, ҳиҷолатзада шуда, ҳудаш аз назди вай меравад.

– Ҳм..., – гуфт пирамард ҳама тарафҳои китобро аз назар гузаронида. Гӯиё ин як китоби хеле ачибу муҳимест, вале дар ҳақиқат касро дилгир мекунад.

Сантяго ҳайрон шуд. Пирамард саводи хондан доштааст ва илова бар он ин китобро ҳам хондааст. Агар воқеан китоб дилгиркунанда бошад, беҳтар аст ҳоло, ки фурсат ҳаст онро бо китоби дигаре иваз кунад.

Ҳар он чи ин китоб мегӯяд монанди чизест, ки тақрибан ҳамаи китобҳои ҷаҳон мегӯянд. Ин нотавонии мардумро дар интиҳоби Сарнавишти ҳудашон тавсиф мекунад ва дар поёни дoston ҷунин ҳулоса мешавад, ки ҳамаи мардум бузургтарин дурӯғи дунёро бовар доранд.

– Бузургтарин дурӯғи дунё чист? – дар ҳайрат монда пурсид ҷавон.

– Дар як нуқтаи муайяни ҳаёти худ, назорати он чиро, ки бо мо рӯй медиҳад, аз даст медиҳем ва зиндагии мо тавассути тақдирмон назорат карда мешавад.

Ин бузургтарин дурӯғи дунёст.

– Бо ман ҳаргиз ҷунин нашудааст, – гуфт Сантяго. Волидаинам мехостанд, коҳин шавам, вале ман хостам ҷӯпоне бошам.

– Бисёр олій ба хотири ин ки ту воқеан ошиқи сафар кардан ҳастӣ.

– Вай медонад чӣ фикре дар сарам дорам, – худ ба худ гуфт ҷавон

Пирамард машғули варақ задани китоб буд ва ба назар чунин менамуд, ки онро баргардониданӣ нест.

Либоси ачиби пирамард таваҷҷуҳи писарро ҷалб кард. Вай ба араб монанд буд, ки дар ин ҷойҳо ғайриодӣ набуд. Африқо фақат чанд соат то Ториф фосила дошт. Фақат кофист, бо киштӣ аз гулӯгоҳ гузарад. Арабҳо одатан дар шаҳрҳо ҳангоми харид ва хондани намозҳои аҷибашон, ки дар рӯз чанд бор такрораш мекунанд, дида мешаванд.

– Ту аз кучо ҳастӣ? – пурсид ҷавон.

– Аз ҳама ҷо.

– Ҳеҷ кас наметавонад аз ҳама ҷо бошад. Ман як ҷӯпонам ва дар шаҳрҳои зиёде будаам. Аммо фақат аз як шаҳр ҳастам. Шаҳре, ки дар наздикии як қасри куҳан буда, он ҷо маҳалли таваллудам аст.

– Бисёр хуб, дар ин сурат ман аз Салим⁵ ҳастам.

Сантяго намедонист Салим кучост, вале тарсид, ки нодониаш ошкор нашавад, чизе напурсид ва муддате ба мардуми дар майдони шаҳр рафтуомадкунанда, нигоҳ карда монд.

– Салим чӣ гуна аст? – пурсид ӯ ва кӯшиш кард, ки ягон хел маълумот пайдо кунад.

– Мисли ҳамеша.

Аз ин ҷавоб чизе маълумаш нашуд. Фақат ҳаминро медонист, ки дар Андалусия нест, вагарна ӯ номашро дар ягон ҷо мешунид.

– Дар Салим чӣ кор мекунӣ?

⁵ Номи шаҳре дар Китоби Муқаддас (Библия)

– Чй кор мекунам? Пирамард хандид. Ман подшоҳи Салим ҳастам.

– Мардум ачаб гапҳое мезананд, – фикр кард чавон. Беҳтар аст бо гӯсфандон бошам, ки сухан намегӯянд. Танҳо будан ба китобҳои худам ҳам хуб аст. Китобҳо ҳам дostonхоеро ҳикоят мекунанд, аммо ҳамон замоне ки ту шунидан мехоҳӣ. Вале ҳангоми бо мардум суҳбат кардан суханҳояшон он қадар ачиб аст, ки намедонӣ чӣ гуна баҳсро идома диҳӣ.

– Исмаи Малик Сиддиқ⁶ аст. Ту чанд гӯсфанд дорӣ?

Ба андозаи кофӣ. Маълум буд, ки пирамард мехоҳад дар бораи зиндагии ӯ бештар бидонад.

Агар аз шумораи гӯсфандонат розӣ бошӣ, ман наметавонам ба ту кумак кунам.

Сантяго асабонӣ шуд. Магар аз ӯ кумак хостам? Ин худаи буд, ки сари суҳбатро боз карда аз ман нӯшокӣ хост.

– Китобамо бидеҳ. Бояд биравам ва рамаамро чамъ кунаму роҳамро идома диҳам.

– Аз даҳ як ҳиссаи гӯсфандонатро бароям бидеҳ, сипас ба ту хоҳам гуфт, ки чӣ гуна он ганҷи ниҳонро пайдо мекуни.

Хоби дидааш ба ёдаш омад ва ногаҳон ҳама чиз барояш равшан шуд. Пиразани лӯлӣ аз ӯ пул нагирифт, аммо ин пирамард шояд шавҳари ӯст ва мехоҳад дар ивази он чизе, ки ҳатто вучуд надорад, пули бештаре ба даст биоварад. Шояд ин пирамард ҳам лӯлӣ бошад.

Аммо пеш аз он ки чӯпон чизе бигӯяд пирамард ҳам шуда, чӯбчае бардошт ва дар рӯи рег ба навиштан сар кард. Ҳангоми ҳам шуданаш, дар сари синаи ӯ чизе

⁶ Мелхиседек аз Китоби Муқаддас (Библия) ба маънои Подшоҳи адолатпарвар

дурахшида чашмашро хира кард, ки ин чавонро хеле ба ҳайрат овард. Пирамард бо як чолокии беназире, ки хоси синну соли ӯ набуд, бо либосаш сари синаашро пӯшонид. Ҳамон вақте ки чашмаш ба ҳолати одӣ бозгашт, Сантяго тавонист навиштаҳои рӯйи регҳоро бихонад.

Он ҷо, рӯйи регҳои майдони он шаҳри кӯчак, исми падару модараш, исми мадрасаи улуми динии сабақ гирифтааш ва исми духтари бозаргонро, ки то ин дам намедонист, навишта шуда буд.

Чизҳоеро хонд ки то ин вақт ба ҳеҷ кас нагуфтааст; чӣ гуна боре бе иҷозати падар туфангашро барои шикори оху гирифтаниш ва чӣ гуна бори аввал бо зане ҳамхоба шуданиш...

* * *

– Ман подшоҳи Салим ҳастам, – гуфт пирамард.

– Ту, ки подшоҳ ҳастӣ, чаро меҳоҳӣ бо як чӯпон ҳамсухбат шавӣ? – пурсид чавон бо тарсу хиҷолат

Бо якчанд сабаб. Аммо муҳимтар аз ҳама ин аст, ки ту муваффақ шудай Сарнавиштатро кашф кунӣ.

Сантяго намедонист Сарнавишти инсон чист?

– Сарнавишт ҳамон чизе аст, ки ҳамеша меҳоҳӣ онро иҷро кунӣ. Ҳама, вақте ки чавонанд, медонанд, ки Сарнавишти онҳо чӣ гуна аст.

Дар он лаҳзаи зиндагии онҳо ҳама чиз фаҳмо ва имконпазир аст. Онҳо аз доштани хоҳишу иштиёқ барои хостаҳо ва орзуҳояшон тарсу воҳимае надоранд аммо бо гузашти замон қувваи пурасроре онҳоро бовар мекунонад, ки дарк кардани Сарнавишти онҳо ғайриимкон хоҳад буд.

Ҳеҷ кадом аз ин ҳарфҳо барои Сантяго чандон маъно надошт. Фақат меҳост бидонад он “қувваи пурасрор” чист.

Вақте ки дар ин бора ба духтари бозаргон накл кунад, ӯ инро хоҳад пурсид.

Ин қувваест, ки гӯё манфӣ ба назар мерасад, аммо дар асл барои пайгирии Сарнавиштат кумак мекунад. Он рӯҳ ва иродаи туро омода месозад, зеро дар ин сайёра як ҳақиқати бузург вучуд дорад; муҳим нест ҳар касе ки ҳастӣ ва чизе меҷӯӣ, аммо агар дар ҳақиқат чизеро меҷӯӣ, албатта онро хоҳӣ гирифт, зеро ин хоҳиш дар Рӯҳи Ҷаҳон ташкил шуда, расидан ба он рисолати ту дар рӯи замин хоҳад буд.

Ҳатто агар танҳо мақсади ту мусофират кардан бошад. Ё ин ки бихоҳӣ ба духтари як бозаргон издивоҷ кунӣ ва ё дар пайи ёфтани ганҷе бошӣ.

Рӯҳи Ҷаҳон аз шодии мардум, ҳамчунин, аз нороҳатӣ ва рашқу ҳасад ғизо мегирад. Танҳо вазифаи ҳар кас ёфтани Сарнавишти худӣ аст.

Ҳама чиз дар он аст ва вақте ки чизеро аз сидқи дил меҷӯӣ, барои амалӣ шудани он тамоми ҷаҳон туро кумак мекунад.

Муддате ҳарду соқит шуданду ба майдон ва мардуми шаҳр нигаристанд.

Пирамард сукутро шикаст.

– Ту чаро як рама гӯсфанд дорӣ?

– Ба хотири он ки сафар карданро дӯст медорам.

Пирамард ба нонфурӯше, ки бо аробачааш дар гӯшаи майдон истода буд, ишора кард. Он мард ҳам аз хурдсолӣ дар дил орзуи сафар карданро дошт. Вале хост, ки корашро бо нонфурӯшӣ оғоз кунад ва харҷи сафарро аз пасандозаш бидиҳад.

Ҳоло пир шудаасту меҷӯяд ба Африқо биравад. Вай ҳеҷ гоҳ нафаҳмид, ҳамаи мардум ин қудратро доранд, ки ҳар лаҳза дар зиндагиашон ба орзуҳояшон бирасанд.

– Вай бояд як чӯпон мешуд, – гуфт Сантяго.

– Дар ҳамин бора вай ҳам фикр мекард, – гуфт пирамард. Аммо ҷойгоҳи иҷтимоии нонфурӯшҳо аз ҷӯпонҳо болотар аст. Нонфурӯшҳо хона доранд, аммо ҷӯпонҳо беҳонумонанд. Волидайн меҳоханд духтарашон бо як нонфурӯш издивоҷ кунад на бо як ҷӯпон.

Дили ҷавон ба дард даромад. Духтари бозаргонро ба ёд оварда, фикр кард, ки он шахр ҳам бешубҳа нонфурӯш дорад...

Пирамард идома дод, бо гузашти замон мардум он қадар ба тафовутҳои байни як ҷӯпон ва як нонфурӯш фикр мекунанд, ки дигар Сарнавишти ҳудашонро фаромӯш мекунанд. Китобро варақ зада, сафҳаҳои бозшударо аз назар мегузаронд.

Сантяго сабр кард ва сипас ба мисли пирамард барои диққати ӯро ба дигар тараф бурдан, якбора пурсид:

– Ҷаро ин чизҳоро ба ман мегӯй?

– Азбаски ту қасд дорӣ Сарнавиштатро дарк кунӣ ва дар нуқтае ҳастӣ, ки наздик аст аз рафтани ба ҷустуҷӯи он даст бикашӣ.

– Ту ҳамеша дар ҳамин лаҳза зоҳир мешавӣ?

– На ҳамеша ин тавр, аммо ҳамеша дар ин шакл ё ба шакли дигар пайдо мешавам. Баъзан дар шакли ҳалли масъала ё пешниҳоди хуб пайдо мешавам. Дар баъзе мавридҳо барои ҳалосӣ аз мушкилот ба беҳбудии шароит кумак мекунам.

Қорҳои дигаре ҳам анҷом медиҳам, аммо аксар вақт мардум намефаҳманд, ки ин қори ман будааст.

Пирамард ҳикоят кард, ки ҳафтаи гузашта маҷбур шуд дар ҳузури маъданкове ба сурати як санг зоҳир шавад. Маъданков ҳама чизашро барои ёфтани зумуррад сарф карда, панҷ сол дар рӯдхонае қор мекунад. Садҳо ҳазор сангро ба умеди ёфтани зумуррад қандааст. Наздик буд

маъданков ин корро бас кунад. Дар он лаҳза агар ӯ фақат як санги дигарро имтиҳон мекард, ба ёфтани зумуррад муваффақ мешуд. Барои он, ки маъданков тамоми ҳастияшро фидои Сарнавишташ карда буд, пирамард хост мудохила кунад. Ӯ худаашро ба шакли санг дароварда, зери пойи маъданков ғелид. Маъданков бо хашму ноумедӣ ва ба хотири панҷ соли умраш, ки бесамар монда, сангро бардошта ба гӯшае андохт. Вале сангро чунон сахт партофт, ки ба санги дигаре зада бар асари бархӯрдаш онро шикаст ва аз дили санги шикаста зеботарин зумурради ҷаҳонро ёфт.

– Одамон дар ибтидои зиндагиашон меандешанд, ки сабаби буданашон дар чист, – гуфт пирамард бо лаҳни тунде. Шояд барои ҳамин ҳам онҳо барвақт аз Сарнавишташон даст мекашанд. Ба ҳар ҳол ҳамеша ҳамин тавр будааст. Ҷавон ба пирамард хотиррасон кард, ки дар бораи ганчи ниҳон чизе гуфтааст.

Ганҷ ба воситаи ҷараёни об намоён мешавад ва тавассути ҳамон ҷараён низ ниҳон мешавад. Агар меҳоҳӣ дар бораи ганчи худат бидонӣ, бояд даҳяки гӯсфандонатро бароям бидиҳӣ. Назарат дар бораи аз даҳ як ҳиссаи ганҷ чист?

Пирамард бо ноумедӣ нигоҳ кард. Агар оғози кор бо қабули чизе бошад, ки дар дасти ту нест, ҳеҷ ангезае барои кӯшиш дар ҷиҳати расидан ба он наҳоҳӣ дошт.

Сантяго фаҳмонд, ки айни замон ба як пиразани лӯлӣ қавл додааст, то даҳяки ганҷашро ба ӯ бидиҳад.

Лӯлиҳо дар водор кардани мардум ба анҷоми ин кор хираанд. Ба ҳар ҳол ту ёд гирифтӣ, ки ҳар чизе дар зиндагӣ

баҳое дорад ва ин хеле хуб аст. Ин чизе аст, ки Чанговарони Нур⁷ меҳоҳанд ёд бидиҳанд.

Пирамард китоби чӯпонро ба ӯ баргардонд.

Фардо ҳамин вақт аз даҳ як ҳиссаи гӯсфандонатро бароям меорӣ. Баъд аз он мегӯям, ки чӣ гуна ганчи ниҳонро пайдо кунӣ. Шабат ба хайр. Пирамард инро гуфту дар як гӯшаи майдон нопадид шуд.

* * *

Сантяго дубора ба хондани китоб оғоз кард. Аммо ин дафъа аслан наметавонист фикрашро як ҷо ҷамъ орад. Асабӣ ва ноумед шуд, зеро медонист ҳақ бо пирамард аст. Назди нонфурӯш рафта як нон хариду хост ба ӯ дар бораи он чи медонад бигӯяд. Вале фикр кард беҳтар аст баъзан чизҳоро тавре ки ҳаст, тарк кардан беҳтар аст ва хомӯш монд. Агар мегуфт, гарчанде ки нонфурӯши пир ба равиши қораш одат кардааст, се рӯз дар бораи даст кашидан аз ҳама чиз фикр мекард. Бешубҳа ҷавон боиси асабонияти вай мешуд.

Ҳамин тавр, ӯ беҳадаф дар кӯчаҳо гаштугузор карда, ба бандар омад. Хоначае дар он ҷо буд, ки мардум барои сафар ба Африқо ҷипта мехариданд. Ӯ медонист, ки Миср дар қораи Африқо аст.

— Оё метавонам кумакатон кунам? — пурсид марди ҷиптафурӯш.

— Шояд фардо, — ҷавоб дод ҷавон дар ҳоле, ки аз он ҷо дур мешуд.

⁷ Чанговарони Нур қасоне ҳастанд, ки (дар заминаи некӣ) барои сулҳ мубориза мебаранд, заифон ва бепаноҳонро муҳофизат мекунанд, Чанговарони Нурро дар се дини ҷаҳонӣ эҳтиром мекунанд, аммо пайдоиши тасвири онҳо дар асрор пинҳон аст.

Фақат кофӣ буд яке аз гӯсфандонашро бифурӯшад, то хароҷоти сафараш ба соҳили он тарафи гулӯгохро ба даст орад. Ин фикр хотири ўро парешон кард.

– Ин ҳам яке аз он хаёлбофоне аст, ки барои сафар маблағи кофӣ надорад, – гуфт фурӯшандаи чипта ба ҳамкораш, дар ҳоле, ки ба Сантяго нигоҳ мекард.

Вакте назди тирезаи чиптафурӯшӣ меистод, гӯсфандонашро ба ёд оварду андешид, ки чӯпониашро идома диҳад. Давоми ин солҳо ў ҳама чизро дар бораи чӯпон будан омӯхта буду медонист, чӣ гуна пашми онҳоро тарошад, чӣ гуна аз мешҳои бордор нигахдорӣ кунад ва чӣ гуна рамаро аз дасти гургҳо наҷот диҳад. Тамоми дашту чарогоҳҳои Андалусияро мисли панҷ панчааш мешинохт ва ҳатто қимати одилонаи ҳар яке аз гӯсфандонашро медонист.

Меҳост дуртарин роҳро то саройи дӯсташ тай кунад. Вакте аз назди қаср мегузашт, бо зинапояхи сангӣ боло рафта то ба болои девор расид. Аз он ҷо Африқоро ки дар масофаи дуртаре аст, дида метавонист. Касе ба ў гуфта буд, ки мавриён барои ишғоли Испания аз ҳамон самт омадаанд.

Аз ҷои нишастааш тамоми шаҳро меидид, ҳатто майдони шаҳро, ҳамон ҷое, ки бо пирамард суҳбат карда буд.

– Лаънат ба ҳамон лаҳзае, ки он пирамардро дидам, – аз дил гузаронд. Фақат барои дидани зани лӯлию таъбири хобам ба ин шаҳр омада будам, то хобамро таъбир кунад. Аммо на зани лӯлӣ ва на пирамард ба чӯпон буданаш аҳамият надоданд. Онҳо одамони танҳою безътимод буданд, ки ба ҳеҷ чиз эътиқод надоштанду ба рамашон вобаста будани чӯпонҳоро намефаҳмиданд. Вай дар бораи гӯсфандонаш ҳама чизро медонист; Медонист кадомаш мелангад, кадомаш то ду моҳи дигар барра таваллуд мекунад, кадомашон танбалтаранд. Медонист чӣ тавр

пашмашонро тарошад ва чӣ тавр забҳашон кунад. Агар ҳар гоҳ фикри тарк карданашонро кунад, онҳо озурда мешаванд.

Бод ба вазидан оғоз кард. Ин бодро мешинохт. Мардум номашро боди машриқ гузошта буданд. Зеро мавриён бо ин бод аз шарқтарин минтақа ба ин ҷо омадаанд. Шиддати боди машриқ зиёд шуд.

Ман бояд байни рама ва ганҷ якеро интиҳоб кунам, — фикр кард Сантяго.

Бояд байни чизи одатқардааш ва он чи дар дилаш доштанаширо меҳост, якеро интиҳоб кунад. Духтари бозаргон ҳам буд, аммо вай мисли гӯсфандон муҳим набуд, зеро ба ӯ лозим набуд. Шояд ҳатто ҷӯпонро ҳам ёд намекунад.

Боварӣ дошт барои он духтар ҳеҷ фарқе надорад, ҷӯпон кай меояд. Зеро барои вай ҳар рӯзе, ки офтоб тулӯъ мекунад, яксон буд ва вақте ҳар рӯз мисли дигар рӯзҳо бошад, одамон наметавонанд чизҳои хуби дар ҳаёташон рӯйдодаро дарк кунанд.

Падару модарам ва қалъаи шаҳрамонро пушти сар гузоштам. Онҳо то ин вақт ба набуданам одат кардаанд. Ман ҳам ба дур будан аз онҳо одат кардам.

Гӯсфандон ҳам ба набуданам одат хоҳанд кард.

Аз ҷои нишастааш майдонро медид. Мардум аз назди нафурӯш ба ҳар тараф рафтуюмад мекарданд. Ҷуфти дилдодагоне рӯйи ҳамон нишастгоҳи пештар бо пирамард нишастааш суҳбат мекарданду ҳамдигарро мебӯсиданд.

Боди машриқ ҳар лаҳза қавитар мешуд ва қуввати онро дар чехрааш эҳсос мекард. Ин бод натавонад бодбонҳои мавриёно бардошт, балки бо худ гармии ташвишовари биёбон, нишоне аз аҳром, занони ҳичобдор ва машаққату

орзуи мардонеро, ки замоне дар пайи саёҳат тилло мечустанд, бо худааш меовард.

Сантяго ба озодии бод ҳасад бурда, эҳсос кард, ки ӯ ҳам метавонад чунин озодиро дошта бошад. Ҷуз худааш чизе ё касе набуд, ки ӯро боздорад. Гӯсфандон, духтари бозаргон ва даштҳои Андалусия, ҳамаи онҳо наздик шудани роҳи ӯ ба самти Сарнавишташ буданд.

Рӯзи дигар нисфирӯзӣ чӯпон бо пирамард вохӯрд. Вай шаш гӯсфанд оварда буд.

– Ман ҳайронам, – гуфт ҷавон. Дӯстам бақияи рамавро харида гуфт ҳамеша дилаш меҳост, ки чӯпон бошад ва инро ҳамчун як нишонаи фоли нек мегирад.

– Ҳамеша чунин аст, – қайд кард пирамард. Инро омади бахт мегӯянд. Агар бори аввал қартабозӣ мекунӣ, имкони хуби ғолиб шудан вучуд дорад.

– Имконияти навкорон чаро инчунин аст?

– Зеро қудрате ҳаст, ки меҳодад ту Сарнавиштатро пайдо кунӣ.

Ин қудрат иштиёқи туро бо чашонидани таъми муваффақият бармеангезад.

Сипас пирамард гӯсфандонро аз назар гузаронида фаҳмид, ки яке ланг аст. Ҷавон ба ӯ фаҳмонд, ки лангиданаш муҳим нест, зеро ин гӯсфанд аз ҳама зирактарин буда, бештар пашм медиҳад.

– Ганҷ дар кучост? – пурсид чӯпон.

– Дар Миср, наздикии аҳром.

Сантяго ҳаросон шуд, зеро пиразани лӯлӣ ҳам ҳаминро гуфтаву, вале барои ин пул нагирифта буд.

Барои пайдо кардани ганҷ бояд аломатҳоро пайравӣ кунӣ. Худованд барои ҳар кас роҳро нишон медиҳад, ки ҳар як инсон бояд биравад. Ту фақат бояд аломатҳоро ки сари роҳат гузоштааст, дарк бикунӣ.

Пеш аз он ки чавон ҷавоб бидиҳад, парвонае пайдо шуда байни ӯ ва пирамард парвоз кард. Суханеро, ки дар кӯдакиаш бобояш гуфта буд, ба ёд овард; – парвонаҳо нишонаи барор ҳастанд мисли чирчиракҳо, калтакалос ва баргҳои юнучкаи чорбарга.

– Дуруст аст, – гуфт муйсафед, ки фикри ӯро хонда метавонист. Ҳамон тавре ки бобоят гуфтааст, парвонаҳо нишонаи хушиҳо ҳастанд.

Сипас ӯ бари ҷомашро кушод ва писар аз чизҳои дидаш ба ҳайрат афтода дурахши як рӯз пеш мушоҳида кардашро ба хотир овард. Пирамард ҷавшане аз тилло дошт, ки бо сангҳо ва ҷавоҳироти гаронбаҳое ороста шуда. Ӯ воқеан подшоҳе ҳасту бо либоси дигаре омада то аз ҷамлаи роҳзанон эмин бошад.

– Инҳоро гирифта ҳамроҳи худ ниғаҳ дор, – гуфт пирамард ва ду санг, яке сиёҳу дигаре сафедро аз маркази ҷавшанаш ба Сантяго дод.

Исми ин сангҳо Урим ва Туммим⁸ аст. Маънои санги сиёҳ “ҳа” ва санги сафед “не” аст. Ҳар замон аломатҳоро нафаҳмӣ, онҳо лозим хоҳанд шуд.

Вале дар ҳар сурат беҳтар аст, ки худат қарор қабул кунӣ.

Ту аллакай медонистӣ, ки ганҷ дар наздики аҳром аст. Аммо ман маҷбур будам баҳои он, яъне шаш гӯсфандатро бигирам зеро ба ту дар қабули қарорат кумак кардам.

Сантяго сангҳоро дар борхалтааш гузошт. Аз он вақт инҷониб ӯ ҳудаш қарор қабул мекард.

⁸ Асбобҳое, ки Худованд барои кӯмак ба шахс дар гирифтани ваҳй ва тарҷума аз забонҳои дигар омода кардааст. Дар забони ибронӣ, ин калимаҳо маънои “Нур ва Камол” - ро доранд. Урим ва Туммим ду санги нуқра мебошанд ва онҳо баъзан бо нишони сарисинагӣ истифода мешуданд.

Фаромӯш накун. Ҳар коре, ки ту анҷом бидиҳӣ фақат як чиз аст ва на ҳеҷ чизи дигаре. Забони аломатхоро ҳам ҳамеша дар дар ёдат ниғаҳ дор. Аз ҳама муҳимаш расидан ба Сарнавиштатро то ба охир идома бидеҳ. Вале қабл аз рафтан меҳомам достони кӯтоҳро бароят ҳикоя кунам.

Дӯкандоре аз писараш хост, ки биравад ва сирри хушбахиро аз донотарин марди дунё ёд бигирад. Писар чиҳил рӯз дар биёбон саргардон шуд ва ниҳоят ба қасри зебои дар болои теппае биношуда расид. Он ҷо маҳалли зиндагии марди хирадманд буд.

Вақте вориди ҳуҷраи аслии қаср шуд, ба ҷойи мулоқот бо як марди рӯҳонӣ, макони серодам ва пуртараддудеро дид, ки тоҷирон дар он рафтуомад доштанд.

Мардум дар гӯшаю канор суҳбат мекарданд ва гурӯҳи кӯчаки мусиқанавозон як оҳанги нарми маҳин менавохтанд. Дар он ҷо, рӯи мизи ғизохӯрие зарфҳои пур аз хушмазатарин ғизоҳои дунё, ки дар он минтақа ёфт мешуд, мавҷуд буд. Марди хирадманд бо ҳамаи одамон бо навбат суҳбат мекард ва писарак мачбур шуд ду соат мунтазир бимонад, то навбат ба суҳбати ӯ бо марди доно бирасад.

Марди хирадманд қиссаи ӯро бодикқат гӯш карда гуфт, ки ҳозир фурсат надорад, то сирри хушбахиро ба ӯ фаҳмонад ва маслиҳат дод, ки дар атрофи қаср гардиш карда, баъд аз ду соат баргардад.

Ва аз ту меҳомам ин лаҳза коре бароям анҷом диҳӣ. Сипас як қошуқи ҷойнӯшиеро, ки дар дохилаш ду қатра равшан дошт, ба ҷавон дода гуфт: – Ҳангоми гардишат дар ҳавлӣ ин қошуқро ҳам бо худ бибар, аммо эҳтиёт шав, ки равшани дарунаш ба замин нарезад.

Писар аз роҳи зинапояҳои қаср болою поин рафт ва чашм аз қошуқ набардошт.

Баъди ду соат ба маҳалли мулоқоташ бо марди хирадманд бозгашт.

– Оё расмҳои қолинҳои эрониро, ки дар девори ҳуҷраи ғизохӯрӣ овехта шудааст, дидӣ? – пурсид аз ӯ марди ҳаким. Оё боғеро ки бузургтарин боғбонҳо даҳ сол барои сохтанаш сарф кардаанд, дидӣ? Оё пӯсти оҳуи зеборо дар китобхонаам дидӣ?

Қавон бо ҳичолат иқрор шуд, ки чизеро надидааст. Зеро тамоми диққаташ ба қошуқи равшани дасташ банд буд.

– Бирав ва мӯъҷизаҳои зебоҳои дунёи маро тамошо бикун, – гуфт марди доно. Агар хонаи қасро набинӣ, чӣ гуна метавонӣ ба ӯ бовар кунӣ?

Писар нафаси роҳате кашид. Қошуқро бардошта ба гардиш дар қаср пардохт. Ин дафъа тамоми шохкорҳои ҳунари рӯи сақфу деворҳои дид.

Боғҳои бошукӯҳ ва кӯҳҳои баланди атрофу зебоии гулҳоро дид. Ҳама чиз бо завқу диққати хос интиҳоб шуда буд. Сипас назди марди хирадманд рафта тамоми чизҳои дидаашро бо ҷузъиёташ нақл кард.

– Ду қатра равшане, ки ба ту дода будам, қучост? – пурсид марди доно.

Писар ба қошуқ нигоҳ карда, огоҳ шуд, ки равшан рехтааст.

– Бисёр хуб, – гуфт донотарин марди дунё. Фақат як насихат ба ту мекунам.

Сирри хушбахтӣ ин аст, ки ҳангоми дидани тамоми зебӣ ва мӯъҷизаҳои олам, ҳеҷ гоҳ қатраҳои равшани дохили қошуқро фаромӯш накуни.

Чӯпони қавон чизе нагуфт. Ӯ манзури пирамардро аз ин дoston фаҳмид.

Як чӯпон ҳатто вақте ба сафар меравад, набояд
гӯсфандонашро фаромӯш кунад.

Пирамард ба ҷониби ҷавон назар андохта бо дастонаш
болои сари ӯ ҳаракатҳои аҷиб кард ва гӯсфандонро ҳай
карда рафт.

* * *

Дар болотарин нуқтаи Ториғ як қалъаи қадимӣ
вучуд дорад, ки аз ҷониби мағрибӣ сохта шуда. Аз
болои деворҳои он метавон Африқоро дар як назар дид.
Асри он рӯз Малик Сиддиқ, подшоҳи Салим, рӯйи
девори диҷ нишаста навозиши боди машриқро бар сураташ
ламс мекард. Гӯсфандон дар атрофаш буданд. Ба соҳиби
навашон одат надоштанд ва аз ин ҳама тағйир нороҳатӣ
мекарданд. Танҳо чизе, ки онҳо меخواستанд обу ғизо буд.

Малик Сиддиқ ба киштии кӯчак, ки аз бандар дур
мешуд, нигоҳ мекард. Дигар ҳаргиз он чӯпонро нахоҳад
дид. Ҳамон тавре ки ҳеҷ вақт Иброҳимро низ дубора
баъди даҳяки гӯсфандонашро гирифтаниш надид, зеро
ин шугли ӯ буд.

Худоён набояд орзуе дошта бошанд. Зеро
Сарнавишт надоранд. Аммо подшоҳи Салим воқеан
умедвор буд, ки Сантяго муваффақ шавад. Ин хеле бад
аст, ки ҷавон исми маро зуд фаромӯш кунад. Бояд чанд
бор исмавро барояш такрор мекардам, то ҳар вақте дар
бораи ман суҳан меронад исмавро биоварад:

– Малик Сиддиқ подшоҳи Салим.

Бо шармандагӣ рӯ ба осмон карда гуфт:

– Сарварам ҳамон тавре ки гуфти ман медонам ки ин
кори беҳуда аст. Вале гоҳе як подшоҳи пир ҳам маҷбур аст,
ки ба ҳудаш биболад.

* * *

– Африқо чӣ қадар аҷиб аст, – фикр кард ҷавон.

Ӯ дар яке аз ошхонаҳое, ки дар кӯчаҳои танги ин шаҳр вучуд дошт, менишаст. Як гурӯҳ мардон аз чилимҳои бузурге дуд мекашиданд ва бо навбат онро даст ба даст медоданд.

Давоми чанд соат вай мардони даст ба даст гирифта, занони чехраҳояшон пӯшида ва рӯҳониёнеро дид, ки ба манораҳо баромада, аз он ҷо бо забони нофаҳмо овоз баланд мекарданд. Ҳамон лаҳза ҳама ба зону зада, пешонияшонро ба замин мезаданд.

– Амали кофирон, – ғурунгос зад ӯ. Ҳангоми кӯдакиаш дар калисо акси Сантяго Матамороси⁹ савор бар аспи сафедашро, ки ба мардумони зонузада шамшер мекашид, дида буд.

Эҳсоси дарду танҳои шадиде вучодашро гирифт. Ин кофирон нигоҳи шайтонӣ доштанд.

Илова бар ин, ҳангоми сафарҳояш як нуктаи муҳимро фаромӯш карда буд. Нуктаи кӯчаке, ки метавонист барои ҳамеша ӯро аз ҳаёли ба даст овардани ганҷ нигоҳ дорад. Дар ин кишвар ҳама бо забони арабӣ ҳарф мезаданд.

Соҳиби ошхона назди ӯ омад. Ҷавон ишора кард, то аз нӯшокие, ки дар мизи бараш одамон менӯшиданд, барояш биёрад. Вале он чойи талх буду Сантяго шароб нӯшидан меҳост.

Аммо, ҳамаи ин аҳамият надошт. Танҳо дар бораи ганҷҳо ва чӣ гуна ба онҳо расидан фикр кардан лозим буд.

⁹ Santiago Matamoros – маъмул дар Испания лақаби Чеймс Зебеди (Пир) ҳангоми пайдоиши мӯъҷизавии ӯ пас аз марг 23 майи соли 844 дар ҷанги Клавихо, ки дар он астуриён бо Сарасенс мубориза мебуданд.

Аз фурӯши гӯсфандон маблағи хубе дастрас карда, медонист, ки дар пул асроре нухуфтаву ҳар касе пул дорад, аслан танҳо нест. Дар муддати кам, шояд фақат чанд рӯзе баъд канори аҳром хоҳад буд.

Марди чавшани тиллоидор ҳаргиз ба хотири шаш адад гӯсфанд чунин дурӯғ намегӯяд.

Пирамард дар бораи аломатҳо сухан гуфта буд. Чавон ҳангоми бо киштӣ аз гулӯгоҳ гузаштанаш дар бораи аломатҳо фикр мекард. Пирамард медонист чи мегӯяд ва берабт ҳарф намезад. Замони дар саҳроҳои Андалусия буданаш, бо мушоҳидаи замину осмон ба кадом роҳ рафтанаширо омӯхта буд. Вай кашф карда буд, ки ҳузури як паранда маънои наздик будани морро дорад ва буттаи муайян нишонаи мавҷуд будани об дар ин минтақа аст. Гӯсфандон инро ба ӯ таълим дода буданд.

Агар Худованд гӯсфандонро ин қадар хуб раҳнамоӣ кунад, маро ҳам ба ҳамон ҳубӣ ҳидоят хоҳад кард. Ин фикр боиси оромиши ҳаёлаш шуду талхӣи чой ба назараш камтар шуд.

– Ту кӣ ҳастӣ? – шахсе ба забони испанӣ аз ӯ пурсид.

Чӯпон осудахотир шуд. Вақте дар бораи аломатҳо фикр мекард, шахсе ворид шуд, ки дар бар либоси ғарбӣ дошт, аммо ранги пӯсташ нишон медод, ки аҳли ҳамин шаҳр аст. Вай тақрибан ба синну сол ва қад бо Сантьяго баробар буд.

– Забони испаниро аз кучо медонӣ? – пурсид ӯ аз марди воридшуда.

– Тақрибан ҳама ин ҷо бо забони испанӣ суҳбат мекунанд. Аз ин ҷо то Испания фақат дусоата роҳ аст.

Биншину меҳмони ман шав ва барои ҳардуямон шароб бифармо. Аз ин чой нафрат дорам. Дар ин кишвар шароб пайдо намешавад, зеро хилофи дину мазҳабашон аст.

Чўпон ба ў гуфт, ки меҳоҳад ба аҳром биравад. Қариб буд дар бораи ганҷ ҳам бигўяд, аммо забонашро газид. Чунки агар чизе мегуфт имкон дошт он марди ғарбӣ барои ўро ба аҳром бурданаш як қисми ганҷро талаб кунад. Огоҳии мўйсафедро дар бораи бахшидани чизи надошта, ба ёд овард.

Меҳоҳам маро ба он чо бибарӣ ва ман ҳозирам барои ин корат ба ту пул бидиҳам.

– Оё ҳеч медонӣ чӣ тавр бояд ба он чо бирасӣ? – пурсид марди ғарбӣ.

Сантяго пай бурд, ки соҳиби ошхона наздики онҳо истодаасту бо диққат суҳанонашонро гўш медиҳад. Дар ҳузури ў хомўш монд, аммо намерост раҳнамоеро, ки ба тозагӣ пайдо кардааст, аз даст диҳад.

– Бояд аз саҳрои Саҳара бигзарӣ ва барои ин пул лозим аст, – гуфт ў. Меҳоҳам донам, ки ту ба андозаи зарурӣ пул дорӣ ё на.

Ба назараш саволи аҷибе буд, аммо суҳанони пирамард ба ёдаш омад; вақте дар ҳақиқат чизеро бихоҳӣ кулли ҷаҳон туро барои расидан ба он ёрӣ мекунад.

Пулашро аз киса бароварда нишон дод. Соҳиби ошхона ҳам пеш омада ба пулҳо нигоҳ кард. Ду мард ба забони арабӣ суҳбат карданд.

Соҳиби ошхона асабонӣ ба назар мерасид.

– Биё аз ин чо биравем, – гуфт марди ғарбӣ. Ў намероҳад мо ин чо бошем.

Сантяго хушҳол шуд. Аз ҷояш бархост то пулашро бипардозад, аммо соҳиби ошхона пулро гирифта бо забони арабӣ ва лаҳни бисёр тунде ба ў дод зад. Чўпонбача боқувват буд ва хост муқобилият кунад аммо ў дар як кишвари бегона аст. Дўсти наваш соҳиби ошхонаро тела дода писарро ба беруни ошхона бурд.

Ў пулҳои туро гирифтан мехост. Танча¹⁰ мисли дигар ҷойҳои Африқо нест. Ин ҷо як бандар аст ва дар ҳар кучои он дуздон пайдо мешаванд.

Боварии ҷавон ба дӯсти наваш бештар шуд, зеро ўро аз вазъияти хатарнок начот дод. Пулашро бароварда шуморид.

– Мо метавонем фардо ба аҳром биравем, – гуфт дӯсти наваш дар ҳоле ки пулро мегирифт. Вале бояд ду шутур бихарем.

Онҳо якҷоя дар кӯчаҳои танги Танча қадам мезаданд. Ҳама ҷо дӯконҳо ва аробачаҳои молфурӯш буданд. Онҳо ба маркази як майдони умумии бузург расиданд. Одамони зиеёде рафтуомад мекарданд. Баҳс мекарданд ва мефурӯхтанду мехариданд; сабзавот барои фурӯш дар байни ханҷару қолинҳо дар канори чубукҳо буд. Сантяго аз дӯсти наваш чашм намеканд, зеро ҳама дороиашро ба ў дода буд. Чанд бор хост пулашро аз дасти вай гирад, аммо аз фикраш гашт. Ин корро берун аз одоб шуморид. Вай дар бораи урфу одати ин кишвари бегона чизе намедонист.

Кифоя буд чашм аз ў барнадорад, зеро медонист, ки зӯраш аз ў бештар аст. Ногаҳон мобайни майдон чашмаш ба зеботарин шамшере, ки пештар дида буд, афтод. Теғи шамшер аз нуқра ва дастаи мушкранги он пур аз сангҳои гаронбаҳо буд. Чӯпон мехост ҳангоми бозгашт аз Миср он шамшерро бихарад.

– Аз фурӯшанда бипурс, ки ин чӣ қадар арзиш дорад, – ў мехост ба дӯсти худ мурочиат кунад. Аммо фаҳмид, ки ҳангоми хавосаш ба шамшер банд будан, дӯсташ ғоиб гашта. Дилаш якбора таҳ кашид, гӯиё синаашро бори гароне пахш кард. Метарсид ба атроф нигоҳ кунад. Чанд

¹⁰ Танжер – як шаҳри калони бандарӣ дар шимоли Марокаш

лахза ҳамон тавр истод ва дар охир шучоат пайдо карда ба атроф нигарист.

Одамони зиёде меомаданду мерафтанд ва аз мағозаҳо харид мекарданд, бӯи хӯрокворию маводҳои гуногун атрофро фаро гирифта, вале асаре аз ҳамроҳи наваш набуд.

– Шояд тасодуфан аз ман чудо шуда, – аз дил гузаронд ӯ. Бехтар аст ҳамин ҷо сабр кунам то ӯ баргардад. Ҳамон тавре ки меистод, ҳамон ҷо истод. Марди рӯхоние ба манора баромада бо забони нофаҳмо фарёд кард. Ҳама мардум, ки дар мағоза буданд зону заданд ва пешониашонро ба замин гузоштанду ибодат карданд, сипас ҳама ба монанди мӯрчагон бисоташонро ҷамъ карданду рафтанд.

Офтоб ҳам оҳиста-оҳиста ғуруб мекард. Сантяго истод ва ҳаракати хуршедро то замони дар паси бинои сафедранги даври майдон пинҳон шуданаш, тамошо кард.

Ба ёдаш омад имрӯз ҳангоми субҳ вақте хуршед тулӯъ кард, ӯ дар қитъаи дигаре ҳанӯз ҳамон ҷӯпоне буд, ки шаст ғӯсфанд дошт ва дар орзуи расидан ба дидори духтаре буд. Он субҳидам вақте офтоб аз машриқ тулӯъ кард, ҳама чизеро, ки ҳангоми паймудани даштҳо то ғуруб бо ӯ рӯй медиҳад, дақиқан медонист. Вале ҳоло, ки офтоб ғуруб карда истодааст, вай дар кишвари дигари бегонаест. Дар кишваре, ки ҳатто забонашонро ҳам намедонист. Акнун ӯ дигар на ҷӯпон буду на ягон чизе дошт. Ҳатто пул ҳам надошт, ки баргардаду ҳамаро аз нав оғоз кунад.

Ҳамаи инҳо дар байни тулӯю ғуруби хуршед рух дода буд. Афсӯс мехӯрд, ки ҳама чиз ва тамоми зиндагиаш якбора куллан тағйир ёфт.

Аз гиря қардан хичолат мекашид. Ҳатто дар назди ғӯсфандонаш ҳам ягон бор гиря накардааст. Аммо ҳоло ин майдон холиву ӯ ҳам аз хонааш хело дур. Ҷавон гиря кард.

Ашк рехт, зеро Худованд бандагонеро ки аз пайи орзухояшон мерафтанд, ингуна подош медод.

Вакте гӯсфандонамро доштам, хушҳол будам ва онҳоро ҳам хушҳол мекардам. Мардум вакте маро медиданд, хуш истикбол мекарданд, аммо ҳоло ғамгину танҳо ҳастам. Минбаъд аз мардум хашмгин ва нобовар мешавам, зеро як нафар ба ман хиёнат кард. Ба онҳое, ки ганчи худро ёфтаанд, нафрат дорам, зеро ганчи худамро наёфтаам ва баъд аз ин дороии андаки худамро дуста нигаҳ медорам, зеро ночизтар аз онам, ки битавонам дунёро фатҳ кунам.

Борхалтаашро боз кард, ки шояд чизе монда бошад. Аммо фақат китобу камзӯлаш ва ду сангеро дарёфт кард, ки пирамард барояш дода буд. Вакте ба сангҳо нигарист, эҳсоси оромиш кард. Ду санги гаронбаҳое, ки дар ивази шаш гӯсфанд аз ҷавшани тиллои пирамард гирифтааст. Метавонист бо пули фурӯши ин сангҳо чиптаи бозгашт харад. Аммо ин дафъа бояд ҳушёр бошам. Сипас сангҳоро аз борхалтааш бароварда дар чайбаш гузошт. Танҳо ҳарфи рости дӯсташ гуфта, “ин ҷо пур аз дузд аст”, буд.

Акнун мефаҳмам чаро соҳиби ошхона он тавр рафтор мекард.

Ман ҳам мисли дигарон ҳастам. Ҳамеша дунёро таъби дилам дидан мецоҳам, вале на он тавре ки воқеан ҳаст.

Бо ангуштонаш сангҳоро ламс карда гармии онҳоро эҳсос мекард. Ин сангҳо ганчи ӯ буданд ҳамин, ки ламсашон мекард, ҳиссиёти аҷибе дошт. Онҳо пирамардро ба ёдаш меоварданд.

Вакте ту воқеан чизеро бихоҳӣ тамоми ҷаҳон туро дар расидан ба хостаат ёрӣ мекунад.

Сантяго кӯшиш мекард, ки маънии ин ҳарфи пирамардро бифаҳмад. Акнун ӯ дар як майдони холӣ, бе ҳеҷ пул

ва гӯсфанде ки то шаб аз он ниғаҳдорӣ кунад, истода буд. Ин сангҳо нишонаи он буданд, ки ӯ бо подшоҳе мулоқот кардааст. Подшоҳе, ки гузаштаи ӯро медонист.

Номи ин сангҳо Урим ва Туммим аст. Онҳо ба ту кумак мекунанд ки аломатҳоро бифаҳмӣ. Сангҳоро дар борхалтааш гузошта хост онҳоро имтиҳон кунад. Бояд саволҳои возеҳ диҳад, зеро сангҳо танҳо дар сурате муфиданд, ки чӣ мецоҳад. Сипас пурсид, ки оё дуои пирамард ханӯз бо ӯст? Яке аз сангҳоро берун овард, ҷавоб “ҳа” буд.

Оё ман ганҷамро пайдо мекунам? Дасташро дар борхалта бурд то яке аз сангҳоро бардорад. Ҷуфти сангҳо аз сӯрохе, ки пештар надида буд, рӯи замин афтоданд. Ҳангоме ҳам шуд, то онҳоро бардорад суханони пирамард ба ёдаш омад; Аломатҳоро шинохтан ва ба онҳо пайравӣ карданро биомӯз.

Ин як аломат аст. Сантяго хандид ва ҳам шуда сангҳоро дар борхалтааш гузошт. Сӯрохи борхалтаашро нодида гирифт. Сангҳо ҳар замон, ки лозим бошад аз сӯрох берун хоҳанд афтод. Вай инро фаҳмид, дар ҷаҳон чизҳое ҳастанд, ки пурсиданашон бефоида аст - гӯё аз Сарнавишти худ гурехта наметавонӣ.

– Охир ман ба пирамард ваъда додам, ки худам қарор қабул мекунам, – ғурунгос зад ӯ.

Сангҳо ба ӯ гуфтанд, ки дуои хайри пирамард ханӯз бо ӯст. Қуввати дилаш бештар шуд. Дубора ба атрофи майдони ҳолӣ нигоҳ кард. Ин дафъа камтар эҳсоси ноумедӣ мекард. Ин ҷо як маҳалли аҷиб нест. Фақат макони нав аст.

Гузашта аз ҳамаи инҳо танҳо чизе, ки ҳамеша дар фикраш буд, рафтан ба ҷойҳои нав аст. Ҳатто агар ҳеҷ вақт ба аҳром нарасад ҳам. Пеш аз ӯ ҳеҷ ҷӯпоне ба ин дурӣ роҳ наraftedааст. Кош онҳо ҳам медонистанд, ки бо паймудани

ду соат роҳ бо чӣ чизҳои гуногуне рӯбарӯ хоҳанд шуд. Аслан, ин макони нав фақат як майдони холӣ аст ки замоне пур аз анбуҳи одамон буд.

Ин хотира ҳамеша ба ёдаш хоҳад монд. Вақте дар бораи он шамшер фикр кард каме дилаш гирифт, аммо то ин вақт шамшере монанди он надида буд. Ҳангоме ки дар бораи ин чизҳо андеша мекард, фаҳмид ки бояд яке аз ин ду ҳолат якеро интихоб кунад. Худро ҳамчун каси бечора ва фақири бинад, ки ба фиреби қаллобе гирифтор шудааст, ё ҳамчун диловаре, ки дар пайи ёфтани ганчи ниҳон аст.

– Ман як диловаре дар ҷустуҷӯи ганчи худам ҳастам, – гуфт вай ҳангоми хобидан.

* * *

Дар мобайни бозор хобаш бурда буду вайро касе бедор кард. Гӯсфандонашро ҷуст, вале ба ёдаш омад ӯ дар як дунёи нав аст. Аммо ба ҷои нороҳатӣ хушҳол шуд. Дигар маҷбур набуд барои гӯсфандонаш обу алаф ҷӯяд, балки ба ҷойи он метавонад аз пайи ҷустуҷӯи ганчаш шавад. Дар чайбаш пули пучаке ҳам надошт, аммо ба зиндагӣ бовар дошт. Шаби қабл орзу кард, ки монанди қаҳрмонҳои дар китобҳо хондааш шавад.

Ба хунсардӣ дар бозор роҳ мерафт. Бозаргонҳо молашонро паҳн мекарданд ва ӯ ба як ширинифурӯш кумак кард, то бисоташро ҷобаҷо кунад.

Фурӯшандаи қанд дар чехрааш табассум дошт. Вай хушбахт буд, аз он чизе ки зиндагиаш медонист ва хурсандона ба пешвози рӯзи нави корӣ омодагӣ мегирифт.

Табассуми ӯ шоҳи пурасрори пирро, ки бо вай мулоқот карда буд, ба хотири Сантяго овард. Ин мард ҳудаш ширинӣ мепазад ва метавонад дар оянда сафар

кунад, ё ба духтари дӯкандоре издивоч кунад. Ў кореро, ки дӯст доштааст, анҷом медиҳад.

– Оё, мисли пирамард метавонам ба одамон нигоҳ карда бифаҳмам ки онҳо ба орзухояшон наздиканд ё дуранд. Ҳарчанд осон аст, вале то ин дам чунин корро накардаам, – фикр мекард ҷавон.

Вакте маҳсулот омода шуд, фурӯшанда аввалин шириниеро ки барои фурӯш гузошта буд ба ҷавон дод. Сантяго изҳори сипос карда, шириниро хӯрд ва ба роҳаш идома дод. Зиёд дур нашуда буд, ки ба ёдаш омад; вакте ширинифурӯшро кумак мекард, яке ба забони арабию дигаре бо испанӣ бо ҳам суҳбат мекарданд ва ҷолиб ин аст, ки ҳар яке мақсади дигареро ба хубӣ мефаҳмид.

Бояд забоне вучуд дошта бошад, ки бештар аз калимаҳо бошад. Пештар бо гӯсфандонам бо ин забон ҳарф мезадам ва ҳоло кӯшиш мекунам бо як инсон сӯҳбат кунам.

Амалҳои зиёдеро меомӯхт. Ҳарчанд бисёре аз онҳоро қаблан ҳам аз сар гузаронидааст, вале азбаски барояш одӣ менамуданд, таваҷҷуҳашро ҷалб накарда буд. Агар битавонам ин забони ғайр аз калимаҳоро биомӯзам, метавонам Забони Ҷаҳонро¹¹ бифаҳмам.

Аз кӯчаҳои танги Танча шитоб накарда мегузашт, то ки аломатҳоро дарк намояд. Барои ин сабри зиёде лозим аст ва ҷӯпонҳо ҳама чизро дар бораи сабур будан медонанд.

– Ҳама чиз як чиз аст, – гуфта буд пирамард.

* * *

Булӯрфурӯш ҳам бо оғози рӯз бедор шуд ва мисли субҳгоҳиҳои пешина дар изтиробу ҳаяҷон буд. Муддати сӣ

¹¹ Системаи аломатҳо, ки ҳамчун воситаи муошират, тафаккур ва ифодаи одамон хизмат мекунамд

сол инчониб мағозааш дар хиёбони фарози теппа аст ва одатан муштариён аз он ҷо кам мегузаранд. Ҳоло барои ҳаргуна тағйироте хеле дер шуда буд. Танҳо як чизро ёд гирифт, хариду фурӯши зарфҳои булӯрӣ. Аз замоне ки одамони зиёде ба мағозаи ӯ меомаданд хеле вақт гузаштааст. Фурӯшандагони араб, геологҳои англису фронтсавӣ, сарбозони олмонӣ, ки ҳамеша пулдор буданд, он рӯзҳо аз харидани булӯр хело лаззат мебурданд. Ҳамеша орзу мекард вақте пир шавад чи қадар пулдор хоҳад шуд ва занони зебоне дар канорааш хоҳад дошт. Аммо бо гузашти замон Танча тағйир ёфтаву рушди назарраси шаҳри Сибта, ки дар наздикии Танча воқеъ буд, боиси коҳиш ёфтани тичорат дар Танча шуд. Мағозаҳои атроф кӯчиданду фақат чанд мағозаи кӯчак бар фарози теппа боқӣ монд ва касе зарур намешуморид барои дидани чанд мағозача аз он теппа боло биравад.

Аммо булӯрфурӯш чораи дигаре надошт. Сӣ соли умрашро сарфи хариду фурӯши булӯр карду акнун барои оғози кори наवे хеле дер шуда буд.

Ӯ ҳар рӯз аз сари субҳ ба мушоҳидаи рафтуомади муштариёне, ки шумораашон хело кам буд, машғул мешуд. Солиёни дароз ба ин кор омӯхта шуда одати тамоми раҳгузаронро медонист. Аммо каме пеш аз вақти нисфирӯзӣ чавоне дар канори фурӯшгоҳаш меистод. Тарзи либос пӯшиданааш комилан боадабона буд, аммо булӯрфурӯши зирак фаҳмид, ки писар дар бисоташ чизе надорад. Ба ҳамин хотир меҳост, бастанӣ дӯконашро ба хотири ӯ кашол диҳад.

* * *

Дар болои даромадгоҳи фурӯшгоҳ “Дар ин фурӯшгоҳ ба чандин забон гуфтутӯ мекунанд” навишта шудааст.

Сантяго бо марди дар паси пештахта истода рӯбарӯ шуд.

– Агар хоҳед, ман ин зарфҳоро тоза кунам, – пурсид ҷавон. Дар чунин шакл онҳоро ҳеҷ кас харидорӣ намекунад.

Мард чизе нагуфта ба ӯ менигарист.

– Дар ивази ин кор метавонӣ маро хӯрок диҳӣ.

Мард боз ҷавоб надод. Сантяго эҳсос мекард, ки ӯ аз ночорӣ розӣ хоҳад шуд. Камзӯле, ки дар борҳалтааш буд дар ҳавои гарми ин биёбон корбурде надошт. Нимтанаро аз борҳалтааш берун оварда шишаҳоро тоза кардан гирифт.

Баъди ним соат тамоми зарфҳои шишаи дохили пешдӯконро ҷилдор карду дар ҳамон лаҳза ду харидор омада булӯр хариданд. Вақте кораш тамом шуд, аз фурушанда хост хӯрдани барояш диҳад.

– Биё, якҷоя хӯрок хӯрем, – гуфт булӯрфуруш ва лавҳи навиштаеро пушти дари мағоза гузошту ба қаҳвахонаи кӯчаки наздикии мағозааш рафтанд. Вақте рӯи нимкати қаҳвахона нишастанд, булӯрфуруш хандид.

– Зарур набуд булӯрҳои маро тоза кунӣ. Қуръон маро дастур дода, ки ба гуруснаҳо ғизо бидиҳам.

– Аммо аз чӣ сабаб гузоштӣ ин корро анҷом диҳам?

– Зеро булӯрҳо чиркин буданду ба ману ту лозим буд, ки зехнамонро аз андешаҳои бад тоза кунем.

Вақте ғизояшонро хӯрданд, булӯрфуруш ба Сантяго гуфт:

– Меҳоҳам бароям кор кунӣ. Имрӯз, ки дар мағоза машғули кор будӣ ду харидор омад ва ин фоли нек аст.

– Одамон дар бораи аломатҳо бисёр гап мезананд, – фикр мекард ҷупон. Аммо онҳо аслан намедонанд, ки чӣ мегӯянд. Ҳамон тавре ки ман нафаҳмидам, ки ин қадар солҳо бо ғусфандонам бе забон ҳарф мезадам.

– Омода ҳастӣ бароям кор кунӣ?

– Ман бақияи имрӯзро ҳам ин ҷо кор мекунам, тамоми шабро ҳам мемунам ва тамоми булӯрҳои фурӯшгоҳатро покиза мекунам дар ивазаш меҳоҳам пули сафарам ба Мисрро бароям бидиҳӣ.

Булӯрфурӯш хандид.

– Ҳатто агар як соли тамом ҳам ҳамаи булӯрҳои маро покиза кунӣ ва агар барои фурӯши ҳар кадом аз булӯрҳо маблағи хуб ҳам бигирӣ, боз ҳам маҷбурӣ барои ин сафар пул қарз кунӣ. Барои расидан ба Миср бояд ҳазорон километр роҳро аз миёни биёбон бигзарӣ.

Лаҳзае хомӯшии амиқе ҳукмфармо шуд, ки гӯё шаҳр ба хоб рафта бошад. Ҳеч садое аз бозор ва ҳеч садои баҳсу мунозираи тоҷирон ба гӯш намерасид. Ҳеч кас ба манораҳо намебаромад. На умед, на саргузаште, на подшоҳи пир ва ё ҳеч Сарнавишти инсоне, на ганҷе ва ҳеч аҳроме. Гӯё тамоми ҷаҳон хомӯш буд, зеро рӯҳи ҷавон хомӯш шуд. Ҳеч дарде, ранҷу азоб ва ноумедӣ набуд; танҳо як назари ҳолӣ аз дари кушодаи ошхона ва орзуи бузурги марг, орзуе, ки ҳама чиз дар ин дақиқа ба охир мерасад.

Булӯрфурӯш бо хавотирӣ сӯяш нигоҳ кард. Тамоми шодмоние, ки субҳи имрӯз ҳангоми вориди мағоза шуданаш дар ҷашмонаш дида мешуд, якбора нопадид гардид.

– Писарам ман метавонам роҳкирои туро бидиҳам, то ба кишварат баргардӣ, – гуфт булӯрфурӯш.

Сантяго чизе нагуфта, аз ҷояш ҳест ва либосашро ба тартиб дароварда борхалтаашро бардошт.

– Ман барои ту кор мекунам, – гуфт ӯ ва баъд аз сукути тӯлонӣ илова кард, барои харидани якчанд гӯсфанде бароям пул лозим аст...

ҚИСМИ ДУЮМ

Сантяго тақрибан як моҳ барои булӯрфурӯш кор кард. Фаҳмид, ки шодӣ ва ризояти ӯ рабте ба навъи кори анҷом меодааш надорад. Ҳар рӯз ба чавон ҳушдор меод, ки эҳтиёт шавад мабодо шишаҳоро нашиканад. Бо вучуди ин Сантяго ба кор дар мағозаи ӯ идома меод. Ҳарчанд булӯрфурӯш пирамарди золим менамуд, аммо дилсӯзона равиши корро барояш ёд меод ва аз фурӯши шишаҳо маблағи хубе ба вай чудо мекард. Тавре ки ҳатто метавонист миқдоре аз даромадашро пасандоз кунад. Ҳисоб кард, ки агар ҳар рӯз ҳамин тавр кор кунад, баъд аз як сол барои харидани гӯсфанд пули кофӣ ба даст меоварад.

– Меҳоҳам барои ин зарфҳо пешдӯкони дигаре бисозам, – гуфт ӯ ба булӯрфурӯш.

Метавонем онро беруни фурӯшгоҳ гузорем, то одамонero, ки аз поини теппа мегузаранд, ба ин самт ҷалб кунем.

– Ягон бор чунин корро накардаам, – гуфт булӯрфурӯш. Мумкин аст касе ба онҳо пешпо бихӯрад ва шишаҳоро бишканад.

– Ман ҳам агар рамаамро ба чарогоҳ мебурдам. Мумкин буд море онҳоро захр занад, аммо ин ҳолат дар зиндагии чӯпон ва гӯсфандон одӣ аст, – гуфт чавон.

Булӯрфурӯш рӯ ба муштарие кард, ки се зарфи булӯрин мехост. Кору касбаш равнақ меёфт. Мисли ҳамон рӯзҳое ки ин хиёбон яке аз ҷойҳои серодами Танча буд.

– Тиҷорат равнақ ёфт, – гуфт ӯ ба ҷавон баъд аз рафтани муштарӣ. Ту ҳам ба зудӣ метавонӣ соҳиби рама шавӣ. Чаро чизҳои бештаре аз зиндагӣ меҳохӣ?

– Барои он, ки мо бояд ба аломатҳо эҳтиром бигзорем, – беэҳтиётона ҷавоб дод Сантяго. Баъд аз гуфтааш пушаймон шуд зеро булӯрфурӯш подшоҳро надидааст.

– Ин бахт аст ва навкорон ҳамеша хушбахт ҳастанд, – гуфта буд подшоҳи пир. Зеро ҳаёт меҳоҳад, ки инсон Сарнавишти худро пайгирӣ кунад.

Аммо булӯрфурӯш фаҳмид, ки ӯ чӣ мегӯяд. Ҳузури дарозмуддати ҷавон дар ин фурӯшгоҳ худааш як фоли нек буд. Бо гузашти замон ва ин ки ҳар бор пули бештаре насибаш мешуд, тоҷир аслан аз қабул кардани Сантяго ба кор пушаймон набуд.

Маоши ҷавон аз кори иҷро менамудааш хело бештар буд. Азбаски тоҷир фикрашро ҳам намекард, ки рӯзе тиҷораташ равнақ меёбад, маблағи иловагӣ барои ҷавон муқаррар кард. Зеро маслиҳат карданд, ки бояд зудтар ба ҷустуҷӯи гӯсфандонаш биравад.

– Чаро меҳостӣ ба аҳром биравӣ? – ба хотири дур кардани зехни писар аз пешдӯкон, пурсид булӯрфурӯш.

– Зеро ҳамеша дар бораашон шунида будам, – гуфт, вале нисбати хобаш чизе нагуфт.

Дигар ганҷ барояш ёдоварӣ аз хотираи талхе буд, ки намехост боз дар бораи он фикр кунад.

– Бори аввал дар ҳаётам шахсоро мебинам, ки меҳоҳад танҳо барои дидани аҳром аз биёбон гузарад. Оё ту медонӣ аҳром чист? Чизе ҷуз тӯдае аз санг нест, ки худат ҳам метавонӣ яке аз онҳоро дар назди хонаат бисозӣ.

– Ту ягон вақт дар орзуи сафар кардан набудай, – гуфт Сантяго дар ҳоле, ки ҷониби харидори воридшуда мерафт.

Ду рӯз баъд булӯрфурӯш бо ҷавон дар бораи пешдӯкон суҳбат кард.

– Он қадар ба навовариҳо шавқ надорам. Ману ту мисли Ҳасан, ки сарватмандтарин тоҷир аст, нестем. Агар аз ӯ иштибоҳе сар бизанад, зарари чандон баде барояш намера-сад, вале мо маҷбурем товони иштибоҳамонро баргардо-нем.

Сантяго бо ноумедӣ фикр кард, ки ин комилан дуруст аст.

– Ҷаро фикр кардӣ, ки бояд пешдӯкон дошта бошем?

– Меҳоҳам ҳарчи зудтар ба назди гӯсфандонам бар-гардам. То он даме ки бахт моро ҳамроҳӣ мекунад, мо бояд фурсатро аз даст надихем. Мо бояд аломатҳоро нодида нагирем, чун ки онҳо ба мо кумак мекунанд.

– Инро бахти навкорон меноманд, – гуфта буд под-шоҳи пир. Зеро ҳаёт меҳоҳад, ки инсон Сарнавишти худро пайғирӣ кунад.

– Паёмбар барои мо Қуръон дода панҷ вазифаи шаръиро бароямон муайян кард ки бояд дар ҳаёти худ риоя кунем, – гуфт булӯрфурӯш баъди каме хомӯшӣ.

Муҳимтаринаш ин аст, ки фақат ба як Худо имон дошта бошем, рӯзе панҷ вақт намоз бихонем, дар моҳи Рамазон рӯза бигирем ва ба фақирон кумак кунем...

Ҳангоми дар бораи Пайғамбар сухан гуфтаниаш чаш-монаш пур аз ашк шуданду якбора хомӯш монд. Вай марди диндоре буд ва бо ҳама ношикебоиҳо фақат меҳост зиндагиаш бар асоси қонунҳои исломӣ бошад.

– Панҷумин вазифаи шумо чист? – пурсид Сантяго.

– Ду рӯз пеш ту гуфта будӣ, ки ҳеҷ гоҳ фикри сафар кардан надорӣ, – ҷавоб дод булӯрфурӯш. Панҷумин қонуни мусулмонон зиёрат кардан аст. Ба мо дастур дода шуда

ҳадди ақал як бор дар умрамон ба шаҳри муқаддаси Макка биравем. Фосилаи Макка то ин ҷо хеле бештар аз фосилаи аҳром аст. Вақте ман ҷавон будам, танҳо орзу доштам, ки пулҳоямро ҷамъ карда ин мағозаро ба кор андозам. Фикр мекардам рӯзе пулдор шуда ба Макка меравам. Кам-кам пул ҷамъ кардам, аммо ҳеҷ вақт натавонистам худамро қонеъ кунам, ки касеро дар ин мағоза ба ҷои худам бигзорам. Булӯр чинси нозук ва шиканандае аст.

Дар ҳамон вақт одамони зиёде аз назди мағозаам мегузаштанд. Онҳо барои зиёрат кардан ба Макка мерафтанд. Баъзе зоирини сарватманд дар қорвоноҳо бо ҳамроҳи хидматгоронашон сафар мекарданд, аммо аксари зоирин ҳатто аз ман ҳам факиртар буданд. Ҳамаи онҳое, ки ба зиёрат рафтаанд, аз ин қор хушҳол ва розианд. Онҳо аломати зиёраташонро бар сардариҳои хонаҳояшон овезон мекунанд.

Яке аз зоирини мӯйсафед ҳарчи зиндагиашро бо таъмири кафшҳо таъмин мекард, гуфт тақрибан як сол дар биёбон сайр кардааст, аммо чизе, ки ўро бештар аз сафари тўлониаш ҳаста кардааст, қадам задан дар хиёбонҳои Танча барои харидаи чарм будааст.

– Чаро ҳоло ба Макка намераӣ? – пурсид ҷавон.

Танҳо ҳамин орзуи рафтан ба Макка аст, ки маро зинда нигоҳ медорад. Фақат бо ҳамин ҳобу ҳаёл метавонам бо ин рӯзҳои якрангу дилгиркунонда, бо ин булӯрҳои безабони рӯйи рафҳо ва хӯроки шому наҳор дар он ошхонаи чиркин тоқат кунам. Метарсам, ки агар ба орзуям бирасам, дигар ҳеҷ ҳавасмандие барои идомаи зиндагиам надошта бошам.

Ту ҳаваси гӯсфандонат ва аҳромро дар сар мебарварӣ вале ман аз ту фарқ дорам. Ту меҳохӣ, ки орзуятро амалӣ кунӣ вале ман фақат меҳоҳам дар иштиёқи Макка бимонам.

То ин дам ҳазорон бор худро тасаввур кардаам, ки аз биёбон мегузарам, ба маҳалли Ҳаҷаруласвад мерасам ва пеш аз он ки ламсаш кунам, барои тавоф ҳафт маротиба давраш мегардам. Ҳатто одамони дар канорам ё муқобилам истода, суҳбатҳои байнамон радду бадалшаванда ва дуоҳоро, ки бо ҳам меҳонем, тасаввур кардаам. Вале метарсам, ки ниятгро аз даст бидиҳам. Барои ҳамин, орзу доштанро дар ин бора афзалтар медонам.

Рӯзи баъд булӯрфурӯш ба Сантяго иҷоза дод, то пешдӯкнро бисозад. Ҳама одамон барои расидан ба ниятҳояшон назари худро доранд.

* * *

Ду моҳи дигар ҳам сипарӣ шуд. Пешдӯкн харидорони зиёдеро ба самти фурӯшгоҳи булӯр ҷалб менамуд. Сантяго тахмин зад, ки агар шаш моҳи дигар ҳам ба ҳамин равиш бигзарад, метавонад ба Испания баргардаду шаст гӯсфанд бихарад ва то як соли дигар шаст гӯсфанди дигар ҳам ба рамааш изофа кунад. Камтар аз як сол шумораи гӯсфандонаш ду баробар афзоиш хоҳад ёфт. Илова бар он метавонист бо аъроб тичорат кунад, зеро акнун ин забони аҷибро мефаҳмид.

Аз он рӯзи ҳодисаи бозор дигар ягон бор аз Урим ва Туммим истифода накарда буд. Зеро дигар аҳром барои ӯ орзуи дастнорас менамуд, мисли ҳаваси зиёрати Макка барои булӯрфурӯш. Илова бар ин ӯ аз вазъи феълиаш розӣ буду дар бораи он рӯзе фикр мекард, ки чӣ тавр боғурур аз киштӣ ба бандари Ториф мефарояд.

Подшоҳи пир гуфта буд, ту бояд дақиқан бидонӣ, ки чӣ меҳохӣ. Сантяго ҳоло медонист чӣ меҳоҳад ва барои расидан ба он кӯшиш мекард. Шояд ганҷи ӯ ин буд, ки ба як сарзамини бегона биёяд, бо дузде мулоқот кунад ва бе

ягон харочоти зиёдати шумораи гӯсфандонашро ду баробар зиёд кунад.

Ба худаш ифтихор мекард, ки чизҳои зиёдеро омӯхтааст. Мисли кор бо булӯрҳо, дар бораи забони ғайр аз калимаҳо ва дар бораи аломатҳо. Рӯзе баъд аз зуҳр мардеро дид, ки изҳори норизой мекард. Чунки баъд аз ин ҳама роҳе, ки тай намудааст ба болои теппа расида, маҳалли орошта ва покизаеро намеёбад, то битавонад он ҷо чизе бинӯшад.

Сантяго, ки ба дарки аломатҳо одат карда буд, чунин пешниҳод кард:

– Биё, ба мардуме, ки ин ҷо меоянд чой бифурӯшем.

– Вале дар ин атроф маконҳои зиёди чойфурӯшӣ ҳастанд, – ҷавоб дод булӯрфурӯш.

– Аммо мо метавонем чойро дар зарфҳои булӯрин фурӯшем, – идома дод ҷавон. Мардум аз чой лаззат мебаранд ва мехоҳанд ин зарфҳоро бихаранд. Касе гуфта буд, ки зебӣ бехтарин фиребдиҳандаи инсон аст.

Булӯрфурӯш чизе нагуфт. Аммо он рӯз баъди хондани намозаш аз ҷавон даъват кард, то бо ӯ бинишинад ва қалён, яъне ҳамон чилимҳои ачибе, ки арабҳо доштанд, бикашад.

– Ту чӣ мақсад дорӣ? – пурсид аз ҷавон.

– Қаблан ҳам ба ту гуфта будам, ки гӯсфандонамро бояд бозпас бихарам. Барои ҳамин бароям пул лозим аст.

Тоҷир чанд тикка зуғоли тоза дар сари қалён гузошту чуқур - чуқур дуд кашид.

– Сӣ сол мешавад, ки ин мағозаамро дорам. Метавонам булӯри хубро аз бад фарқ кунам ва ҳама чизро дар бораи булӯр медонам. Моли асилро аз камсифат ба хубӣ фарқ мекунам. Агар мо чойро дар зарфи булӯрӣ фурӯшем тичоратамон рушд мекунад ва маҷбур мешавам тарзи зиндагиамро тағйир диҳам.

– Хайр, ин чӣ бадӣ дорад?

– Ҳоло ки ман ба шароити феълиам одат кардам. Пеш аз омадани ту мудом фикр мекардам, ки дар ин чо вақти зиёдамо беҳуда сарф кардам. Дар ҳоле ки дӯстонам аз ин чо кӯчиданд ва ё муфлис шуданд, ё ин ки нисбат ба шароити қаблашон пештар рафтаанд. Ин маро хеле ғамгин мекард. Аммо ҳоло мебинам, ки он қадарҳо ҳам бад набудааст. Мағозаам ба ҳамон андозае аст, ки ҳамеша меҳостам. Дигар ҳеҷ чизро тағйир додан намехоҳам, зеро намедонам чӣ гуна бо тағйирот мубориза барам. Зеро ҳамон тавре ки ҳастам, ба он одат кардам.

Сантяго намедонист чӣ бигӯяд. Пирамард идома дод. Гӯиё туро бароям Худованд фиристодааст. Имрӯз чизеро фаҳмидам, ки қаблан надида будам; ҳар неъмате, ки нодида гирифта шавад, ба лаънат мубаддал мешавад. Ман чизи дигаре аз зиндагӣ намехоҳам, аммо ту маро водор мекуӣ, ки сарват ва уфукҳои ҳаргиз надидаамро кашф кунам. Ҳоло ки мебинам чи қадар имкониятҳои ҳайратовару номаҳдуде дорам, эҳсосам аз давраи то омадани ту ҳам бадтар мешавад. Ҳоло медонам, ки ҳама чизро ба даст оварда метавонам, вале ин бароям лозим нест.

Чавон аз ин ки дар Ториф чизе ба нонфурӯш нагуфта буд, хушҳол шуд.

Онҳо қалён кашидандро идома доданд, то ин ки хуршед бар остонаи ғуруб расид. Ба забони арабӣ суҳбат мекарданд ва Сантяго аз ин бобат ба ҳудаш ифтихор мекард. Замоне гӯсфандонаш ҳама чизҳои лозимиро дар бораи ҷаҳон ба вай меомӯхтанд. Аммо ҳеҷ вақт наметавонишанд забони арабиро ба ӯ омӯзанд.

Ҳатман дар дунё чизҳои дигаре ҳам ҳастанд, ки гӯсфандон наметавонишанд маро биомӯзанд. Охир, онҳо танҳо дар ҷустуҷӯи обу ғизо ҳастанд.

Ҳамон тавре ки ба булӯрфурӯш нигоҳ мекард, ба худ мегуфт эҳтимолан онҳо чизе ба ӯ ёд намедоданд, балки худи вай чизҳоеро аз онҳо меомӯхт.

– “Мактуб”, – гуфт дар охир булӯрфурӯш.

– Яъне чӣ?

– Бояд араб ба дунё меомадӣ, то маъниашро бидонӣ. Аммо дар забони шумо чизе мешавад шабеҳи “навишташуда”. Ва ҳамон тавре ки зуғолҳои қалёнро хомӯш мекард, ба ҷавон гуфт, ки метавонад фурӯши ҷой дар зарфҳои булӯриро ба роҳ монад. Зеро, баъзан ҷараёни зиндагиро боздоштан ғайриимкон аст.

* * *

Якчанд мард ба теппа баромаданд. Вақте хаставу кӯфта ба болои теппа расиданд, чашмашон ба мағозаи булӯрфурӯш афтод, ки ҷойи тозаӣ наъно мефурӯхт. Барои нӯшидани ҷой ворид шуданду диданд, ки ҷой дар зарфи шишагӣ дода мешавад.

– Ҳамсари ман ҳеҷ гоҳ дар ин бора фикр накарда буд, – гуфт яке аз онҳо ва чанд булӯр харид. Он шаб ӯ меҳмононро саргарм мекард ва меҳмонон аз зебоии зарфҳои булӯрӣ ба вачд меомаданд.

– Маззаи ҷой дар зарфи шишагӣ хело беҳтар аст, – гуфт марди дигар. Зеро таъму бўяш ҳифз мешавад.

– Дар кишварҳои шарқ ин як суннат аст, ки дар зарфи шишагӣ ҷой бинӯшанд, зеро булӯр кудрати афсонавӣ дорад, – гуфт нафари севум.

Хабари ҷой дар зарфҳои булӯрӣ босуръат дар гирду атроф паҳн шуд. Мардуми зиёде аз теппа боло меомаданд, то фурӯшгохро, ки кори наवे дар он минтақаи суннатӣ ва қадимӣ анҷом ёфтааст, бо чашми худ бинанд. Фурӯшгоҳҳои дигаре ҳам кушода шуданд, ки дар зарфи

шишагӣ чой мефурӯхтанд, аммо ҳеҷ кадомашон болои теппа набуданд ва касбу корашон ҳам кӯчаку ночиз буд.

Булӯрфурӯш мачбур шуд, ки ду нафари дигарро ҳам ба кор гирад. Илова бар булӯр, ба воридоти анвои гуногуни чой ҳам оғоз карду харидорони шавқманди чизҳои нав дар мағозааш зиёд шуданд.

Ҳамин тавр рӯзҳои моҳҳо сипарӣ мешуданд...

* * *

Сантяго пеш аз дамидани субҳ бедор шуд. Аз давраи ба қораи Африқо гузаштанаш ёздаҳ моҳу нӯҳ рӯз сипарӣ шудааст. Либоси арабии аз катони сафедранг дӯхташудаашро, ки махсус барои ин рӯз харида буд, ба бар кард. Рӯймолашро бо ҳалқаи аз пӯсти шутур сохташуда ба сараш андохт ва шиппақҳои навашро пӯшида бесадо аз зинапояхи фаромад. Лукмае барои ҳудаи гирифтӣ дар зарфи булӯрӣ чой нӯшид. Сипас беруни мағоза нишаста машғули кашидани қалён шуд.

Ҳомӯшона қалён мекашиду дар бораи чизе фикр намекард ва ба садои бод гӯш медод, ки бӯи биёбонро ба худ меовард. Вақте кашидани қалёнро тамои кард, даст ба борхалтааш андохта чизҳои дар он бударо берун овард. Як даста пул буд, ки барои харидани саду бист гӯсфанд, чиптаи бозгашт ва иҷозати тиҷорат байни Африқою кишвараш кифоя аст.

Сабурона мунтазир шуд, пирамард ҳам бедор шавад. Сипас ҳарду ба мағоза рафтанду чой нӯшиданд.

– Ман имрӯз аз ин ҷо меравам. Ҳоло барои харидани гӯсфандонам маблағи кофӣ дорам ва пули ту ҳам барои ба Макка рафтанат кифоя аст.

Пирамард чизе нагуфт.

– Бароям дуои хайр намекунӣ? – гуфт чавон. Ту ба ман кумаки зиёде кардӣ.

Пирамард ба омода кардани чояш идома дода чизе нагуфт. Сипас ба ҷониби Сантяго рӯй овард:

– Ман бо ту ифтихор мекунам. Ту навигарие ба мағозаи булӯрфурӯшиам бахшидӣ. Аммо медонӣ, ки ман ба Макка нахоҳам рафт. Ҳамон тавре ки медонӣ, худат ҳам гӯсфанде нахоҳӣ харид.

– Инро кӣ гуфт? – пурсид чавон бо изтироб.

– “Мактуб” – ҷавоб дод булӯрфурӯши пир.

Сипас ба Сантяго дуои хайр дод.

* * *

Сантяго ба хонааш даромада тамоми дороии худро ҷамъ кард. Ҳамаи чизҳояш аз се халта иборат буд. Ҳангоми аз дар баромадан, чашмаш дар гӯшаи ҳучра ба борхалтаи қадимии ҷӯпониаш афтод. Бааста буд. Муддати зиёде мегузафт, ки онро фаромӯш кардааст. Ҳамон тавре ки борхалтаашро мебардошт, аз дил гузаронд; беҳтар аст онро дар хиёбон ба касе бидихам. Сангҳо аз борхалта берун афтоданд. Урим ва Туммим.

Сангҳо подшоҳи пирро ба ёдаш оварданд ва фикри ин ки хеле вақте аст подшоҳро фаромӯш карда, ўро тарсонид. Наздики як сол бетанаффус кор карда фақат ба фикри пасандози пул буд, ки битавонад бо ғурур ба Испания баргардад. Подшоҳи пир ба ў гуфта буд ҳеҷ гоҳ даст аз орзу кардан барнадорад ва ҳамеша аломатҳоро ҷиддӣ бигирад.

Урим ва Туммимро бардошта як бори дигар эҳсос кард, ки пирамард дар ҳамон наздикӣ аст. Як сол ба сахтӣ кор карду акнун аломатҳо мегуфтанд, ки замони рафтан фаро расида.

– Бояд ба кори аввалаам баргардам, – фикр кард писар. Гарчанде ки гӯсфандон маро забони арабӣ ёд надодаанд. Дар ивазаш чизи муҳимтареро бароям омӯхта буданд.

Дар ҷаҳон забоне вучуд дорад, ки ҳар кас мефаҳмад. Забоне ки ҷавон барои пешбурди тичорат дар мағоза аз он истифода кард. Ин забони дилгармкунанда ва пуршӯру ҳаяҷон аст. Забоне, ки корхоро бо муҳаббату ирода анҷом медиҳад ва ба кас эътимоду боварӣ мебахшад.

Танча барояш дигар бегона набуд ва ӯ эҳсос мекард, ки ҳамон тавре ки ин маконро аз худ кардааст, метавонад тамоми олабро тасхир кунад.

Подшоҳи пир гуфта буд: “Вақте ки чизеро аз сидқи дил меҳоҷӣ, барои амалӣ шудани он тамоми ҷаҳон туро кумак мекунад”. Аммо подшоҳ дар бораи дастовардҳо ва ғорат шуданаш ҳарфе нагуфта буд. Ё дар бораи биёбони беинтиҳою мардумоне, ки медонанд Сарнавишти инсон чист, аммо намехоҳанд онро амалӣ кунанд, чизе нагуфтааст. Инчунин, фаромӯш кард ин нуктаро баён кунад, ки вақте ба андозаи харида рамае бузургтар аз рамаи қаблӣ пул дорӣ, бояд онро бихарӣ.

Сантяго борхалтаро бо ҳамаи чизҳои бардошта, аз зинапояҳо фаромаду булӯрфурӯшро дид, ки поёни зинапояҳо ба ду нафар хориҷӣ чой дода истодааст.

Сайёҳони дигар ба самти мағоза меомаданд, то дар зарфи шишагӣ чой бинӯшанд. Ин шумораи муштарӣ нисбат ба рӯзҳои дигари ҳамин вақт зиёд буд. Аз ҷои истодааш бори аввал пайҳас кард, ки мӯи сари булӯрфурӯш бисёр шабеҳи мӯйҳои шоҳи пир аст. Рӯзи аввалини дар Танча табассуми ширинифурӯшро диданаш, ба хотираш омад, замоне ки ҳеҷ чизе барои хӯрдану ҷое барои хобидан надошт, он лабханд ҳам шабеҳи табассуми подшоҳи пир буд.

Ба монанди он, ки ҳамеша ин ҷо будаву ҳамвора асаре аз худ барҷо гузоштааст. Ин дар ҳолест, ки ҳеҷ кадоме аз ин одамон ҳаргиз подшоҳи пирро надидаанд. Аз тарафи дигар гуфта буд, ки ҳамеша барои кумак ба касоне ки дар ҷустуҷӯи Сарнавишташон ҳастанд, зоҳир мешавад.

Бо булӯрфурӯш хайрухуш накарда рафт. Зеро намест хост гирия кунад. Дилаш барои хотироти неки ин замон ва ҳама чизҳои омӯхтааш танг мешуд. Ҳоло вай дилпуртар буд ва мекост ҷаҳонро фатҳ кунад.

— Аммо ман ба сахроҳое бармегардам, ки дубора рамаи худро нигоҳубин мекунам, — ғурунгос зад бо боварии комил, вале дигар аз ин нияташ розӣ набуд. Ў як соли тамоми барои амалӣ кардани орзуи худ заҳмат кашиду акнун ҳар дақиқа камаҳамияттар мешуд. Шояд бо сабаби он ки ин аслан орзуи ӯ набуд.

Касе чӣ медонад, шояд ман ҳам бояд мисли булӯрфурӯш бошам. Ў ҳеҷ гоҳ ба Макка нарафту умрашро бо ин орзу мегузaronид. Кӯшиш мекард ҳудашро бовар кунонад. Аммо вақте ки Урим ва Туммиро ба дасташ гирифт, онҳо қувваю иродаи шоҳи пирро ба вай интиқол доданд. Тасодуф буд ё аломате ёро ба самти қаҳвахонаи рӯзи бори аввал ба Танҷа омадану он ҷо рафтааш, бурд. Дузд наменамуд ва соҳиби қаҳвахона барояш як пиёла чой овард.

Ҳамеша метавонам ба зиндагиам ҳамчун як ҷӯпон баргардам. Нигоҳубини ғӯсфандонро ёд гирифтаам ва ҳеҷ гоҳ онро фаромӯш намекунам аммо мумкин аст дигар фурсат барои рафтан ба аҳром насибам нашавад. Он марди пир ҷавшани тиллоӣ дошту ҳама чизро дар бораи гузаштаи ман медонист. Ў подшоҳи ҳақиқӣ ва инсони хирадманд аст.

То тепаҳои Андалусия фақат ду соат роҳ буд, вале байни ӯ ва аҳром, як ҷӯлистоне фосила дошт. Аммо фикр кард метавонад ҷойгоҳашро ба таври дигар ҳам нигоҳ кунад.

Ин чо ӯ ду соат ба ганчаш наздиктар буд. Барояш ду соат ба андозаи як соли замони рафта, дигар аҳамияте надошт.

Медонам чаро меҳоҳам ба суроғи рамаам баргардам. Азбаски гӯсфандонамро мефаҳмам, зиндагӣ бо онҳо дигар бароям мушкил нест. Онҳо метавонанд дӯстони хуб бошанд. Аммо, оё биёбонро дӯст доштан мумкин аст? Биёбонро, ки ганчи ман дар он ниҳон аст. Агар ганчро пайдо накунам, ҳамеша ва ҳар замон, ки дилам бихоҳад, метавонам ба хона баргардам. Ниҳоят пули кофӣ дораму ба андозае, ки бихоҳам замоне дар ихтиёр дорам ва чаро ин корро накунам.

Шодии ҳаяҷоноваре саропои вучудаширо фаро гирифт. Вай ҳамеша метавонист ба хона баргардад ё булӯрфуруш шавад. Шояд дунё ганҷҳои ниҳони дигаре ҳам дошта бошад, аммо ӯ орзуе дар сар дорад ва подшоҳро мулоқот кардааст. Имконияти чунин мулоқот насиби на ҳар кас мешавад.

Вақте ки аз қаҳвахона баромад хело хурсанд буд. Ба ёдаш омад, яке аз фурушандагони булӯрҳо ба воситаи корвонҳое, ки аз биёбон мегузаштанд, ба хўҷаинаш бор меовард. Урим ва Туммиро дар дасташ гирифт. Ба хоҳири ламс кардани ин ду санг як бори дигар дар роҳи расидан ба ганчаш бармегардад. Подшоҳи пир гуфта буд, ки ҳамеша ҳар замоне ки шахсе дар ҷустуҷӯи дарки Сарнавишташ бошад, зоҳир мешавад. Чӣ мушкиле дорад агар ба анбори чаканафуруш раваму бифаҳмам оё воқеан то аҳром он қадар дур аст?

* * *

Марди англис рӯйи нимкати ҷӯбие дар муқобили бинои нишаста буд, ки аз дохилаш ғубору бўи ҳайвонот ва бўи ширине меомад. Як қисми бино сарою дигараш анбор

буд. Ҳамон тавре ки як маҷаллаи кимиёиро варақ мезад ба худ меандешид; ҳеҷ вақт фикрашро ҳам намекардам ки оқибат қорам ба ин ҷо бирасад.

Аммо бояд ҳаракат кард, зеро ба аломатҳо бовар дошт. Тамоми зиндагию таҳсилаш дар пайи омӯхтани танҳо забони воҳиди ҷаҳон буд. Аввал забони эсперанто, баъд динҳои дунё ва ниҳоят кимиёгарию ёд гирифтааст.

Акнун метавонист ба забони эсперанто суҳбат кунад ва иттилооти комил дар бораи ҳама динҳо дорад, вале ҳанӯз кимиёгар нашудааст.

Ҳарчанд тавонист ҷавоби бисёре аз пурсишҳоро пайдо кунад, лекин таҳқиқоту мутолиаҳои ӯро ба ҷое оварданд, ки гӯйе роҳи гурезе надошт.

Вай беҳуда кӯшиш кард, ки аз кимиёгари дигаре кумак пурсад. Кимиёгарон мардуми аҷибро ҳастанд, онҳо фақат дар бораи ҳудашон фикр мекунанд ва тақрибан ҳамеша аз кумак қардан ба ӯ даст қашидаанд. Қас ҷӣ медонад. Шояд натавонистанд Иксири Аъзами¹² кимиёгарӣ, ҳамон модае ки кимиёгарон бовар доштанд, метавонад филизоти беарзишро ба тилло табдил диҳад, кашф кунанд ва барои ҳамин омӯхтаҳои онро барои ҳудашон нигоҳ дошта буданд.

Марди англис бештари сарвати аз падараш бозмонда-ро харҷ кардаву ҳанӯз натавониста Иксири Аъзамро кашф кунад. Замони зиёдеро дар китобхонаҳои бузурги ҷаҳон сарфи омӯхтан қарда, тамоми китобу маҷаллаҳо ва нашриёти муҳими кимиёгарию харидорӣ намуд. Дар яке аз онҳо хондааст, ки солҳои пеш як кимиёгари маъруфи араб

¹² Санги Фалсафа (лот. Lapis philosophorum), дар ривоятҳои алхимикҳои асримиёнагӣ, як реагенти муайяност барои бомуваффақият гузаронидани табдили металлҳо ба тилло (Кори Бузург), инчунин барои офаридани Иксири Ҳаёт.

аз Аврупо дидан кардааст. Дар ин китоб гуфта шуда, ки синни он кимиёгар беш аз дусад сол буда, тавонистааст Иксири Аъзам ва Иксири Ҳаётро кашф кунад.

Ин достон ба марди англис таассуроти сахт гузошт. Дар аввал онро фақат як афсона медонист, агар яке аз дӯстонаш ҳангоми бозгашт аз сафари бостоншиносӣ дар биёбон дар бораи марде бо қудратҳои ғавқулода ба ӯ нақл намекард.

Дӯсташ гуфта буд, ки ӯ дар ободии Ал-Файум зиндагӣ мекунад ва мардум мегӯянд, ки дусад сол умр дошта метавонад ҳар филизеро ба тилло мубаддал кунад.

Марди англис баъд аз шунидани ин суҳанон бесаранҷом шуд. Тамоми қорҳояшро мавқуф гузошта, муҳимтарин китобҳояшро бардошт ва акнун ин ҷо, қанори як анбори кӯчаки пур аз ғубор нишаста буд. Он тарафтар як қорвоне ба сафар омода мешуд, ки қарои рафтани ба Ал-Файум аз биёбон гузарад.

– Меҳоҳам ба суроғи он кимиёгари лаънатӣ биравам, – гуфт марди англис. Бӯи ҳайвонот таҳаммулнопазир буд.

Қавони араб бо қомадонҳояш қорид шуда ба марди англис салом дод.

– Қучо рафтани ҳастӣ? – қурсид аз марди англис.

– Ба биёбон меравам, – гуфт марди англис ва дубора саргарми мутолиа шуд. Ҳавсалаи гуфтугӯ надошт, ӯ бояд тамоми мутолиаҳояшро аз назар мегузаронид. Ҳатман кимиёгар ба ӯ суолҳое қорад.

Марди араб қитоберо аз борҳалтааш қерун оварда машғули қондан шуд. Қитоб бо қабони испанӣ буд. Марди англис, ки қабони испаниро беҳтар аз арабӣ медонист, ҳушқол шуд. Агар ин қавон ҳам ба Ал-Файум биёяд вақте беқор мешавам ҳар вақте қоре надошта бошад, қасе ҳаст, ки бо ӯ гуфтугӯ қунам.

* * *

– Хеле ачиб аст, – гуфт Сантяго, ки дубора ба хондани достони дар бораи маросими дафн машғул буд. Ду сол аст, ки кӯшиш мекунам ин китобро тамои кунам, аммо ҳеҷ вақт наметавонам ҳатто ин чанд саҳифаи аввалашро бихонам. Ҳатто, ҳоло подшоҳ набошад ҳам, ки монеаи хонданам шавад, наметавонам рӯйи ин китоб фикрамро ба як ҷо ҷамъ орам.

Вай ҳанӯз аз мақсади пешгирифтааш шубҳа дошт. Бо вучуди ин, ӯ чизи асосиро фаҳмид; ният кардан дар ҳама гуна тичорат танҳо оғози он аст. Вақте кас мақсадашро амалӣ кардан мехоҳад, дарвоқеъ, худро ба дасти ҷараёне месупорад ва ин ҷараён ӯро ба ҳама самте мебарад, ки ҳеҷ гоҳ фикрашро ҳам накардааст.

Замоне ба ҷустуҷӯи ганҷам баромадам, тасаввур намекардам, ки дар дӯкони булӯрфурӯш кор мекунам. Ҳоло, ки ният дорам бо ин корвон сафар кунам, ҷое ки ин корвон маро бо худ хоҳад бурд, бароям асроромез аст.

Дар ин наздик марди англис буд, ки китоб мехонд. Аммо рафтораш дӯстона ба назар намерасад ва ҳатто вақте Сантяго ворид шуд, нигоҳи ғаразноке ҷониби ӯ кард. Имкон дошт робиташон ба дӯстӣ бианҷомад, аммо ин марди англис ӯро иҷозаи сухан гуфтан надод.

Ҷавон китобашро пӯшид. Намехост ҳеҷ гуна монандие ба он марди бадфеъли англис дошта бошад. Урим ва Туммимро аз чайбаш бароварда бо онҳо машғули бозӣ шуд.

– Урим ва Туммим, – якбора фарёд зад марди хоричӣ.

Сантяго бо шитоб сангҳоро ба кесааш гузошт.

– Барои фурӯш нестанд, – гуфт ӯ.

– Инҳо арзиши чандон ҳам надоранд, – гуфт марди англис. Фақат булӯрҳои сангианд ва дар рӯйи замин миллионҳо булӯри сангӣ пайдо мешавад. Аммо касоне, ки дар

ин замина иттилоот доранд, метавонанд ташхис диҳанд, ки ин ду санг Урим ва Туммим ҳастанд. Намедонистам дар ин ҷо ҳам аз ин сангҳо пайдо мешавад.

Инҳоро подшоҳе бароям ҳадя додааст.

Бегона чизе нагуфт. Дасташро дар чайбаш карда аз он ҷо ду санги монанди онро бароварда ба ӯ доду пурсид:

– Гуфтӣ як подшоҳ?

– Фикр намекардӣ як подшоҳе бихоҳад ба чӯпони одис мисли ман ҳамсуҳбат шавад? – гуфт Сантяго, ки намехост сӯҳбатро идома диҳад.

– Аслан чунин нест, зеро чӯпонҳо аввалин касоне буданд ки подшоҳонро эътироф кардаанд. Барои ҳамин, бо як чӯпон гап задани подшоҳе ачиб нест. Аз тарси он ки чавон намефаҳмад чиро дар назар дорад, идома дод:

– Ин ҳарфи китоби муқаддас аст. Ҳамон китобе, ки дар бораи Урим ва Туммим аз он маълумот гирифтаам. Худованд иҷозаи фол гирифтани танҳо бо истифодаи ҳамин сангҳо додааст. Коҳинон онро дар ҷавшанҳои тилло ҳамл мекунанд.

Дар ин лаҳза Сантяго аз омаданаи ба анбор хушҳол шуд.

– Шояд ин як аломат бошад, – гуфт марди англис бо садои нимшунаво.

– Кӣ дар бораи аломатҳо ба ту гуфт? – бо таваччуҳи зиёд пурсид чавон.

– Ҳар чизе дар ҷаҳон як аломат аст, – гуфт марди англис дар ҳоле, ки китобашро мепӯшид. Як забони ҷаҳоние вуҷуд дорад, ки ҳама онро мефаҳманд, аммо айнаи замон фаромӯш шудааст. Ман беш аз ҳар чизе дар пайи кашфи он забон ҳастам. Мақсади ба ин макон омаданам ёфтани ҳамон забон аст. Бояд мардеро бинам, ки Забони Ҷаҳон медонад ва ӯ як кимиёгар аст.

Соҳиби анбор суҳбати он дуру қатъ кард.

– Шумо ду нафар хеле хуштолеъ ҳастед, – гуфт араби фарбеҳ. Корвон имрӯз ҷониби Ал-Файум ҳаракат мекунад.

– Аммо ман меҳоҳам ба Миср биравам, – хитоб кард Сантяго.

– Ал-Файум дар Миср аст, – гуфт марди араб. Ту чӣ гуна араб ҳастӣ?

– Ин нишона имконияти хубе аст, – гуфт англис вақте ки араб рафт. Агар метавонистам қомуси азимеро фақат дар бораи калимоти хуштолей ва тасодуфӣ менавиштам. Забони Ҷаҳон бо ин ду калима навишта шудааст.

Сипас ба Сантяго гуфт, ки мулоқоти ӯ бо соҳиби сангҳои Урим ва Туммим, тасодуфӣ нест. Пурсид; агар вай ҳам қасди дидори кимиёгарро дорад ба ӯ бигӯяд.

– Ман ба ҷустуҷӯи ганҷ меравам, – ҷавоб дод ӯ ва аз гуфтааш пушаймон шуд. Вале ин барои марди англис ҳеҷ аҳамияте надошт.

– Мешавад, – гуфт ӯ. Ман ҳам ҳамин мақсадро дорам.

– Вале ман ҳатто намедонам кимиёгарӣ чист? – гуфт ҷавон ва дар ин лаҳза соҳиби анбор онҳоро ба берун даъват кард.

* * *

– Ман раҳнамои корвон ҳастам, – гуфт марди ришдоре, ки чашмони хира дошт. Қудрати зиндагӣ ва марги тамоми мардуме, ки ҳамроҳам ҳастанд дар дасти ман аст. Биёбон мисли зани ҳавасбозе аст, ки баъзан мардонро девонаи ҳудаш мекунад.

Ҳудуди дусад нафар мусофир якҷоя бо ҳайвоноте ба монанди асп, шугур, ҳар ва мурғу хурӯс, ҳамроҳашон буд, қариб ба ҷаҳорсад мерасид. Дар байни ҷамъият занону кӯдакон ва мардоне, ки шамшер дар камару аслиҳа ба шо-

наҳояшон овехта шуда буд, дида мешуданд. Марди англис ҳамроҳи худ чанд ҷомадон китоб дошт. Сару садо ва ҳамҳама он қадар зиёд буд, ки раҳнамои корвон мачбур мешуд суҳанаширо якчанд бор такрор кунад, то мардум ҳама мақсадаширо фаҳманд.

– Дар ин ҷо ҳама гуна одамон ҳастанд, ки дар дил худдоёни гуногунро парастидиш мекунанд. Аммо Худои ягонаам Аллоҳ аст ва ба ӯ қасам меҳӯрам, ки тамоми кори аз дастам меомадаро мекунам ва тамоми кӯшишамро ба ҳарч меदिҳам, то ин дафъа биёбонро фатҳ кунам. Ҳоло меҳоҳам, ки ҳар яки шумо ба номи Худои худ қасам хӯред, ки шумо дар ҳама ҳолат ба ман итоат хоҳед кард. Зеро беитоати дар биёбон метавонад маънои маргро дошта бошад.

Ғалоғулаи одамон шунда мешуд. Ҳар кадом ба оромӣ бо номи Худои ҳудаш савганд меҳӯрд. Сантяго ба Исои Масеҳ савганд хӯрд. Марди англис хомӯш буд. Ғалоғула аз вақти барои қасам лозим, дарозтар давом кард. Мардум аз Худо талаби ғимоят мекарданд.

Садои шайпур баланд шуд. Ҳама савор шуданд. Ваю марди англис ҳам ҳар кадоме як шутур хариданду бо эҳтиёт бар пушти уштурҳояшон савор шуданд.

Барои шутури марди англис, ки зери бори китобҳо ҳам шуда буд, раҳми ҷавон омад.

Марди англис суҳанаширо аз ҷое, ки дар назди анбор қатъ шуда буд, аз сар оғоз кард. Ҳеҷ чизе тасодуф нест “Ман ин ҷо ҳастам, зеро яке аз дӯстонам шундаам, ки марди арабе”

Вале корвон ба ҳаракат даромаду шунидани садои ӯ ғайриимкон буд. Ҷавон медонист, ӯ дар бораи чӣ меҳоҳад суҳбат кунад. Дар бораи занҷири пурасроре, ки як чизро бо чизи дигар мепайвандад. Ҳамон занҷири ки ӯро ба як ҷӯпон бадал карда буд, сипас боиси дидори дубораи он хоб шуд

ва баъд ўро ба шаҳре наздики Африко овард, дар он ҷо ӯ бо подшоҳ мулоқот карду ба фиреби қаллобе гирифтोर шуд, то булўрфурушро бинад ва...

Сантяго фикр кард, ки ҳар қадар одам ба дарки Сарнавишташ наздик шавад, ҳамон қадар Сарнавишт сабаби аслии буданаш мегардад.

Корвон ба самти шарқ ҳаракат кард, вақте шиддати тобиши хуршед зиёд шуд, бозистод ва ҳангоми аср ҳаракаташро идома дод. Азбаски марди англис вақташро бештар сарфи мутолиаи китобаш мекард, Сантяго натавонист бештар бо ӯ ҳамсухбат шавад.

Вай дар сукут раванди ҳаракати корвонро аз дили биёбон тамошо мекард. Акнун дигар ҳама чиз бо рӯзе, ки сафарро оғоз карда буданд, фарқ дошт. Он замон фарёду парешонӣ, садои гирияи кӯдакону шихаи аспон ва сару садои ҳайвонот ҳамагӣ бо овози ҳаяҷономези бозаргонону раҳнамоёни корвон дарҳам омехта буд.

Вале акнун дар биёбон танҳо садое, ки шунида мешуд, садои вазиши бод ва садои пойи ҳайвонот буд. Ҳатто раҳнамоҳои корвон ҳам ба оҳистагӣ бо ҳам сухбат мекарданд.

Ман борҳо ин регзорҳоро тай кардаам, гуфт шабе яке аз сорбонҳо. Аммо биёбон хело бузургу уфуқаш чунон бекарону васеъ аст, ки инсон худро заррачае аз реги он ҳис карда сукут меварзад.

Сантяго бо ин ки қаблан ҳатто пояш ҳам ба ин ҷойҳо нарасида буд, манзури ўро комилан эҳсос мекард. Ҳар замон ба оташ ё ба дарё ки аз унсурҳои асили табииянд менигарист, таҳти таъсири қудрати асили онҳо соропои вучудашро сукут фаро мегирифт. Ман дарсҳое аз гӯсфандон ёд гирифтаам, ҳамин тавр аз булўрҳо. Биёбон ҳам дарсе

бароям хоҳад дошт, зеро он ба назар солхӯрдаву хирадманд менамояд.

Бод ҳеҷ гоҳ даст аз вазидан барнадошт ва Сантяго рӯзеро, ки дар қалъаи Ториф ништа буду насими форае ба рӯяш мевазид, ба ёд овард. Шояд ҳамин шамол пашми гӯсфандони ўро, ки дар чарогоҳҳои Андалусия дар ҷустуҷӯи обу алаф мегарданд, сила карда бошад.

Онҳо дигар моли ман нестанд. Аслан эҳсоси дилтангӣ надошт. Бояд алақай ба соҳиби навашон одат карда бошанд ва эҳтимол маро ҳам фаромӯш кардаанд. Мавҷудоте мисли гӯсфандон, ки ҳамеша дар сафаранд, фақат ҳаракат карданро медонанд. Духтари бозаргонро ба ёд овард. Шояд бо як нонфурӯш ё ҷӯпони дигаре, ки савод дошт ва метавонист дostonҳои ҷолибе барояш нақл кунад, кайҳо издивоҷ кардааст. Ў натавон ҷӯпони босавод буд. Вале бо дарки амиқе, ки аз суҳбатҳои сорбон дошт, нороҳат шуд. Шояд ў ҳам машғули омӯхтани Забони Ҷаҳон буд. Забоне, ки гузаштаю имрӯзи тамоми мардумро дар бар мегирифт. Чизе, ки модараш онро “Пешгӯиҳои воқеаи амр дар оянда” меномид. Кам - кам барояш равшан мешуд, ки ин шояд воқеаи ҳамоно нуфузи рӯҳ ба кулли ҷараёни ҳастӣ аст, ки ногаҳон руҳ медиҳад.

Ҷое, ки гузаштаи ҳама инсонҳо ба ҳам васл мешавад ва мо кудрати дарки ҳама чизро хоҳем дошт. Зеро ҳама чиз он ҷо навишта шуда.

– “Мактуб”, – гуфт Сантяго булӯрфурӯшро ба ёд оварда.

Биёбон дар баъзе ҷойҳо бо регу дигар қисматҳои ба санглох пӯшида шудааст. Вақте корвон бо харсангҳо дучор мешуд, маҷбур буд, ки онро давр бизанад ва агар бо паҳнои васеи пур аз харсангҳо бархӯрд мекард, ночор буд роҳашро дигар кунад. Агар бо тали реги равон бархӯрд мекарданду

хайвонот дар он фурӯ мерафтанд, роҳеро мечустанд, ки сахттар бошад.

Дар баъзе ҷойҳо маҷбур буданд шӯразорҳои бо сабаби хушк шудани бахрҳо бавучудомадаро гузаранд. Аз чунин ҷойҳо гузаштан хеле душвор буд. Дар ин ҳангом сорбонҳо маҷбур мешуданд борҳоро ба дӯши худ гузошта, аз минтақаи душворгузар гузаранд ва аз нав ба шутурҳо бор кунанд.

Агар яке аз раҳнамоён бемор мешуд ё мемурд, сорбонҳо ба тарзи қуръапартӣ касеро аз байни ҳудашон ба ҷойи вай интиҳоб мекарданд.

Ҳамаи ин як сабаб дошт. Ҳеҷ аҳамияте надошт, ки чанд бор роҳро давр мезаданд ё маҷбур мешуданд аз дигар тараф бираванд, қорвон ҳамвора дар ҳамон мақсади асли роҳашро идома меод.

Ҳангоми пеш омадани монеа ҳамеша чора ин буд, то аз пайи ситорасе бигарданд, ки маҳалли воҳаро¹³ нишон диҳад. Вақте субҳидам он ситораро дар осмон медиданд, мефаҳмиданд, ки бо роҳи дуруст рафтаанд ва ба зудӣ ба об, нахлистон,¹⁴ паноҳгоҳ ё одамони дигар хоҳанд расид.

Танҳо касе, ки ба ин ҳама аҳамият намедод, марди англис буд. Вай ҳамеша китоб мехонд. Сантяго ҳам китобашро бо худ бурда, рӯзҳои аввал сабӣ кард, то ҳудашро саргарми мутолиа кунад. Вале ҳис кард, ки мушоҳидаи қорвон ва гӯш кардан ба садои бод хеле гуворотар аст. Баъд аз он ки шутурашро беҳтар шинохт, китобро дур андохт. Гарчанде ба назараш чунин менамуд, ки ҳар дафъа китобро кушода чизи муҳимеро пайдо мекунад, вале китоб барояш бори изофӣ менамуд.

¹³ Ободӣ дар миёни дашту саҳро, қитъаи замини сабз дар биёбон.

¹⁴ Хурмозор, ҷое, ки дарахти нахл зиёд аст

Ба сорбоне, ки канораш ҳаракат мекард дӯст шуд ва шабҳангом, вақте даври оташ нишаста буданд, Сантяго хотираҳояшро аз замони чӯпон буданаш, ба ӯ нақл кард.

Дар яке аз ин шабҳо сорбон ҳам аз зиндагии худаш ба вай хикоя кард.

– Ман дар наздикии Ал-Файум зиндагӣ мекардам, – гуфт ӯ. Хонаю боғ ва фарзандон доштам. Розӣ будам, ки то дами марг ҳамин тавр зиндагӣ кунам.

Соле, ки ҳосили боғ пурбортар аз ҳамешагӣ буд, дастачамъона ба Макка рафтем. Аз анҷоми охирин фариза хеле хушҳол будам ва нисбат ба зиндагиам эҳсоси ризоият доштам. Як рӯз, замин ларзиду рӯди Нил туғён кард. Ҳамеша фикр мекардам, ки ин чиз танҳо ба дигарон рӯй дода метавонад ва ҳеч гоҳ бо ман рӯй нахоҳад дод.

Ҳамсоягонам метарсиданд, ки сел тамоми дарахтони зайтунашонро шуста мебарад, аммо занам аз талаф ёфтани фарзандонамон метарсид. Дар он лаҳза метарсидам, ки ҳама дороиям нобуд мешавад.

Замин хароб шуду маҷбур шудам, ки роҳи дигари таъмини рӯзгорамро ёбам ва акнун як сорбон ҳастам. Аммо он ғоча ба ман омӯхт, ки маъною мафҳуми каломи Худоро бифаҳмам. Агар одамон қобилияти ба даст овардани чизеро, ки ба он эҳтиёҷ доранд, дошта бошанд, набояд аз ҳар чизи номаълум битарсанд.

Мо ҳамеша нигарони аз даст додан ҳастем. Аз даст додани зиндагиамон, муҳитамон, ё дороиямон, аммо ҳар-гоҳ бифаҳмем, ки саргузаштҳои зиндагии мо ва таърихи ҷаҳон бо як даст навишта шудаанд, дигар асосе барои тарс нахоҳем дошт.

Гоҳе корвон дар тӯли сафараш бо корвони дигаре рӯбарӯ мешуд. Яке ҳамеша чизи дигаре ниёздоштаро дастрас мекард. Дар ҳақиқат, ҳама чиз бо як даст навишта

шудааст. Вақте корвониён ҳамагӣ даври оташ менишастанд, қофиласолорон дар бораи тӯфонҳои регӣ ва ҳодисаҳои биёбон ба ҳамдигар қиссаҳо мегуфтанд.

Баъзан мардони кулоҳдори пурасрор пайдо мешуданд. Онҳо арабҳои бодиянишине буданд, ки ҳаракати корвонро назорат мекарданду корвониёнро доир ба роҳзанҳои қабिलाҳои ваҳшӣ хушдор медоданд. Гоҳе бесадо даромада, ҳамон тарз бо либоси сиёҳ, ки танҳо чашмонашон намоён буданд, баромада мерафтанд. Шабе яке аз қофиласолорон назди ҷавон ва марди англис, ки дар канори оташ нишаста буданд омада, гуфт ки овозаҳо дар бораи ҷангҳои қабилавӣ ба гӯшаш расидааст.

Ҳар се сукут карданд. Сантяго медид, ки фазои даҳшату ваҳшат ҳоким буд, бо ин ки ҳеҷ кадом ҳарф намезаданд. Вай бори дигар боварӣ ҳосил кард, ки Забони Ҷаҳонро бе калима мефаҳмад.

– Оё мо ҳам дар хатар ҳастем? – пурсид марди англис.

– Вақте ту ба биёбон меравӣ, ҳеҷ роҳи бозгашт надорӣ, – ҷавоб дод сорбон. Фақат бояд ба пеш ҳаракат кунӣ. Боқимонда дар дасти Худованд аст, аз ҷумла хатар.

Ва дар хотима ҳамон калимаи пурасрорро ба забон овард:

– “Мактуб”.

– Ту бояд бештар ба корвон таваҷҷуҳ кунӣ, – гуфт ҷавон, баъди рафтани сорбон ба марди англис рӯй оварда. Мо гузаргоҳҳои зиёдеро мегузарем, аммо ҳамеша ҳаракатамон ба самти ҳамон мақсади аслий аст.

Ва ту бояд бештар ба мутолиа дар бораи ҷаҳон бипардозӣ, – гуфт марди англис. Барои ҳамин ҳам китобҳо дар корвонҳо ҳастанд.

Гурӯҳи азими иборат аз одамону ҳайвонот бар суръати худ афзуданд. Агар пештар онҳо рӯзҳоро дар хомӯшӣ

мегузарониданд ва шабҳо дар назди оташ чамъ шуда, сӯхбат мекарданд, ҳоло шабҳо ҳам хомӯш шудаанд. Як рӯз раҳнамои корвон фармуд, ки дигар шабҳо ҳам оташ равшан накунанд то роҳзанон натавонанд корвонро дар шаб пайдо кунанд.

Корвониён маслиҳат карданд, ки шабҳангом мобайни ҳалқаи ҳайвонот бихобанд то аз сармои шабонаи биёбон эмин бимонанд. Қофиласолор ҳам чанд ниғаҳбонони мусаллаҳро вазифадор кард, ки дар атрофи корвон ниғаҳбонӣ кунанд.

Шабе аз шабҳо, марди англис, ки хобаш намебурд, Сантягоро даъват карду онҳо бо ҳам дар регзорҳои атрофи корвон ба қадам задан пардохтанд. Моҳи пурра дар осмон нурафшонӣ мекард ва ҷавон достони зиндагиашро барои марди англис ҳикоя кард.

Ҷаззобтарин қисмат барои марди англис ҳамоне буд, ки Сантяго ҳангоми кор бо булӯрфурӯш боиси равақ бахшидан ба савдо шуда буд.

– Ин қонунест ки бар ҳама чиз ҳукмфармоист, – гуфт ӯ. Дар кимиёгарӣ онро Рӯҳи Ҷаҳон меноманд. Вақте чизеро бо тамоми вучуд амиқан орзу кунӣ, дар он замон беш аз ҳама ба Рӯҳи Ҷаҳон наздик шудай ва он як неруи мусбат аст.

Вай инчунин гуфт, ки ин танҳо як хислати инсонӣ нест. Балки ҳама мавҷудоти рӯӣ замин дорои рӯҳ аст. Ҳатто маъдан, гиёҳҳо, ё ҳайвонот ё ҳатто як фикри одӣ.

Ҳама чиз дар рӯи замин пайваста тағйир меёбад. Зеро замин зинда асту дорои рӯҳ мебошад. Мо ҳам ҷузъе аз он рӯҳ ҳастем ва гоҳо фикр мекунем, ки замин барои мо кор мекунад. Аммо эҳтимол ту дар булӯрфурӯшӣ ҳам инро ҳис кардаӣ, ки ҳатто булӯрҳо ҳам барои муваффақияти ту кумакат кардаанд.

Сантяго дар ҳоле ки ба моҳу регзорҳои зери нури он сафедшуда нигоҳ мекард, муддате андеша кард; ман ба ҳаракати корвон бодикқат нигоҳ кардаам. Корвон ва биёбон бо забони ягонае суҳбат мекунанду барои ҳамин бодия ба корвон иҷозаи гузаштан медиҳад. Биёбон ҳар як ҳаракати корвониёро назорат ва озмоиш мекунад ва агар боварӣ ҳосил кунад, ки бо ҳудаш ҳамоҳанг аст, онҳо ба воҳа мерасанд. Агар ҳар кадоме аз мо, далерона ба корвон ҳамроҳ шавад, бе дониستاني ин забон сафар барояш хело душвор хоҳад шуд.

Ҳарду истоданду ба мушоҳидаи моҳ машғул шуданд.

– Ин мӯъҷизаи аломатхост, – гуфт ҷавон. Ман дидам, ки чӣ гуна раҳбаладон аломатҳоро меҳонанд ва рӯи корвон бо рӯи биёбон чӣ гуна суҳан мегӯяд.

– Беҳтар аст ба корвон бештар таваҷҷуҳ кунам, – гуфт марди англис.

– Хубтараш ман китобҳои туро меҳонам, – гуфт Сантяго.

* * *

Китобҳои аҷибе буданд. Дар онҳо аз симоб, намак, аждаҳо ва подшоҳон суҳан мерафт, ки ӯ ҳеҷ кадоме аз онро нафаҳмид. Аммо маънӣ дар ҳама китобҳо такрор мешуд:

– Ҳама чизҳои мавҷуда зухуроти гуногуни як чизанд.

Дар яке аз китобҳо навишта шуда буд, ки муҳимтарин матн дар адабиёти кимиёгарӣ фақат дар чанд сатр хулоса мешавад ва ин сатрҳо дар рӯи як зумуррад навишта шудааст.

– Ин лавҳи зумуррад аст, – гуфт марди англис, бо ифтихор аз он ки ӯ метавонад ба ҷавон чизеро таълим диҳад.

– Набошад ин қадар китобҳо барои чӣ лозиманд? – пурсид писар.

– Барои фаҳмидани ин сатрҳо, – ҷавоб дод марди англис. Ба назар мерасид худаш ба ин суханаш бовар надорад.

Китобе, ки бештар аз ҳама ба назари Сантяго ҷолиб омад, китобе буд, ки дostonҳои кимиёгарони маъруфро бозгӯ мекард. Достони одамоне ки тамоми зиндагишонро сарфи полоиши филизот дар озмоишгоҳҳои карда буданд. Онҳо бовар доштанд, ки агар филизро солиёни тӯлонӣ гарм кунем, филиз тамоми хусусиятҳои гум мекунад ва дар ҷои онҳо танҳо Рӯҳи Ҷаҳон боқӣ мемонад. Ин Рӯҳи Ҷаҳон ба онҳо иҷоза медиҳад, ки ҳар он чӣ дар рӯйи замин ҳаст онро дарк кунанд. Зеро чизҳои рӯйи замин ба ҳамин забон бо якдигар иртибот барқарор мекунанд. Онҳо ин кашшофиро Иксири Аъзам меномиданд, ки як қисми он саҳт ва дигараш моеъ буд.

– Оё барои омӯзиши ин забон танҳо омӯзиши одамон ва аломатҳо кифоя нест? – пурсид ҷавон.

– Чаро ҳама чизро сода кардан меҳоя, – бо норозатӣ ҷавоб дод марди англис. Кимиёгарӣ як илм ва қонуни ҷиддӣ аст. Ҳар як марҳиларо бояд ба ҳамон тарзе, ки устодон пайравӣ мекарданд, риоя кунанд.

Илова бар он ҷавон фаҳмид, қисми моеъи ин кашфиёт Иксири Ҳаёт ном дорад, ки тамоми бемориҳоро шифо медиҳад ва кимиёгар бо истифодаи он дигар пир нахоҳад шуд ва қисмати саҳташ Санги Фалсафа ном дошт.

Пайдо кардани Санги Фалсафа аслан кори одие нест. Кимиёгарон солҳои зиёдеро сарфи мушоҳидаи оташ кардаанд, ки дар озмоишгоҳҳои барои тоза кардани филиз ба кор мебарданд. Онҳо вақти зиёдашонро дар канори оташ гузаронида кам-кам ҳис карданд, ки оташ

ғурур ва худписандии фитраташонро аз онҳо дур мекунад. Онҳо мушоҳида карданд, ки тоза кардани филиз боиси покшавии худашон мешавад.

Сантяго марди булӯрфурӯшро ба ёдаш овард. Вай гуфта буд, ки барои худаш ҳам хуб аст, ки булӯрхоро покиза кунад ва бо ин кор аз андешаҳои манфӣ халос шавад. Чавон торафт бештар бовар мекард, ки кимиёгариро дар зиндагии ҳаррӯза низ омӯхтан мумкин аст.

– Илова бар ин, – идома дод марди англис, Санги Фалсафа як хосияти ҷолиб дорад. Як пораи хурди он метавонад миқдори зиёди филизро ба тилло табдил кунад.

Инро шунида, Сантяго ба кимиё бештар тавачҷуҳ кард. Вай фикр мекард, ки бо каме сабр ҳама чизро ба тилло табдил медиҳад. Вай дар бораи одамони гуногун, ки ба ин муваффақ шуда буданд, хондааст; Ҳелветюс, Элиас, Фулканелли ва Гебер. Онҳо дорои киссаҳои ҷолиб буда, ҳар яке ба Сарнавишти худ даст ёфтаанд. Чаҳонгардӣ мекарданду бо мардони оқил мулоқот доштанд. Барои шахсони нобовар мӯъҷизаҳо нишон медоданду соҳиби Санги Фалсафа ва Иксири Ҳаёт шудаанд.

Вақте меҳост Иксири Аъзамро ёд бигирад, комилан сараш гич шуд, зеро ҷуз наққошиҳо, дастурамалҳои рамздор ва матнҳои номафҳум чизи дигаре набуд.

* * *

– Онҳо чаро ин қадар мавзӯро печида мекунанд? – пурсид шабе аз марди англис ва ҳамон лаҳза пай бурд, ки дили марди англис барои китобхояш танг шудааст, аз ин рӯ хашмгин ба назар мерасад.

– То фақат касоне ки қобилияти фаҳмиданашро доранд, онро бифаҳманд, – гуфт ӯ. Тасаввур кун, агар ҳар кас

сурбро ба тилло мубаддал карда метавонист, тилло арзишашро гум мекард.

Фақат касони якраву донишманде, ки мехоҳанд ин масъаларо амиқ омӯзанд, метавонанд Иксири Аъзамро кашф кунанд. Ман ҳам барои ҳамин ба ин ҷо омадаам то кимиёгари ҳақиқиеро пайдо кунам, ки барои кушодани ин рамзҳо ба ман кумак кунад.

– Ин китобҳо дар кадом замон навишта шудаанд? – пурсид ҷавон.

– Қарнҳо пеш.

– Дар он замоне ки мошини чопӣ набуд, гуфт Сантяго. Ба ҳар ҳол на ҳар кас имкони дастбӣ ба илми кимиёгариро дорад. Чаро онҳо дар ин забони аҷиб бо ин ҳама тасвиру нишон истифода кардаанд?

Марди англис бевосита ҷавоб надод. Гуфт ки дар чанд рӯзи гузашта ба чигунагии корвон диққат медод, аммо вай чизи наvero наомӯхтааст. Ягона чизеро ӯ мушоҳида кард, ин буд, ки гуфтугӯ дар бораи ҷанг торафт бештар мешуд.

* * *

Сантяго баъди як рӯз китобҳои марди англисро ба ӯ баргардонд.

– Оё ягон чизи наве ёд гирифтӣ? – пурсид аз ӯ бо иштиёқ. Зеро марди англис эҳтиёҷ дошт бо касе суҳбат кунад, то дар бораи эҳтимоли ҷанг фикр накунад.

– Ман фаҳмидам, ки ҷаҳон рӯҳ дорад ва ҳар кас ки он рӯҳро дарк кунад, метавонад забони ашёро бифаҳмад. Ҳамчунин фаҳмидам, ки бисёре аз кимиёгарон Сарнавишти худро дарк намуда, ниҳоят тавонистаанд Рӯҳи Ҷаҳон, Санги Фалсафа ва Иксири Ҳаётро дарёбанд.

Ҳамчунин фаҳмидам, ки ин чизҳо он қадар одианд ва метавонанд ба рӯи як лавҳи зумуррад навишта шаванд.

Марди англис аз ин ки масъалаҳои монанди солҳои таҳқиқу омӯзиш, рамзҳои ҷодугарӣ, суханони аҷиб, озмоишгоҳҳо ва... ба ҷавон ҳеҷ таъсире нагузоштааст. Ноумед шуда ба ҳудаш гуфт; ӯ хеле сода асту инро фаҳмида наметавонад. Баъд китобхояшро гирифта дубора дар борхалтааш гузошт.

– Бирав, тамошои корвонро идома бидеҳ. Аз ин кор ҳам ҳеҷ чизе ба дардам нахӯрд, – гуфт.

Сантяго дубора машғули андешидан ба сукути биёбон шуда нигарист, ки чӣ тавр аз зери пойи шутурон рег ба ҳаво пош меҳӯрад. Андеша кард ҳар кас тарзи махсуси омӯзиши худро дорад. Равише, ки марди англис барои ёд гирифтани истифода мебарад ҳеҷ шабоҳат ба тарзи омӯзиши ман надорад. Равиши ман ҳам барои ӯ ҳамингуна аст. Аммо ҳардуи мо дар ҷустуҷӯи Сарнавиштамон ҳастем ва ӯро барои ҳамин эҳтиром мекунам.

* * *

Корвон дигар шабонарӯзӣ ҳаракаташро идома меод. Ниқобдорон зуд-зуд пайдо мешуданд. Сорбони дӯсташ ба Сантяго гуфт, ки ҷангҳои қабилавӣ оғоз ёфтаанду агар бахташон омад кунад, ба воҳа хоҳанд расид.

Ҳайвонот хеле хаста шудаву мардум рӯз то рӯз камтар бо ҳамдигар суҳбат мекарданд. Сукут бадтарин вазъият буд. То ҷое, нолиши шутур, ки аз ин пеш ҳеҷ аҳамияте надошт, акнун ҳамаро метарсонид, зеро метавонист боиси оғози ҷанг шавад.

Вале ба назар намерасид, ки сорбон аз ҷанг дар изтироб аст.

Шабе, ки хӯшаи хурмоеро бо ҳам меҳӯрданду на аз оташ хайре буду на аз моҳ, сорбон гуфт ман зиндаам. Вақте ки меҳӯрам, ғайр аз таъми ғизо дар бораи чизи дигаре фикр

намекунам. Агар роҳ меравам, фақат дар бораи паймудани роҳ фикр мекунам ва агар маҷбур ба ҷангидан шавам, рӯзи мурданам ҳам мисли дигар рӯзҳо рӯзи хубе хоҳад буд.

Ҳамаи ин маънои онро дорад, ки ман на дар гузашта зиндагӣ мекунам, на дар оянда. Зеро фақат ба имрӯз алоқамандам. Агар ҳамеша ба замони ҳозира диққат диҳӣ, марди хушбахте хоҳӣ буд. Мебинӣ, ки дар биёбон зиндагӣ вуҷуд дорад, осмон пур аз ситораҳост ва қабिलाҳо мечанганд, зеро ин сифати насли инсонист. Ҳаёт бароят як ҷашнвора хоҳад буд, як ҷашни бошукӯҳ, зеро зиндагӣ он лаҳзаест, ки мо ҳоло зиндагӣ дорем.

Баъди ду шаб, ҷангоми ба хуфтан тайёри диданашон, Сантяго ситораеро меҷуст, ки ҳар шаб онҳоро раҳнамоӣ мекард. Вай фикр мекард, ки уфуқ нисбати пештара каме пасттар аст, зеро ба назар чунин мерасид, ки ситораҳоро дар биёбон мебинанд.

– Он ҷо воҳа аст, – гуфт сорбон.

– Барои чӣ ба он ҷо намеравем? – пурсид ҷавон.

– Зеро мо бояд хоб кунем, – ҷавоб дод ӯ.

* * *

Сантяго субҳ бо тулӯи хуршед аз хоб бедор шуд. Дар муқобилаш, яъне ҷое, ки ситораҳои хурдERO шаб дида буданд, як қатори беинтиҳое аз дарахтони хурмо дида мешуд, ки дар тамоми биёбон тӯл мекашид.

– Расидем! – хитоб кард англис, ки ӯ ҳам бедор шуда буд.

Аммо ҷавон сокиту ба сукути биёбон одат карда буд. Дӯст медошт фақат нахлистонро наззора кунад. Барои расидан ба аҳром ҷанӯз роҳи тӯлонӣ дар пеш буду рӯзе ин субҳ ҳамчун як хотирае боқӣ хоҳад монд. Аммо ҳоло ӯ барои имрӯз зиндагӣ мекарду бо маслиҳати сорбон дар

баробари хотираҳои гузашта ва орзуҳои ояндаи худ аз он лаззат бурдан меҳост.

Ҳарчанд дидани ин нахлистон, рӯзе ҳамчун як хотира хоҳад монд, аммо айни замон аломате аз амният, осоиш ва паноҳгоҳ дар муқобили ҷанг буд. Дирӯз нолиши шутур аломати хатар буди имрӯз қатори дарахтони хурмо аломати муъҷиза.

— Ҷаҳон бо бисёр забонҳо ҳарф мезанад, — фикр кард ҷавон.

* * *

— Замонаҳо шитоб мекунамд ва корвонҳо низ चुни-намд, вақте ки одамону ҳайвоноти ба воҳа воридшавандаро тамошо мекард, — аз дил гузаронд кимиёгар. Мардум ба истиқболи корвонӣён мерафтанд. Кӯдакон аз дидани онҳо дар тақопӯю ҳаяҷон буданд. Гарду ғубор пеши нурҳои офтобро гирифта буд. Кимиёгар бузургони қабиларо дид, ки ба истиқболи қофиласолорон омада, бо онҳо саргарми гуфтугӯ шуданд.

Аммо ҳеҷ кадомашон барои кимиёгар аҳамият надошт. Вай то ин вақт мардумони зиёдеро дидааст, ки меоянду мераванд, вале биёбон мисли ҳамеша боқӣ монда. Вай шоҳону гадоёни зиёдеро дидааст, ки рӯйи ҳамин регҳо роҳ мерафтанд. Ин регҳо солҳои сол инҷоянд. Аз вақте ба дунё омадааст ин регҳо он ҷо буданд. Ҳатто агар бод шаклашонро тағйир меод. Ҳамеша аз хушбахтие, ки баъди ҳафтаҳои дидани реги зарду осмони кабуд, ниҳоят чашми мусофирон ба сабзии дарахтони хурмо меафтад, хушҳол мешуд. Шояд Худованд биёбонро барои он офаридааст, то инсон ба қадри дарахтони хурмо бирасад, — фикр мекард ӯ.

Вай ният кард, ки ба масъалаҳои амалӣ бештар диққат диҳад. Ҳаминро медонист, ки дар корвон марде ҳаст ва ӯ

бояд баъзе сирру асрори худро ба ӯ биомӯзонад. Аломатҳо аллакай вайро хабар дода буданд, вале ин одамро ҳанӯз наменинохт, аммо чашмони зиракаш баробари дидан ӯро мешинохтанд. Умедвор буд, он касе аст, ки мисли шогирди қаблии худ қобилиятнок бошад.

– Ман намефаҳмам, ки чаро ҳама чизеро, ки медонам, бояд дар гӯши ӯ пичиррос занам, – фикр мекард ӯ. Ин аслан сир нест, зеро Худованд сирри худро ба тамоми махлуқоташ ба осонӣ ошкор кардааст.

Вай барои ин ҳақиқат танҳо як шарҳ дошт; он чизе ки бояд интиқол дода шавад, меваи ҳаёти пок аст ва ин гуна ҳаётро бо суратҳо ё калимаҳо тасвир кардан мумкин нест. Зеро мардум ба тасвиру калимаҳо мафтун шуда, Забони Ҷаҳонро фаромӯш мекунанд.

* * *

Сантяго ба чизҳои дидааш бовар карда наметавонист; воҳа чоҳе набуд, ки онро чанд дарахти хурмо ихота кардааст, чунон ки боре дар як китоби чуғрофия хонда буд, аз бисёр шаҳрҳои Испания хеле калонтар будааст. Се чоҳ, панҷоҳ ҳазор дарахти хурмо ва дар байни онҳо хаймаҳои рангоранги бешумор буданд.

– Ба афсонаҳои “Ҳазору як шаб” шабоҳат дорад, – гуфт англис, бесаброна ҳангоми вохӯрӣ бо кимиёгар.

Кӯдакон онҳоро ихота карда, бо диққат ба ҳайвонот ва одамоне ки меомаданд, менигаристанд. Мардони воҳа мехостанд бидонанд, ки онҳо чангро дидаанд ё не. Занон барои дастрасӣ ба газвору ҷавохироти савдогарон бо ҳам рақобат мекарданд. Хомӯшии биёбон орзуи дур буд; қорвониён беист гап мезаданду механдиданд ва доду фарёд мекарданд, гӯё ки онҳо аз олами рӯҳонӣ баромада, бори

дигар худро дар чаҳони инсонӣ пайдо кардаанд. Ҳама қаноатманду хушбахт буданд.

Онҳо дар биёбон чораҳои эҳтиётӣ меандешиданд, аммо сорбон ба Сантьяго фаҳмонд, ки воҳаҳо ҳамеша қаламравҳои бетараф ҳисобида мешаванд, зеро аксарияти сокинонаш занону кӯдаконанд. Дар саросари биёбон воҳаҳо буданд, аммо қабилаҳо дар бодия мечангиданду воҳаҳоро ҳамчун паноҳгоҳ тарк мекарданд.

Қофиласолор бо каме душворӣ тамоми қорвониёнро чамъ оварда ба онҳо дастури зарурӣ дод. Қорвониён то он даме ки муноқишаи байни қабилаҳо ба поён расад, дар ин ҷо мемонанд ва дар хаймаҳои сокинони маҳаллӣ паноҳгоҳ хоҳанд ёфт, ки тибқи қонун онҳоро меҳмоннавозӣ мекунад. Баъд аз ин, ӯ хоҳиш кард, ки ҳама, аз ҷумла ниғаҳбононаш силоҳҳояшонро ба мардони таъинкардаи сарварони қабила супоранд.

– Ин қонуни ҷанг аст – шарҳ дод қофиласолор. Воҳагӣҳо метавонанд ба одамони мусаллаҳ ва сарбозон паноҳ надиханд.

Марди англис таппончаи хромандудеро аз борҳалтааш берун оварда, ба мардоне, ки силоҳ чамъ мекарданд, дод. Сантьяго дар тааҷҷуб монд.

– Чаро бо худат таппонча дорӣ? – пурсид ҷавон.

– Бо кумаки он ба мардум бовар мекунам – ҷавоб дод марди англис.

Ин лаҳза Сантьяго дар фикри ганҷаш буд. Мисли он, ки ҳар чи бештар ба ганҷаш наздик бошад, қорҳо мушқилтар мешуд. Чунин ба назар мерасид, он чизеро, ки подшоҳи куҳансол “баҳти навқорон” меномид, дигар амал намекунад. Дар ҷустуҷӯи ганҷаш борҳо матонату часораташро озмудааст. Аз ин рӯ, ӯ наметавонист шитобкориву бетоқатӣ

кунад. Дар акси ҳол, аломатҳоеро, ки Худованд пеши роҳаш ниҳодааст, пай намебурд.

Бо фикр кардан доир ба он, ки Худованд аломатҳоро дар роҳи ӯ ниҳодааст, хушҳол шуд. Ҳамеша фикр мекард ин аломатҳо бахше аз ин ҷаҳон ҳастанд. Мисли хӯрдан, хобидан, дар ҷустуҷӯи муҳаббат будан ва ё ёфтани як машғулият. Ҳеҷ гоҳ чунин фикр намекард, ки онҳо забони Худованд ҳастанд, то ба ӯ бигӯянд чӣ бояд кунад.

– Сабур бош, – ба ҳудаш такрор кард. Ҳамон тавре ки сорбон гуфт; замони хӯрдан бихӯр ва замони рафтан бирав.

Шаби аввал ҳама мусофирон аз ҳастагӣ хуфтанд. Сан-тяго дар ҷодари дуртар аз дӯсташ хобид. Дар он ҷодар панҷ ҷавони ҳамсинну соли ҳудаш ҳам буданд, ки исрор доштанд достони зиндагии ўро бишнаванд.

Вай барои онҳо аз замоне ки як ҷӯпон буд ҳикоя карду вақте меҳост доир ба кораш дар булӯрфурӯширо нақл кунад, марди англис ворид шуд.

– Аз субҳ то ин дам туро меҷустам, – гуфт ўро ба беруни ҷодар даъват карда. Меҳоҳам ба ман кумак кунӣ, то маҳалли зиндагии кимиёгарро пайдо кунам.

Аввал онҳо кӯшиш карданд, ҳудашон ўро пайдо кунанд. Эҳтимол зиндагии кимиёгар аз одамони дигари воҳа фарқ кунад ва мумкин аст дар хаймаи ӯ пайваста оташдон месӯзад. Онҳо ҳама ҷоро ҷустуҷӯ карданду фаҳмиданд, ки воҳа аз андозаи тасаввурашон хеле калонтар буда зиёда аз садҳо хайма дорад.

– Рӯзамонро комилан барбод додем, – гуфт мард ва ҳарду канори як ҷоҳ нишастанд.

– Беҳтар аст ягон шахсро бипурсем – пешниҳод кард ҷавон.

Марди англис намехост дар бораи сабабҳои дар воҳа буданаш ба дигарон нақл кунад. Аммо, дар ниҳоят, вай

розӣ шуд, то Сантяго, ки аз ӯ беҳтар бо забони арабӣ ҳарф мезад, бояд ин корро кунад. Сантяго ба назди зане рафт, ки назди чоҳ омада буд, то пӯсти бузро аз об пур кунад.

– Шоматон ба хайр, хонум. Мехоҳам бидонам манзили кимиёгаре, ки дар ин воҳа зиндагӣ мекунад, кучост?

Зан дар ҷавоб гуфт, ки то ин вақт чизе дар бораи кимиёгар нашунидааст ва шитобон рафт. Аммо пеш аз рафтан ба ҷавон гуфт, ки бо занони сиёҳпӯш гап назанад, зеро онҳо занони шавҳардор ҳастанд. Онҳо бояд ба суннатҳои сокинон эҳтиром гузоранд.

Марди англис ноумед шуд. Чунин ба назар мерасид, ки роҳи тӯлониро беҳуда тай кардааст. Сантяго ҳам нороҳат шуд. Охир ҳамсафараш низ Сарнавишташро меҷуст ва подшоҳи пир гуфта буд; вақте ки касе дар пайи Сарнавишташ аст, тамоми ҷаҳон он шахсро ёрӣ хоҳад кард. Вай иштибоҳ накарда буд.

Ман то ин вақт дар бораи кимиёгаре нашунидаам. Шояд каси дигаре ҳам чизе дар бораи ӯ надонад.

Чашмони марди англис барқ зад. Азбаски касе дар бораи кимиёгаре намедонад. Бояд касеро пайдо кунем, ки бемории мардумро шифо мебахшад.

Чанд зане, ки либоси сиёҳ доштанд, барои об ба назди чоҳ омаданд, аммо бо вучуди ирори марди англис, Сантяго бо ҳеҷ кадоми онҳо ҳамсухбат нашуд.

Марде ба назди онҳо омада салом дод.

– Шумо ин ҷо касеро мешиносед ки бемориҳои мардумро табобат мекунад? – ҷавоби саломии ӯро дода пурсид ҷавон.

– Аллоҳ бемориҳоро шифо мебахшад, – гуфт мард аз бегонагон тарсида. Шумо ҷодугарҳоро меҷӯед. Сипас чанд ояте аз Қуръони мачид хонду рафт.

Марди дигаре пайдо шуд. Ў калонтар буду дар даст зарфи хурди обгирӣ дошт. Сантяго саволашро такрор кард.

– Чаро ўро мечўй? – пурсид араб.

– Зеро дўстам барои дидани вай чандин моҳ сафар кардааст, – ҷавоб дод ҷавон.

– Агар чунин марде дар ин воҳа бошад, бояд қудратмандтаринашон бошад, – гуфт пирамард баъди андаке фикр кардан. Ҳатто сарварони қабила ҳам наметавонанд ҳар вақте дилашон хоҳад бо ў мулоқот кунанд. Фақат ҳар замон ҳудаш ризоият бидиҳад, мешавад бо ў мулоқот кард.

– Сабр кунед, то ҷанг тамоm шавад. Сипас ин воҳаро тарк кунед. Саъй накунад, ки ворида зиндагии мардуми ин ҷо шавед, – гуфта аз он ҷо рафт.

Аммо марди англис хушҳол буд, ки роҳи пешгирифташон дуруст аст.

Ниҳоят зане омад, ки сиёҳ напӯшидаву зарфе бар дӯш дошт. Рӯсарӣ ба сар кардаву аммо сураташро пӯшонида буд. Сантяго ба ў наздик шуд, то дар бораи кимиёгар пурсад.

Дар он лаҳза гӯё замон истод ва Рӯҳи Ҷаҳон дар ў ҷумбид. Вақте ки Сантяго ба ҷашмони сиёҳи духтар нигаристу дид, лабонаш дар байни хандаю хомӯшӣ ҳастанд, ў муҳимтарин қисми забонеро, ки тамоми ҷаҳон бо он ҳарф мезад, омӯхт - забонеро, ки ҳар як одами рӯи замин қобилияти дар дил доштаниаш дошт.

Ин ишқ буд. Чизе аз инсоният ва биёбон қадимтар. Чизе, ки ҳар вақте ки ду ҷуфт ҷашм ба ҳам меомаданд, ҳамон қувваро ба қор мебурд, ба монанди ҷашмони онҳо дар назди ҷоҳ. Вай табассум кард ва ин албатта як аломат буд - аломате, ки Сантяго онро надоништа ин қадар дер

интизораш буд. Аломате, ки ӯ бо гӯсфандону китобхояш, дар булӯрҳо ва хомӯшии биёбон чустучӯ мекард.

Ин забони холиси ҷаҳон буд. Ба ҳеҷ шарҳе ниёз надошт, ҳамон тавре ки ҷаҳон ҳангоми гузаштан аз вақти беохир ҳеҷ ниёзе надорад.

Эҳсоси Сантяго дар он лаҳза ин буд, ки ӯ дар ҳузури ягона зани зиндагиаш истодааст ва бе ягон сухан бояд инро ҳам дарк кунад.

Волидаину бобою бибиаш ба ӯ гуфтаанд, ки бояд ошиқ шавад ва дарвоқеъ шахсро пеш аз вафо кардан шинос кунад. Аммо шояд одамоне, ки чунин эҳсос мекарданд, ҳеҷ гоҳ Забони Ҷаҳонро ёд нагирифтаанд.

Зеро, вақте ки шумо ин забонро медонед, фаҳмидан осон аст, ки касе дар ҷаҳон шуморо интизор аст, хоҳ дар миёнаи биёбон бошаду хоҳ дар ягон шаҳри бузург.

Вақте ки чунин ду нафар бо ҳам рӯ ба рӯ мешаванд ва ҷашмони онҳо ба ҳам мепайвандад, гузаштаю оянда аҳамиятнопазир мешаванд. Танҳо як лаҳза ва боварии комил вучуд дорад, ки ҳама чиз дар ҷаҳон бо як даст навишта шудааст. Ин дастест, ки муҳаббатро бедор мекунад ва барои ҳар як одам дар ҷаҳон ҷони дугоникро ба вучуд меорад. Бе чунин муҳаббат, орзуҳои касе маъное надоранд.

– “Мактуб”, – фикр кард ҷавон.

– Зудтар аз ӯ бипурс, – гуфтани марди англис ӯро ба худ овард.

Сантяго ба духтар наздиктар шуд ва лабханди духтарро дида, табассум кард.

– Номат чист? – пурсид аз ӯ.

– Фотима, – шармгинона ба замин нигариста гуфт духтар.

– Дар кишвари ман ҳам мардум ин исмро барои духтаронашон интихоб мекунанд.

– Фотима номи духтари Паёмбар аст. Чанговарони мо ин номро бо худашон ба ҳама ҷо мебаранд. Духтари зебо бо ғурур дар бораи чанговарон ҳикоя мекард.

Марди англис бо оринҷ ба паҳлуи ҷавон нихта зад, то ӯ ҳам дар бораи марде, ки бемориҳои мардумро даво мекунад, бипурсад.

– Ӯ марде аст, ки тамоми асрори ҷаҳонро медонад ва бо ҷинҳои биёбон иртибот дорад.

Ҷинҳо рӯхҳои некиву бадӣ буданд. Ва духтар ба тарафи ҷануб ишора карда, маҳалли сукувати кимиёгарро нишон дод. Сипас кӯзаашро аз об пур карду рафт.

Марди англис ҳам барои пайдо кардани кимиёгар ғайб зад. Сантяго муддати тӯлонӣ назди ҷоҳ нишаст. Рӯзеро, ки дар Ториғ боди маҷрик атри ин занро ба машомаш оварда буд, ба ёд овард ва дарк кард ӯро пеш аз он ки ҳатто мавҷудияти ӯро бидонад, дӯст медошт. Вай медонист муҳаббати ӯ барояш имкон медиҳад, ки ҳама ганҷҳои дунёро кашф кунад.

* * *

Рӯзи дигар Сантяго бо умеди дидани духтар ба назди ҷоҳ рафт. Марди англисро он ҷо дида ҳайрон шуд.

– Тамоми рӯз, то торик шудан интизораи шумо, – гуфт марди англис, ба биёбон нигариста. Бо тулӯи аввалин ситора ӯ ҳам омад. Ба вай гуфтам, ки чиро меҷӯям. Маро пурсид; оё ман сурбро ба тилло табдил додаам? Гуфтам он чизе ки ман барои омӯхтанаш ба ин ҷо омадаам. Вай ба ман маслиҳат дод, ки дубора кӯшиш кунам. Танҳо чунин гуфт:

– Бирав ва кӯшиш кун!

Сантяго чизе нагуфт. Мардаки бечора тамоми ин роҳро тай кард, вале ба ӯ гуфта мешуд, ки бояд қорҳои аз ин пеш ҷандин бор кардашро такрор кунад.

– Боз ҳам кӯшиш бикун, – гуфт ӯ ба марди англис.

– Ин ҳамон коре аст, ки анҷом хоҳам дод. Аз ҳамин лаҳза оғоз хоҳам кард.

Баъди рафтани англис, Фотима омада, зарфаширо аз об пур кард.

– Ба ин ҷо барои он омадам, ки фақат як чизро ба ту бигӯям, – гуфт ҷавон. Бо ман издивоҷ кун, зеро ошиқат ҳастам.

Кӯза аз дасти духтар бар замин афтоду обаш рехт.

– Ман ҳар рӯз ин ҷо мунтазири ту хоҳам шуд – идома дод ҷавон. Вақте ки биёбонро барои ёфтани ганчи наздики аҳром мегузаштам, ҷанг бароям як нафрат буд. Аммо акнун як муҳаббат аст, зеро боис шуд, то туро пайдо кунам.

– Ҷанг ҳам рӯзе тамом хоҳад шуд, – гуфт духтар.

Сантяго ба атрофи нахлистон нигоҳ кард. Ба ёд овард, ки замоне ҷӯпон буду боз ҳам метавонист ҷӯпон бошад, Фотима барои ӯ аз ганҷ муҳимтар буд.

Гӯё духтар андешаҳои ӯро меҳонд. Мардони қабила ҳама вақт дар ҷустуҷӯи ганҷ ҳастанд ва занони биёбон бо онҳо ифтихор мекунанд, – гуфт ва кӯзаашро пур карда рафт.

Сантяго ҳар рӯз бар сари ҷоҳ мерафт то Фотимаро мулоқот кунад. Ба вай дар бораи даврони ҷӯпон буданаш ва подшоҳу булӯрфурӯш нақл кард. Онҳо дӯст шуданд ва ба истиснои понздаҳ дақиқае, ки бо ӯ сипарӣ кард, ҳар рӯз ҷунин менамуд, ҳеҷ гоҳ намегузарад. Вақте ки ӯ қариб як моҳ дар воҳа буд, роҳбари қорвон ҳамаи одамонеро, ки ҳамроҳаш буданд, даъват намуда ба онҳо гуфт:

– Мо намедонем ҷанг кай поён меёбад. Бинобар ин наметавонем сафарамонро идома бидиҳем. Ҷангҳо метавонанд муддати тӯлонӣ, шояд ҳатто солҳо идома ёбанд. Дар ҳарду тараф нирӯҳои тавоно мавҷуданд ва ҷанг барои ҳарду

артиш муҳим аст. Ин чанги некӣ бар зидди бадӣ нест. Ин чанг байни неруҳоест, ки барои таносуби кудрат мубориза мебаранд ва вақте ки ин навъи чанг оғоз мешавад, он аз дигар чангҳо тӯлонитар аст – зеро Худованд дар ҳарду тараф аст.

Мардум ба маҳалли истиқоматашон баргаштанду чавон рафт, ки Фотимаро бинаду суханони сорбонро ба ӯ расонад.

– Рӯзе, ки ҳамдигарро дидем, ту гуфтӣ ки ошиқам ҳастӣ, – гуфт Фотима. Сипас дарсҳое дар бораи Забони Қаҳон ва Рӯҳи Қаҳон бароям гуфтӣ. Ба ҳамин хотир, ман чузъе аз ту шудам.

Сантяго ба садои овози вай гӯш дода, фикр мекард, ки он аз садои бод дар шоҳаҳои дарахтони хурмо ҳам зеботар аст.

– Муддати зиёдест, ки ман мунтазират будам. Акнун гузаштаи худ, анъанаҳои худ ва тарзи рафтори мардони занони бодияро фаромӯш кардам. Аз хурдсолиам орзу мекардам, ки биёбон бароям тӯҳфаи олиҷанобе орад. Ҳоло он тӯҳфаам расидааст ва ин ту ҳастӣ.

Сантяго меҳост дасти ӯро бигирад. Аммо дастони Фотима ба дастаи кӯзааш банд буданд.

– Бароям дар бораи хобату ганҷат ва подшоҳу аломатҳо гуфтӣ. Ман акнун ҳеҷ тарсе надорам, зеро ҳамон аломатҳо туро ба ин ҷо овардаанд. Чуноне, ки инро худат мегӯӣ, ман қисме аз орзуҳои Сарнавишти ту ҳастам. Барои ҳамин, меҳоҳам, ки роҳатро идома бидиҳӣ.

Агар то поёни чанг сабр карданӣ бошӣ, сабр кун, аммо агар меҳоҳӣ пештар аз поёни чанг биравӣ, бирав ва ганҷатро сустучӯ бикун. Тепаҳои регро шамол дигар мекунад, аммо биёбон ҳеҷ гоҳ тағйир намеёбад. Ба монанди ишқи ману ту.

– “Мактуб” – гуфт вай. Агар воқеан ман бахше аз Сарнавишти ту бошам, ниҳоят рӯзе ба ин ҷо бармегардӣ.

Он рӯз аз сабаби он ки маҷбур шуд Фотимаро тарк кунад хеле нороҳат буд. Нисбати ҷӯпонҳои шиносаш, ки издивоҷ карда буданд, фикр мекард. Чи қадар душвор аст, занонашонро бовар кунонанд, ки ба чарогоҳҳои дурдаст бираванд. Ишқ маҷбурашон мекард, ки дар канори дӯстдошташон бошанд.

Дар мулоқоти баъдиашон ин ҳарфро ба Фотима гуфт.

– Биёбон мардони моро бо худ мебарад ва гоҳе мешавад, ки онҳо барнамегарданд. Мо инро медонему одат кардаем. Онҳое, ки барнамегарданд, бахше аз абрҳо мешаванд ё бахше аз ҳайвоноте шуда, дар дараҳо пинҳон мешаванд ва ё обе шуда, аз замин берун меояд. Онҳо бахше аз ҳама чиз мешаванду ба Рӯҳи Ҷаҳон мепаиванданд. Вақте ки баъзеҳояшон бармегарданд, занони дигар низ хушҳол мешаванд. Зеро медонанд, ки мардони онҳо ҳам рӯзе бармегарданд.

То имрӯз ба он занҳо менигаристаму аз хушбахтиашон ҳасад мебурдам. Ҳоло, ман низ яке аз заноне хоҳам буд, ки интизорӣ мекашанд. Як зани бодиянишин ҳастам ва бо ин ифтихор мекунам. Меҳоҳам шавҳарам ба мисли боде, ки талҳои региро шакл медиҳад, озодона сайр кунад. Агар лозим ояд, онро қабул мекунам, ки вай бахше аз абрҳову ҳайвонот ва ё оби чашмасорон шудааст.

Сантяго ба назди марди англис рафт, то дар бораи Фотима бо ӯ суҳбат кунад.

Вақте ўро дид ҳайрон шуд. Марди англис беруни чодараш оташдони ачибе дуруст карда, дар он ҳезум меандохту зарфи шаффофе рӯйи он гарм мешуд. Ҳангоме ки марди англис ба биёбон чашм дӯхт, чашмонаш назар ба он вақте ки китобхоро меҳонд, равшантар менамуданд.

Ин аввалин марҳилаи кор аст. Бояд сулфурро чудо кунам. Барои анҷоми он набояд аз шикаст битарсам. Ҳамин тарси шикаст буд, ки маро аз кашфи Иксири Аъзам дур кард. Вале акнун кореро анҷом медиҳам, ки даҳ сол пеш бояд анҷом медодам. Аммо ман ҳадди аққал хушбахтам, ки бист сол интизор набудам.

Ҳамчунон дар оташ ҳезум меандоخت. Сантяго сабр кард, то биёбон бо ғуруби хуршед гулобисурат шавад. Вай хоҳиши ба бодия баромаданро эҳсос кард, то бифаҳмад, ки оё хомӯшии он ба саволҳояш ҷавоб дода метавонад.

Каме он тарафтар сайр карда, нахлистони ободеро нишон гирифт то гум нашавад. Вай ба бод гӯш медоду сангҳоро дар зери пойҳояш эҳсос мекард. Ин тарафу он тараф мерафт. Садафе ёфт ва фаҳмид, ки ин ҷо дар замонҳои дур баҳр будааст. Рӯи тахтасанге нишаста чашм ба уфук дӯхт. Саъй мекард, то мафҳуми ишқро аз моликият ва тааллуқ доштан чудо кунад, вале наметавонист. Аммо Фотима зани бодиянишин буд ва танҳо биёбон метавонист ба ҷавон кумак кунад, то маҳбубаашро дар замири дарёбад.

Вақте ки ӯ дар он ҷо менишаст, фикр мекард, ки ҳаракат дар болои сараш эҳсос карда мешавад. Вақте ба боло нигоҳ кард як ҷуфт шоҳинро дид ки дар авҷи осмон парвоз мекарданд. Онҳоро ки дар равиши бод парвоз мекарданд, тамошо менамуд. Ҳарчанд парвозашон ба назар хеле одӣ намояд ҳам, аммо ҳисси хосеро дар дилаш ба вучуд меовард, ки наметавонист мафҳумаашро бифаҳмад. Бодикқат ба парвози онҳо нигариста саъй мекард чизе аз он бифаҳмад. Шояд он гоҳ биёбон ба ӯ фаҳмонад, ки ба ишқ молик набудан чист.

Хобаш меомад, аммо аз як тараф дилаш меҳост бедор бимонад. Аз тарафи дигар меҳост бихобад. Ман Забони Ҷаҳонро омӯхта истодаам ва акнун ҳар чизе бароям маъно

дорад, ҳатто парвози шоҳинҳо. Аз ошиқ буданаш хушҳол буд, зеро вақте ки ошиқ ҳастӣ ҳама чиз маънидортар мешавад.

Ногаҳон яке аз шоҳинҳо дар осмон чарх зада ба дигаре ҳамла овард. Вақте ин ҳаракатро дид, тасвири ба суръат аз пеши назараш гузашт; лашкаре бо сарбозонаш ба сӯи ободӣ метохтанд. Ин рӯйё фавран нопадид шуд, вале ўро такон дод.

Шунида буд, ки одамон дар бораи саробҳо ҳарф мезаданд ва аллакай баъзеи онҳоро дида буданд; онҳо орзуҳое буданд, ки ҳангоми дармондагии инсонҳо дар болои регҳои тасфони биёбон ба назар мерасанд. Аммо ў бешубҳа намест, ки артиш ба воҳа ҳамла кунад.

Мехост ин тасвириро фаромӯш карда ба фикри андешаҳои идома диҳад. Кӯшиш кард дубора ба сояҳои суратранги бодияву сангҳо диққат диҳад. Аммо чизе дар қалбаш иҷозаи чунин кореро наметод.

– Ҳамеша ба аломатҳо диққат бидеҳ, – гуфта буд подшоҳи пир. Хобҳои дидаашро ба ёд оварда эҳсос кард, ки воқеан ин ҳодиса рӯй хоҳад дод.

Аз ҷояш хеста ба тарафи нахлистон ҳаракат кард. Боз ҳам бо забоне, ки дар ҳама чиз буд, фикр кард. Ин дафъа биёбон беҳатар буда маҳз воҳаи он хатарнок шуд.

Сорбон дар пояи дарахти хурмое нишаста ба ғуруб нигоҳ мекард. Сантягоро дид, ки аз он тарафи регзор ба самташ меояд.

– Лашкаре дар роҳ аст ва ман ин саҳнаро дидам, – гуфт ҷавон.

– Биёбон дили одамонро бо чунин саҳнаҳо пур мекунад – ҷавоб дод сорбон.

Аммо Сантяго ба ӯ дар бораи шоҳинҳо нақл кард, ки парвози онҳоро мушоҳида мекарду ногаҳон худро дар Рӯҳи Ҷаҳон эҳсос кард.

Сорбон фаҳмид ӯ чӣ мегӯяд. Вай медонист, ҳар чизе, ки дар рӯи замин аст, метавонад таърихи ҳама чизро ошкор кунад. Кас метавонист ба ягон саҳифа китоб кушояд ё ба дасти одам нигарад; касе метавонист қартаро гардонад ё парвози парандагонро тамошо кунад, албатта бо он чизе, ки дар он лаҳза зиндагӣ мекунад, робита хоҳад ёфт.

Дарвоқеъ, ин саҳнаҳо худ аз худ чизеро ошкор кардаанд. Фақат одамон ба ҳодисаҳое, ки дар атрофи онҳо рӯй дода истодааст, назар андохта метавонистанд воситаи ба Рӯҳи Ҷаҳон ворид шуданро пайдо кунанд.

Дар биёбон одамони зиёде ҳастанд, ки ба туфайли қобилияти ба осонӣ дарк кардани Рӯҳи Ҷаҳон зиндагии худро пеш мебаранд. Занону пиронсолон аз онҳо метарсанд ва онҳоро фолбинҳо меноманд. Мардони қабила ҳам кам ба онҳо мурочиат мекунанд, зеро агар кас бидонад ки дар ҷанг кушта хоҳад шуд, ҳаргиз тан ба ҷанг намедихад. Онҳо дар ҷанг ширкат карданро бе донишони он ки натиҷа чӣ хоҳад буд, афзал медонистанд. Зеро оянда аллакай аз ҷониби Худованд навишта шудааст ва чизе ки ӯ навиштааст, ҳамеша барои манфиати инсонҳост.

Ҳамин тавр, мардони қабила танҳо дар замони ҳозира зиндагӣ мекунанд, зеро он дорои ҳодисаҳои зиёди ногаҳонӣ буда, онҳо бояд аз бисёр чизҳо огоҳ бошанд; шамшерӣ душман аз кучо ба сар мезанад? Аспи ӯ чӣ тавр медавад? Барои зинда мондан минбаъд бояд чӣ гуна зарба занад?

Сорбон чанговар набуд, вале бо ғайбгӯҳо машварат кардааст. Бисёре аз онҳо рост мегуфтанду пешгӯии баъзеашон дуруст намебаромад.

Сипас, пиртарин ғайбгӯе, ки аз ҳама метарсид, сорбонро пурсид:

– Чаро ин қадар ба оянда чунин тавачҷуҳ дорӣ?

– Меҳоҳам корҳоямро анҷом диҳам ва ончиро, ки намеҳоҳам рӯй диҳад, тағйир диҳам.

– Дар ин сурат онҳо бахше аз ояндаи ту нахоҳанд буд.

– Шояд меҳоҳам дар бораи ояндаам бидонам ва ба ин тартиб ҳудамро ба он чизе, ки пеш меояд, омода кунам.

– Агар чизҳои хубе пеш оянд, ту бисёр хушнуд хоҳӣ буд ва агар пешомади баде дар назар аст, ту пеш аз рӯй додани он азоби зиёде хоҳӣ кашид.

Меҳоҳам ояндаамро бидонам, зеро ман мард ҳастам ва мардон ҳамеша ба ояндаи зиндагиашон вобастаанд. Пешгӯӣ, муддате хомӯш монд.

Ӯ тақдирро бо шохчаҳо пешгӯӣ мекард – онҳоро ба замин партофта, афтидани онҳоро мушоҳида мекард. Он рӯз пешгӯӣ накард. Шохчаҳоро ба матое печонда боз ба борхалтааш андохт.

– Ман ҳарчи зиндагиамро аз роҳи пешгӯӣ оянда таъмин мекунам, – гуфт. Илми шохча андохтанро хуб медонам ва медонам чӣ гуна бо ёрии онҳо ба фазое, ки ҳама чиз навишта шудааст, ворид шавам. Аз он ҷо гузаштаре меҳонам, мефаҳмам, ки чӣ чизҳое фаромӯш шудаанд ва аломатҳоеро ки дар ин ҷо мавҷуданд, дарк мекунам.

Вақте мардум барои пешгӯӣ ба наздам меоянд, ояндаро пешбинӣ намекунам балки чӣ ҳолате рӯй доданаширо тахмин мекунам. Оянда аз они Худост ва танҳо

Ў метавонад ояндаро дар ҳолатҳои истисноӣ намоён кунад.

Ман ояндаро чӣ гуна тахмин мекунам? Дар асоси аломатҳои ҳозира. Сирри онҳо дар айни замон аст.

Агар ҳозир вазъиятро беҳтар бикунӣ, метавонӣ баробари он пешрафт кунӣ ва ҳар чизе, ки баъд аз он меояд, беҳтар хоҳад буд.

Ояндаро фаромӯш карда ҳар рӯзатро мувофиқи таълимот гузарон ва боварӣ дошта бош, ки Худованд фарзандонашро дӯст медорад. Ҳар рӯзе, ки фаро мерасад, дар замири ҳудаш абадият ба ҳамроҳ дорад.

– Пешомадҳое, ки Худованд барои ояндаро ба воситаи онҳо дидан туро иҷоза медиҳад, чӣ ҳастанд? – пурсид сорбон

Танҳо Худованд метавонад онҳоро намоён кунад ва ояндаро хело кам ошкор мекунад. Вақте ки Ў ин корро мекунад, танҳо як сабаб дорад; ин ояндаест, ки барои тағйир додан навишта шудааст.

Сорбон фаҳмид, ки Худованд бахше аз ояндаро ба Сантяго ошкор кардааст. Аз дилаш гузаронд; Ў ин ҷавонро ҳамчун силоҳи худ интиҳоб кардааст.

– Ба назди сардорони қабилаҳо бирав, – гуфт ӯ. Ба онҳо бигӯ, ки лашкаре дар роҳ аст.

– Онҳо ба ман хоҳанд хандид.

– Намеханданд, онҳо бодиянишинонанд. Чунин мардумон ба кор бо аломатҳо одат кардаанд.

– Шояд онҳо инро кайҳо медонанд.

– Дар ин бора ҳоло касе хабар надорад. Онҳо бовардоранд агар Худованд бихоҳад чизеро ба онҳо бигӯяд, шахсе ин корро анҷом хоҳад дод. Ин ҳолат борҳо такрор шуда ва ин дафъа он шахс ту ҳастӣ.

Сантяго Фотимаро ба ёд оварда розӣ шуд, ки назди сарварони қабилаҳо биравад.

* * *

Ба назди ниғаҳбони чодари сафедранги бузурги мобайни воҳа рафт.

— Сарлашкарро дидан меҳоҳам, — гуфт ба ӯ. Ман аломате аз биёбон овардаам.

Ниғаҳбон сухане нагуфта ворида чодар шуд ва баъди якчанд дақиқа бо ҳамроҳи як ҷавони араб, ки дар бар либоси сафед дошт, берун баромад. Сантяго ба ӯ дар биёбон ҷӣ диданастро нақл кард. Марди араб аз ӯ хост ҳамон ҷо бимонад ва худааш ба дохили хайма рафт.

Шаб фаро расиду дастаи ҷанговарону бозаргонон ба чодар рафтуомад мекарданд. Машъали дохили чодарҳо як-як хомӯш мешуд ва сукути ободӣ мисли сукути бодия мегардид. Фақат оташи чодари бузург равшан буд. Дар тамоми ин муддат Сантяго дар бораи Фотима фикр мекард ва ҳанӯз наметавонист охири ҷанбаҳои ӯро дарк кунад.

Баъд аз соатҳои интизорӣ, ниҳоят ниғаҳбон ӯро ба дохил раҳнамоӣ кард.

Сантяго аз дидани фазои дохили чодар ҳайрон шуд. Тасаввурашро ҳам надошт, ки дар миёни биёбон ҷунин хаймае вучуд дошта бошад. Рӯйи замин беҳтарин қолинҳо паҳн шуда, аз боло қандилҳои зарҳалии ба шакли даст сохташуда, овозон ва дохили ҳар кадоме шамъ равшан буд. Сарварони қабилаҳо нимдоира менишастанд ва бар болиштҳои абрешимии гулдӯзишуда таъя карда буданд. Хидматгорон бо табақҳои нуқрагии пур аз ғизоҳои гуногун ва нӯшокиҳо рафтуомад мекарданд. Дигар хидматгорон оташ

дар калёнҳо мегузоштанд. Фазоро бӯи хуше фаро гирифта буд.

Ҳашт сарвар он чо хузур доштанд ва Сантяго фавран пай бурд ки кадомашон сарлашкар аст. Касе, ки дар либоси сафед мобайни нимдоира нишаставу дар бараш ҳамон марди араб буд, ки ӯ дар беруни чодар мақсадашро барояш гуфт.

– Он ношинос кист, ки дар бораи аломатҳо суҳбат мекунад? – гуфт яке аз сарварон дар ҳоле, ки ба Сантяго чашм медӯхт.

– Ман ҳастам – гуфт ӯ ва воқеаро барояшон нақл кард.

– Чаро биёбон чунин масъалаҳоро ба як бегонае мегӯяд, дар ҳоле, ки мо насл андар насл ин чо будае, – гуфт сарвари дигар.

– Азбаски чашмонам ҳанӯз ба биёбон одат накардаанд, – гуфт ҷавон. Чизҳое мебинам, ки чашмони ба муҳити ин чо одаткарда намебинанд ва азбаски ман Рӯҳи Ҷаҳонро мешиносам, – илова кард ӯ дар зехни худ.

– Воҳа як ҷои бетараф аст, – гуфт сеюмӣ. Ҳеҷ кас ба мо ҳамла нахоҳад кард.

– Ман фақат метавонам он чиро дидам, бароятон нақл кунам. Агар намехоҳед бовар кунед, лозим нест, ки коре анҷом бидиҳед.

Мардон бо ҳарорату ҳаяҷон машғули гуфтугузор шуданд. Онҳо бо лаҳҷаи арабӣ ҳарф мезаданд, ки ӯ нафаҳмид, аммо вақте рафтани шуд, ниғаҳон ба ӯ гуфт, сабр кунад. Каме тарсид. Аломатҳо мегуфтанд, ки иштибоҳ рух дода. Аз ин ки ба сорбон дар бораи чизҳои дидааш гуфта буд, пушаймон шуд.

Ногаҳон сарвари дар марказ нишаста лабханди зирконае зад ва Сантяго худро беҳтар эҳсос кард. Он мард дар баҳс ширкат накардаву ҳанӯз ҳеҷ ҳарфе назада, аммо ҷавон,

ки ба Забони Чаҳон ошно буд, ларзишҳои амниятро дар тамоми хайма эҳсос мекард. Акнун ҳисси ӯ ин буд, ки омаданаш ба ин ҷо кори дуруст будааст.

Муҳокима ба охир расид. Сарварон чанд лаҳза сокит шуданд ва ба суҳанони сардори солхӯрда гӯш мекарданд. Сипас ӯ ба Сантяго рӯ овард. Ин дафъа чехраи ӯ сарду ғайрисамимӣ буд.

– Ду ҳазор сол пеш дар сарзамини дур марде, ки ба аломатҳои имон дошт, ба ҷоҳ андохта шуда, сипас ҳамчун гулом фурухта шуд, – гуфт марди пир бо лаҳҷае, ки вай медонист. Бозаргонони мо ӯро ҳамроҳи худ ба Миср оварданд. Ҳамаи мо медонем, ки касе ба хобҳои эътиқод дорад, таъбири онро ҳам медонад.

Вакте Фиръавн хоби говҳои фарбеҳ ва говҳои лоғарро дид, ин мард Мисрро аз қаҳтӣ наҷот дод. Номи ӯ Юсуф буд. Вай ҳам мисли ту ҷавони бегонае аз сарзамини дигар омадаву эҳтимолан ҳамсинну соли ту буд. Лаҳзае хомӯш монду ҳанӯз ҳам дар ҷашмонаш ҳеҷ самимияте вучуд надошт. Мо ҳамеша пайрави урфу одат ҳастем, ки дар он замон Мисрро аз гуруснагӣ наҷот дод ва мисриёро сарватмандтарин мардум гардонид. Суннат ба мардум мегӯяд чӣ гуна аз биёбон гузаранд, фарзандонашон чӣ гуна бояд издивоҷ кунанд. Анбана мегӯяд ки воҳа қаламрави бетараф аст, зеро ҳарду ҷониб воҳаҳо доранд ва аз ин рӯ ҳарду осебпазиранд.

Ҳангоми суҳанронии пирамард ҳама хомӯш буданд.

– Аммо суннат чизӣ дигареро ҳам ба мо гуфта ки мо бояд паёмҳои биёбонро бовар кунем. Ҳар чизе ки мо медонем, биёбон ба мо омӯхтааст, – суҳанашро идома дод ӯ.

Бо ишораи пирамард ҳама бархостанд. Машварат ба охир расиду қалёнҳои хомӯш шуданд, посбонҳои машғули

нигаҳбонӣ шуданд. Сантяго омодаи рафтан шуд, ки марди араб дубора ба сухан даромад.

— Пагоҳ, мо созишномаро вайрон мекунем, ки дар он гуфта шудааст ҳеҷ кас дар воҳа силоҳ бардошта наметавонад. Тамоми рӯз мо интизори душман хоҳем буд. Вақте ки офтоб ғуруб мекунад, мардон аз нав силоҳҳояшонро ба ман месупоранд. Барои ҳар даҳ душмани кушташуда як тилло мегириӣ.

Вале то замоне ки ҷанг оғоз нашавад, касе аз силоҳ истифода намекунад. Силоҳҳо мисли биёбон пурчило ҳастанд ва агар мо онҳоро беҳуда берун барорем, онҳо метавонанд дафъаи дигар хидматҳои моро рад кунанд. Агар фардо ҳадди ақал яке аз он силоҳ то охири рӯз истифода нашавад, он барои куштани ту истифода хоҳад шуд.

Вақте Сантяго аз чодар берун омад, танҳо нуре, ки вучуд дошт, курси моҳи бадр буд. Барои расидан ба хаймааш ӯ бояд бист дақиқа роҳро тай мекард. Ба самти чодар ҳаракат кард.

Ӯ хушдореро аз як хатар дарёфт кард, яъне тавонист бо Рӯҳи Ҷаҳон иртибот барқарор кунад ва акнун ин кор мумкин аст ба қимати ҷонаш анҷом ёбад. Ин як бозии даҳшатнокест. Аммо аз он рӯзе, ки гӯсфандонашро барои пайгирии Сарнавишташ фурӯхта буд, бо чунин хатарҳо рӯбарӯ шудааст. Ба қавли сорбон фардо мурдан ҳам мисли мурдан дар ҳар рӯзи дигаре аст. Ҳар рӯз, рӯзи зинда мондан ё рафтан аз ин дунёст. Ҳама чиз ба як калима вобаста буд. “Мактуб”.

Сантяго хомӯшона роҳ мерафт. Аслан пушаймон набуд. Агар ӯ фардо мемурад маъниаш ин аст, ки Худованд қасди тағйири ояндаро надошта. Аммо ҳадди ақал ӯ аз гулӯгоҳ гузаштааст, булӯрфурӯшӣ карда, сукути биёбонро дидааст ва ҳамин тавр ҷашмони Фотимаро низ. Аз он рӯзе,

ки хонаашро тарк карда буд, ҳар рӯзро пур аз ҳаяҷон гузаронидааст. Агар фардо мемурад, чизҳоеро дидааст, ки бисёре аз ҷӯпонҳои дигар ҳеҷ гоҳ надиданд ва бо ин ифтихор мекард.

Ногаҳон садои раъдосоеро шунид ва бар асари шиддати бод, ки ҳаргиз надида буд ба замин афтод. Атроф чунон пур аз ҷангу ғубор шуд, ки моҳро аз ҷашм пинҳон медошт. Марди аспсаворе омад, ки комилан либоси сиёҳ пӯшидаву дар китфи ҷапаш лочин нишаста. Дастору ниқоб дошт ва фақат ҷашмонаш метофтанд.

Ба назар меомад паёмоваре аз биёбон бошад аммо намудаш хеле қудратмандтар аз он буд, ки фақат як паёмовар бошад.

Савораи аҷиб шамшери азими қачеро аз ғилофи болои зинаш кашида баровард. Алмоси теғи он дар нури моҳ медурахшид.

– Кӣ ҷуръат кардааст, ки маънои парвози шоҳинҳоро бифаҳмад? Ё чунон баланд садо кард, ки гӯё суханонаш дар байни панҷоҳ ҳазор дарахти хурмои Ал-Файюм садо медоданд.

– Ман чунин ҷуръат кардам. Симои Сантяго Матамороси савори аспи сафеду кофирони зерӣ пойи ӯ пеши назараш омад.

Ин мард дақиқан шабеҳи он акс буд, аммо ин дафъа нақшо иваз шуда.

– Бале, чунин ҷуръат кардам, – ӯ садояшро баландтар карду сарашро боло гирифт ва омодаи зарбаи шамшер шуд. Бо ин қорам одамони зиёдеро аз марг наҷот додам, зеро тавонистам бо Рӯҳи Ҷаҳон иртибот барқарор наоям.

Шамшер фуруд наомад. Ба ҷои он савора онро оҳиста поин овард то ҷое, ки ба пешонии ҷавон хӯрд ва қатраи кӯчаки хун ҷорӣ шуд.

Аспсавор ва Сантяго ҳарду комилан беҳаракат буданд. Чавон ҳатто ҳолати фирор ҳам ба худ нагирифт. Дилаш пур аз ҳаяҷон шуд. Зеро наздик буд дар пайи дарки Сарнавишташ ва барои Фотима кушта шавад. Баъд аз ҳама ин рӯйдодҳо, аломатҳо дуруст гуфта буданд.

Вай ҳоло рӯбарӯи душманаш меистод, аммо барои марг хавотир шудан лозим набуд, зеро Рӯҳи Ҷаҳон дар интизораш буд ва ӯ ба зудӣ як қисме аз он хоҳад буд. Душманаш ҳам фардо ба ин рӯҳ хоҳад пайваст. Аспсавор ҳамчунон шамшерашро бар пешонии писар нигоҳ медошт. Чаро ту парвози парандагонро таъбир кардӣ?

– Ман фақат чизеро баён кардам, ки парандагон меҳостанд бароям бигӯянд. Онҳо меҳостанд воҳаро наҷот диҳанд. Фардо ҳамаи шумо хоҳед мурд, зеро миқдори мардони воҳа аз шумо хеле бештар аст.

Шамшер ҳамчунон рӯйи пешониаш буд.

– Ту кистӣ, ки ҳар он чиро Худо хоствааст тағйир диҳӣ?

– Лашкарҳо ва шохинҳоро Худованд офарид ва ба ман забони парандаҳоро омӯхт. Ҳамааш бо ҳамон даст навишта шудааст, – гуфт Сантяго ва суҳанони сорбонро ба ёд овард. Ношинос шамшерашро поин овард ва чавон худро бениҳоят сабук эҳсос кард. Аммо ӯ ҳанӯз наметавонист ҳаракат кунад.

– Бо чунин пешгӯиҳоят эҳтиёт шав, – гуфт ношинос. Вақте чизе навишта шуда бошад, ҳеҷ роҳе барои тағйири он вучуд надорад.

– Танҳо чизе, ки дидам, як лашкар буд, – гуфт чавон. Ман надидам, ки дар ҷанг кӣ пирӯз мешавад.

Аз ин ҷавоб марди ношинос розӣ ба назар мерасид. Аммо ҳамчунон шамшерашро дар дасташ нигоҳ медошт.

– Як бегона дар сарзамини дигар чӣ мекунад?

– Ман дар чустучӯи Сарнавиштам ҳастам. Ин чизе нест, ки ту бифаҳмӣ.

Ношинос шамшерашро дар ғилоф гузошту чавон ором шуд.

Бояд шучоататро имтиҳон мекардам. Шучоат хусусияте аст ки аз фаҳмидани Забони Ҷаҳон ҳам бартар аст.

Сантяго ҳайрон шуд. Ношинос дар бораи чизҳое суҳбат мекард, ки хеле кам одамон дар бораи он медонистанд.

– Ту набояд диранг кунӣ. Ҳатто агар аз роҳи тӯлонӣ омада бошӣ. Бояд ошиқи биёбон бошӣ, аммо ҳеҷ гоҳ коми-лан ба ӯ эътимод нақун, зеро биёбон ҳамаро меозмояд ва дар ҳар марҳила ононро ба мубориза металабаду касонро, ки парешон ҳастанд, мекушад.

Ин суҳанонро қаблан ҳам аз подшоҳи Салим шунида буд.

– Агар фардо ҷанговарон ба ин ҷо омаданд ва то ғуруб ҳанӯз сарат рӯйи шонаҳоят боқӣ монад, ба дидори ман биё! – гуфт ношинос.

Ҳамон дасте, ки шамшерро дар ҳаво такон дода буд, акнун тозиёна дошт. Асп ба тоҳтан даромаду ҳаворо абре аз ҷангу ғубор пӯшонид. Вақте ки аспсавор дур мешуд, ӯ фарёд зад:

– Дар кучо зиндагӣ мекунӣ?

Савора бо дасте, ки тозиёна дошт ба самти ҷануб ишора кард.

Сантяго кимиёгарро мулоқот карда буд.

* * *

Субҳи рӯзи дигар дар Ал-Файум ду ҳазор марди мусаллаҳ саросари дарахтони хурморо муҳосира карда

буданд. Пеш аз он ки офтоб ба нуқтаи қиём бирасад, панҷсад мард дар уфуқ пайдо шуданд.

Қўшунҳои савора аз самти шимол ворида воҳа шуданд. Вонамуд мекарданд, ки гӯё озоишта омадаанд ва силоҳҳои худро дар зерин ҷомаҳои пинҳон карда буданд. Вақте ба ҷодари сафед дар маркази Ал-Файум расиданд, силоҳҳои онро бароварда ба хаймаҳои ҳолӣ ҳуҷум карданд.

Мардони воҳа саворони ҳамлаварро ихота карда, дар тӯли ним соат ҳамаро куштанд, фақат яке аз ҳуҷумкардагон зинда монд. Қўдакони дар он тарафи нахлестон нигоҳ доштанду занон дар хаймаҳои худ дар ҳақиқи шавҳаронашон дуои хайр мегуфтанд ва ҳеҷ чизе рӯйдодаро надиданд. Агар ҷасадҳои рӯи замин намебуданд, он гоҳ ин як рӯзи муқаррарӣ дар воҳа буд.

Ҷангии зиндамонда фармондеҳи ҷанговарон буд. Нимаи дуввуми рӯз ўро ба назди сардорони қабиле оварда пурсиданд, ки ҷаро ба суннатҳои ҷанг эҳтиром нагузоштааст?

Фармондеҳ гуфт, ки одамонаш аз гуруснагиву ташнагӣ дар ҷангҳои бисёррӯза монда шуда хоستانд воҳаро ба даст оранд, то ки ба ҷанг баргарданд.

Сарлашкар гуфт, ки барои мардони қабиле раҳмаш меояд, аммо ба суннатҳо бояд эҳтиром гузошт. Фармондеҳро ба марги нагин маҳкум кард. Ба ҷои он ки бо теғ ё тир кушта шавад, вайро ба дарахти хурмие овехтанд ва он ҷо баданаш дар боди биёбон печуб мехӯрд.

Сарвари қабиле Сантягоро даъват карда барояш панҷоҳ сикка тилло ҳадя кард. Сипас қиссаи худро дар бораи Юсуфи Миср такрор карда аз ӯ хоҳиш кард, ки мушовири расмӣ воҳа шавад.

* * *

Вакте офтоб ғуруб карду аввалин ситораҳо намоён шуданд, Сантяго ба самти ҷануб равон шуда, ниҳоят чашмаш ба як хайма афтод. Як ғурӯҳ арабҳо ки аз он ҷо мегузаштанд, ба ӯ гуфтанд; дар ин минтақа чинҳо зиндагӣ мекунанд, аммо ҷавон нишаста мунтазир шуд.

То вақти баланд шудани моҳ, ҳеҷ асаре аз кимиёгар набуд. Вакте омад ду шоҳини мурда дар сари китфаш буд.

– Ман дар ин ҷо ҳастам, – гуфт ҷавон.

– Ту набояд ин ҷо бошӣ, – ҷавоб дод кимиёгар. Ё Сарнавиштат туро ба ин ҷо овард?

– Бо сабаби ҷангҳои байниқабилавӣ, гузаштан аз биёбон номумкин буд. Бинобар ҳамин ба ин ҷо омадам.

Кимиёгар аз асп фаромада ба Сантяго ишора кард, ки ӯ ҳам дохили ҷодар шавад. Хайма монанди дигар хирғаҳои воҳа буд. Ҷавон атрофро нигоҳ кард то оташдону дигар лавозимоти кимиёгариро бинад вале чизеро надид. Он ҷо фақат якчанд китоб дар раф, оташдони хурди хӯрокпазӣ ва варақаҳои бо расмҳои пурасрор қолинро пӯшонид, буданд.

Бинишин. Ин шоҳинҳоро бирён карда тановул кунем ва ин ҷо нӯшидание ҳам дорам, ки бинӯшем.

Сантяго шак дошт ки ин шоҳинҳо ҳамонҳоеанд, ки дирӯз дида буд ё на. Аммо чизе нагуфт. Кимиёгар оташро фурузон карду ба зудӣ хаймаро бӯи хуше фаро гирифт. Ин бӯй аз бӯи қалёнҳо хеле гуворотар буд.

– Ҷаро дидани маро меҳостӣ? – пурсид ҷавон.

– Ба хоҳири аломатҳо. Бод ба ман гуфта буд, ки ту меойӣ ва ба кумак эҳтиёҷ дорӣ.

– Манзури бод ман набудам. Касе, ки ба кумакат эҳтиёҷ дораду туро меҷӯяд, як марди англис аст.

Ў бояд аввал корҳои дигареро анҷом бидиҳад. Вале роҳи пешгирифтааш дуруст аст.

Ў кӯшиш дорад биёбонро дарк кунад.

Назарат дар бораи ман чист?

– Вақте кас воқеан орзуе дошта бошад барои расидан ба он тамоми ҷаҳон ба ӯ кумак мекунад то ба хостааш бирасад, – гуфт кимиёгар суҳанони подшоҳи пирро тақдор карда. Сантяго фаҳмид. Шахси дигаре дар наздаш аст, то барои расидани ӯ ба самти Сарнавишташ кумак расонад.

– Меҳоҳӣ маро сабақ бидиҳӣ?

– Не, ҳоло ҳама чизи лозимаро ёд гирифтаӣ. Фақат меҳоҳам роҳи ганҷатро ба ту нишон бидиҳам.

– Аммо қабिलाҳо мечанганд, – тақдор кард ҷавон.

– Медонам, ки дар биёбон чӣ ҳодисаҳо рух дода истодааст.

– Ман аллақай ганҷамро пайдо кардаам. Як шутур, пули аз булӯрфурӯш ба даст овардаам ва панҷоҳ сикка тилло дорам. Дар кишвари ҳудум марди комилан сарватманде хоҳам буд.

– Аммо ҳеҷ кадоми инҳоро ту аз аҳром ба даст наовардаӣ! – гуфт кимиёгар.

– Боз ман Фотимаро ҳам дорам. Ў боарзиштарин ганҷе аст, ки ба даст овардаам.

– Ўро ҳам дар аҳром пайдо накардаӣ.

Онҳо ҳомӯшона хӯрок меҳӯрданд. Кимиёгар як шиша-ро кушода, ба косаи Сантяго моеъи сурх рехт. Ин шароби нобтарине буд, ки ӯ пештар начашида буд.

– Оё дар ин ҷо шароб манъ нест?

– Шайтон он чизе нест ворида даҳони инсонҳо шавад, вай ҳамоне аст, ки аз даҳони онҳо хориҷ мешавад.

Кимиёгар каме тарсонҷак ба назар мерасид, аммо шароб нӯшидани ӯро дида ором шуд. Вақте ғизояшонро

хӯрда шуданд, беруни чодар нишастанд. Нури моҳ он қадар зиёд буд, ки ситораҳоро камранг мекард.

– Бинӯшу лаззат бар! – гуфт кимиёгар хушҳолии ҷавонро дида. Ин шабро хуб истироҳат бикун. Гӯиё ҷанговаре ҳастӣ, ки бояд фардо ба набард биравад. Дар хотир дошта бош, ки ҳар ҷое қалбат он ҷост, ганҷат низ ҳамон ҷо хоҳад буд. Ту бояд ганҷро пайдо кунӣ вас ҳар он ҷи дар ин роҳ омӯхтай, бароят муфид аст.

Фардо шутуратро фурӯхта ба ҷояш аспе бихар. Рафтори шутурҳо тоқатнопазир аст. Онҳо ҳазорон қадам роҳ мераванд ва аслан ба назар намерасад, ки хаста шудаанд, аммо ногаҳон зону мезананду мемиранд. Аммо аспҳо дертар хаста мешаванд. Ҳамеша медонӣ, ки ҷи қадар метавонӣ аз онҳо интизорӣ дошт ва замони маргашон кай аст.

* * *

Шаби дигар Сантяго бо аспе назди хаймаи кимиёгар пайдо шуд. Кимиёгар омода буду савори аспаш шуда шоҳинро рӯйи китфи чапаш гузошт.

– Дар биёбон ҷоеро бароям нишон бидеҳ, ки мавҷуди зиндае он ҷо бошад, – гуфт ӯ ба ҷавон. Зеро танҳо онҳое, ки аломатҳои зиндагиро меёбанд, метавонанд ганҷро пайдо кунанд.

Онҳо рӯйи регзорҳо ҳаракат карданд. Моҳ пеши роҳашонро равшан мекард. Мехост ба кимиёгар гӯяд, ки биёбонро тамоман намениносад ва дар он ҳаёт пайдо карда наметавонад, вале аз ӯ метарсид.

Ба санглохе, ки шоҳинҳоро дар осмон дида буд, расиданд, вале ҳама ҷоро хомӯшӣ фаро гирифта буд.

– Медонам, ки дар биёбон ҳаёт вучуд дорад, аммо намедонам онро ҷи гуна пайдо кунам.

– Ҳаёт худаш ҳаётро ба худ ҷалб мекунад, – гуфт кимиёгар.

Ва ҷавон мақсади ўро фаҳмид. Афсори аспро раҳо карду вай ба тарафи санглоху регзорҳо равон шуд. Кимиёгар ҳам ҳам аз пасаш мерафт. Ним соат баъд дигар асаре аз нахлистон набуд. Фақат моҳи азим дар болои сари онҳо ва акси симини он аз сангҳои биёбон медурахшид. Ногаҳон бе ягон сабаб асп ҳаракаташро сустан кард.

– Мавҷуде дар ин ҷо ҳаст, – гуфт ӯ ба кимиёгар. Ман забони биёбонро наметанам аммо аспам забони ҳаётро медонад.

Ҳарду аз асп пиёда шуданд. Кимиёгар чизе нагуфт. Охишта ҳаракат карда байни сангҳо мекофтанд. Чашмашон ба сӯроҳе дар байни сангҳо афтод. Кимиёгар ибтидо дасташ ва сипас тамоми бозу то шонаашро ба сӯроҳ даровард. Чизе дар сӯроҳ ҳаракат мекард. Чашмони кимиёгар ҳам ҳаракат мекард. Ҷавон фақат чашмони нимабози ўро, ки ҳаракат мекард, медид.

Чунин менамуд, ки бозуи ӯ бо чизе дар сӯроҳ мубораиза мебарад. Сипас, бо ҳаракате, ки ўро ба вачд овард, дасташро кашида ба по хест. Дар дасташ море аз думаш овезон буд.

Сантяго ҳам ҷаҳид, аммо аз кимиёгар дур истод. Мор ҳашмигона тақон меҳурду садои ғашшосаш хомӯшии биёбонро вайрон мекард. Ин як мори кубро буд, ки заҳри он метавонист одамро дар ҷанд дақиқа кушад.

– Эҳтиёт шав, нешат назанад! – гуфт ҷавон. Аммо вақте кимиёгар дасташро дар сӯроҳ фуру бурд, мор бояд ўро неш зада бошад. Вале ҷеҳрааш комилан орому хунсард буд. Марди англис ғуфта буд, ки кимиёгар дусад сол умр дорад. Ҳатман медонад ҷи гуна бояд бо морҳои биёбон рафтор кунад.

Чавон ба кимиёгар нигоҳ мекард ки сӯи аспаш рафта шамшер гирифтӣ бо теғи он даврае рӯйи регзор кашида морро дохилаш гузошт. Мор дарҳол ором шуд.

– Натарс! Ё аз ин давра берун намеояд. Ту як ҷондор дар биёбон пайдо кардӣ, аломатеро, ки ман эҳтиёҷ доштам.

– Оё ин он қадар муҳим аст?

– Хеле муҳим. Зеро аҳромро биёбон ихота кардааст.

Намехост дар бораи аҳром суҳбат кунад. Дилаш гирифтаву аз шаби пеш хеле нороҳат буд.

Барои ҷустуҷӯи ганҷ ба роҳ баромадан, маънои онро дошт, ки ӯ бояд Фотимаро тарк кунад.

– Ман туро дар биёбон раҳнамоӣ мекунам, – гуфт кимиёгар.

– Вале ман мехоҳам дар воҳа бимонам, – ҷавоб дод чавон. Зеро Фотимаро ин ҷо пайдо кардаам ва ҳар ҷи бештар фикр мекунам мебинам, ки арзиши ӯ бароям аз ганҷ бештар аст.

Фотима зани бодиянишин аст. Ё медонад, ки мардон бояд бираванд то баргарданд. Вай аллакай ганҷи ҳудашро дорад. Он ганҷ ту ҳастӣ ва акнун аз ту интизор дорад, ҳар ончиро, ки мечӯӣ, биёбӣ.

– Агар дар ҳамин ҷо мондан бихоҳам чӣ?

Бигузор бигӯям чӣ мешавад. Мушовири воҳа мешавӣ. Зари зиёде хоҳӣ дошт то битавонӣ гӯсфанду шутурҳои бешумор бихарӣ. Бо Фотима издивоҷ мекунию соли аввал ҳарду хеле хушбахт ҳастед. Биёбонро дӯст доштанро меомӯзӣ ва бо сокинони воҳа ошно хоҳӣ шуд. Ба афзоиши нахлистон нигоҳ карда дармеёбӣ, ки дунё доимо тағйир меёбад ва мудом дар дарки аломатҳо пешрафт мекунӣ, зеро биёбон муаллими беҳтар аз дигарон аст.

Дар давоми соли дувум гоҳ-гоҳ ганчатро ёд мекунӣ. Дар ин бора аломатҳо пайваста накл мекунанд вале кӯшиш мекунӣ онҳоро нодида бигирӣ.

Ту донишатро сарфи беҳбудии воҳаю сокинонаш мекунӣ. Сардорони қабилаҳо барои амалҳоят аз ту кадрдонӣ мекунанд ва тавассути шутурҳоят пулдору кудратманд хоҳӣ шуд.

Дар соли сеюм аломатҳо боз дар бораи ганҷ ва Сарнавиштат сухан хоҳанд гуфт. Ҳар шаб дар атрофи воҳа қадам мезанӣ. Фотима аз ин ғамгин хоҳад шуд, зеро вай эҳсос мекунад, ки маҳз ӯ кӯшиши туро барои рафтан аз пайи Сарнавиштат қатъ кардааст. Аммо ту ҳамчунон ӯро дӯст медорию ӯ ҳам муҳаббати туро бармегардонад. Ба ёд меоварӣ, ки Фотима ҳеҷ гоҳ аз ту нахоста, то наравию бимонӣ. Чунки ӯ зани бодиянишин асту медонад, ки бояд мунтазири шавҳараш бошад ва ту ӯро сарзаниш намекунӣ. Аммо чандин маротиба бар регзорҳо роҳ меравию фикр мекунӣ, ки шояд ту метавонистӣ биравӣ. Метавонистӣ бештар дар муҳаббати худ ба Фотима боварӣ дошта бошӣ. Зеро он чизе туро дар воҳа ниғаҳ дошт тарси худат буд, ки ту ҳеҷ гоҳ баргашта наметавонӣ. Дар он лаҳза аломатҳо ба ту мегӯянд, ки ганҷат то абад дафн карда шудааст.

Ва баъд замоне дар соли чаҳорум аломатҳо туро тарк мекунанд, зеро ту ба онҳо тавачҷух накардӣ. Сарварон инро мефаҳманд ва туро аз вазифаи мушовирӣ озод мекунанд. Аммо то он вақт тоҷири сарватманде хоҳӣ шуд, ки миқдори зиёди гӯсфандону тичорати азиме дорӣ. Рӯзҳои боқимондаат фикр мекунӣ, ки Сарнавишти худро пайгирӣ накардаиву акнун хеле дер шудааст.

Ту бояд бифаҳмӣ, ки муҳаббат ҳеҷ гоҳ мардро аз пайи Сарнавишташ бознамедорад. Агар ӯ ин кӯшишро тарк ку-

над, сабабаш он аст, ки ишқи ҳақиқӣ набуд... ишқе, ки бо Забони Ҷаҳон ҳарф мезанад.

Кимиёгар доираи рӯйи заминро пок карду мор саросема байни сангҳо нопадид шуд.

Сантяго булӯрфурӯшро, ки ҳамеша мехост ба Макка биравад ва марди англисро, ки кимиёгарро мечӯяд, ба хотир овард. Вай дар бораи зане, ки дар биёбон эътимод карда буд, фикр карда, ҷониби саҳрое нигарист, ки ўро ба назди зани дӯстдоштааш оварда буд.

Ҳарду ба аспҳояшон савор шуданду ин навбат Сантяго аз паси кимиёгар ба воҳа баргашт. Бод садои сокинони воҳаро бо худ меовард ва ў кӯшиш мекард овози Фотимаро дар байни онҳо фарқ кунад.

Аммо он шаб замоне ба мори дохили доира нигоҳ мекард, як савори аҷибе, ки лочин дар китф дошт, дар бораи муҳаббату ганҷ ва дар бораи занони биёбону Сарнавишти ў ҳарф зад.

— Ман бо ту меравам — гуфт ҷавон ва ногаҳон дар дилаш амниятро оромиро эҳсос кард.

— Фардо қабл аз тулӯи офтоб ба роҳ мебароем, — ҷавоби ягонаи кимиёгар буд.

* * *

Вай он шаб нахобид. Ду соат пеш то дамидани субҳ яке аз писарони дар чодар хобидаро бедор карда, хоҳиш кард, ки маҳалли зиндагии Фотимаро нишонаш бидиҳад. Онҳо ба чодари Фотима рафтанд. Сантяго барояш ба андозаи харидаи як гӯсфанд зар дода, аз ў хост дохили чодар биравад ва ба Фотима бигӯяд, ки ў дар берун мунтазираш аст. Писарак ҳам ҳамон корро анҷом дод.

Сипас ҳамин миқдор зари дигар дода хост, ки онҳоро танҳо бигзорад. Араб ба чодар баргашт, то бихобад. Аз он

ифтихор дошт, ки ба мушовири воҳа кумак кардааст ва хушҳол буд, барои харидани гӯсфанд маблағи кофӣ дорад.

Фотима назди даромадгоҳи чодар омаду харду дилдода ба самти нахлистон рафтанд. Сантьяго медонист, ки ин хилофи суннат аст, вале ҳоло барояш аҳамият надошт.

– Ман аз ин ҷо меравам, гуфт ӯ ва меҳоҳам бидонӣ, ки бармегардам. Ту ро дӯст медорам зеро...

– Чизе нагӯ, – сухани ӯро бурид Фотима. Касе агар ошиқ аст маънояш ин аст, ки дӯст медорад. Барои ишқ дигар ҳеҷ асосе вучуд надорад.

Вале ҷавон идома дод; ...ман хоб дидам, сипас бо подшоҳе мулоқот кардам, булӯрҳоро фуруҳтам, биёбонро гузаштам ва азбаски қабिलाҳо эълони ҷанг карданд, ба канори ҷоҳ рафтам то кимийгарро ёбам, вале тӯро ёфтам, зеро барои ин тамоми олам маро ёрӣ кард.

Ҳамдигарро дар оғӯш гирифтанд. Ин бори аввал буд, ки ҳамдигарро ламс мекарданд...

...Ман бармегардам, – гуфт Сантьяго.

– Пеш аз ин ман ҳамеша бо иштиёқ ба бодия нигоҳ мекардаму акнун бо умед, – гуфт Фотима. Рӯзе падарам ба биёбон рафт, аммо ӯ назди модарам баргашт ва баъди он ҳамеша бармегардад.

Дигар чизе нагуфтанд. Каме аз нахлистон дуртар рафтанд сипас Фотимаро то дари хаймааш гусел кард.

– Ман бармегардам, ҳамон тавре ки падарат пеши модарат баргашт.

Дид, ки ҷашмони Фотима пуроб шуданд.

– Гиря мекуни?

– Ман як зани бодиянишинам, вале пеш аз ҳама, зан ҳастам, – гуфт ӯ ва ашқашро пинҳон карда дохили чодар рафт. Вақте субҳ дамид, ба қорҳои рӯзмарра ва ҳамешагиаш машғул шуд. Аммо ҳама чиз тағйир ёфта буд. Ҷавон

дигар дар воҳа набуд, воҳа ҳам он мафхумеро, ки ҳамеша то дирӯз дошт, аз даст дода буд. Дигар воҳа маконе бо панҷоҳ ҳазор нахлистону сесад чоҳ ва чое ки зоирон меомаданду ба истироҳат мепардохтанд, набуд. Дигар воҳа барои ӯ як макони ҳолӣ буд.

Аз ҳамон рӯз сар карда чизе, ки аҳамият дошт, биёбон буд. Фотима ҳар рӯз ба бодия менигаристу кӯшиш мекард тахмин кунад, ки шавҳраш дар ҷустуҷӯи ганҷаш ба самти кадом ситора роҳ мепаймояд. Фотима бӯсаҳояшро ба дасти бод месупориду умедвор буд, то бод ба рӯи Сантяго расида бигӯяд, ки Фотима зинда асту мунтазири бозгашти ӯст. Зане дар интизори шавҳари ҷасураш, ки ба ҷустуҷӯи ганҷ рафта. Аз он рӯз минбаъд биёбон фақат як чизро барояш зинда мекард; умеди бозгашти ӯ.

* * *

– Дар бораи он чи пушти сар гузоштай фикр накун, – гуфт кимиёгар ба ҷавон, вақте аз регзорҳо мегузаштанд. Ҳар чизе дар Рӯҳи Ҷаҳон навишта шудааст барои ҳамеша он ҷо хоҳад монд.

– Мардон то тарк кардани хонаашон бештар дар бораи бозгаштан фикр мекунанд, – гуфт Сантяго. Вай аллакай ба хомӯшии биёбон одат карда буд. Агар чизи ёфтаат аз ҷавҳари холис сохта шуда, ҳеҷ гоҳ аз даст намеравад ва ҳамеша метавонӣ баргардӣ. Аммо агар он чи пайдо кардӣ мисли дурахши як ситора фақат як лаҳзаи равшане бошад, вақте ба сӯяш бармегардӣ чизе намеёбӣ.

Мард бо забони кимиёгарон ҳарф мезад. Аммо ҷавон медонист, ки манзураш Фотима аст.

Дар бораи он чизе, ки ӯ гузошта буд, фикр накардан душвор буд. Биёбон бо якрангии беинтиҳояш ба ҳаёлпардозӣ вомедошт. Сантяго ҳанӯз нахлистону чоҳҳо ва

чеҳраи маҳбубаашро дида метавонист. Марди англисро машғули анҷоми озмоишҳо ва сорбонро, ки ҳаким буду ҳикматашро нишон надод, медид. Чавон фикр кард, шояд кимиёгар ҳеҷ гоҳ ошиқ нашуда бошад.

Кимиёгар бо шоҳине, ки рӯйи шонааш нишаста буд, пештар ҳаракат мекард. Паранда забони биёбонро хуб медонист ва ҳар чое бозистанд дар ҷустуҷӯи сайд ба парвоз медаромад. Рӯзи аввал бо харгӯшу рӯзи дуюм бо ду паранда баргашт.

Шаби аввал рахти хобашонро паҳн карданду гулхан наафрӯхтанд.

Шабҳо хеле сард буданду ҳар шаб бо кӯчақтар шудани моҳ ҳаво ториктар мешуд. Як ҳафта ҳамчунон ба роҳашон идома доданд. Фақат дар бораи чораҳои эҳтиётӣ барои муқобилият бо ҷанги қабилаҳо ҳарф мезаданд. Ҷанг идома дошту бод борҳо бӯи ширини хуни захмиёро бо худ меовард. Ба маҳалли даргириҳо наздик мешуданд. Шамол ба Сантяго хотиррасон кард, ки забони аломатҳо мавҷуданд ва ҳамеша омодаанд ончиро ҷашм ҳам дида наметавонад ба ӯ нишон диҳанд.

Рӯзи ҳафтум кимиёгар пештар аз вақти муқаррарӣ ба беруни хайма баромад. Шоҳин ба парвоз даромад ва кимиёгар зарфи обашро ба чавон пешниҳод кард.

– Тақрибан ба охирҳои сафарат расидай, – гуфт ӯ ба чавон. Туро табрик мегӯям, ки Сарнавиштатро пайгирий кардӣ.

– Аммо дар тӯли сафар ту чизе ба ман нагуфтӣ, – ҷавоб дод Сантяго. Фикр мекардам аз он чи медонӣ, бароям хоҳӣ гуфт. Муддате пеш дар биёбон бо марде, ки чанд китоб дар бораи кимиёгарӣ дошт, ҳамсафар шудам, аммо наметавонистам чизе аз онҳо ёд бигирам.

– Фақат як роҳ барои ёд гирифтани вучуд дорад ва он ҳам дар натиҷаи амал намудан ба даст меояд. Ту акнун ҳар чизи заруриро дар тӯли сафарат омӯхтаӣ, фақат як чизи дигар монда, ки бояд ёд бигирӣ.

Сантяго меҳост бидонад он чист. Аммо кимиёгар дар уфуқ шоҳинро меҷуст.

– Чаро туро кимиёгар номидаанд?

– Барои он, ки кимиёгар ҳастам.

– Иштибоҳи кори кимиёгарони дигар ки меҳостанд тилло созанд, аммо натавонистанд, чӣ буд?

– Хатогии онҳо дар он буд, ки онҳо танҳо тилло меҷустанд. Онҳо ганҷҳои ниҳонро дар роҳи Сарнавишт ҷустуҷӯ карданд, вале ба ин роҳ нарафтанд.

– Он чизе, ки ҳанӯз ёд нагирифтаам, чист? Меҳоҳам бидонам.

Кимиёгар ҳанӯз ба уфуқ менигарист ва ниҳоят лочин бо шикори худ баргашт. Онҳо чуқурие кофта дар он оташ афрӯхтанд, то рӯшноии шуълааш ба назар нарасад.

– Ман як кимиёгарам, барои он ки кимиёгар ҳастам, – гуфт ӯ, ҳангоми пухтани хӯрок. Ин илмро аз бобоям омӯхтаам. Ӯ ҳам аз падараш омӯхта буд ва ҳамин тавр то охир. Решаи он ба замоне бармегардад ки дунё ба вучуд омад. Дар он замон Иксири Аъзамро рӯйи як зумуррад навиштан мумкин буд. Аммо мардум барои рад кардани чизҳои одӣ ба навиштани рисолаҳою тафсириҳо ва таҳқиқоти фалсафӣ оғоз карданд. Онҳо меҳостанд бигӯянд, ки роҳи беҳтарро аз дигарон медонанд. Новобаста аз ин лавҳи зумуррад ҳанӯз вучуд дорад.

Сантяго меҳост бидонад дар лавҳи зумуррад чӣ навишта шуда?

Кимиёгар ба кашидани нақшае рӯйи регзорон оғоз карда, дар муддати камтар аз панҷ дақиқа қорашро ба

анҷом расонид. Чавон ўро машғули кашидани нақшаҳо дида, подшоҳи пир ки дар майдони шаҳр ба рӯйи замин чизҳое менавишт, пеши назараш омад. Чунин менамуд, ки он солиёни зиёде пештар рух дода бошад.

– Ҳамин аст он чизе, ки дар лавҳи зумуррад навишта шуда, – гуфт кимиёгар, вақте корашро анҷом медод.

Чавон кӯшиш кард, он чи дар рег навишта шудааст, бихонад.

– Ин як рамзе аст, – гуфт ӯ ноумедона. Ба чизҳои дар китоби марди англис хондаам, монандӣ дорад.

– Не, ин шабеҳи парвози ду шоҳин аст, – гуфт кимиёгар. Онро танҳо бо ақл дарк кардан мумкин нест. Лавҳи зумуррад гузариши мустақим ба Рӯҳи Ҷаҳон аст.

Хирадмандон медонанд, ки ин ҷаҳони табиӣ танҳо тасвир ва нусхаи биҳишт аст. Мавҷудияти ин ҷаҳон танҳо кафолати мавҷудияти ҷаҳони комил аст. Худованд ҷаҳонро тавре офаридааст, ки одамон тавассути ашӯҳои намоёни он таълимоти рӯҳонияш ва аҷоиботи хиради Ўро дарк кунанд. Ман инро бо амал дар назар дорам.

– Ман бояд лавҳи зумуррадро бихонам? – пурсид чавон.

– Шояд агар ту дар озмоишгоҳи кимиёгарӣ мебудӣ, беҳтарин вақти омӯхтани лавҳи зумуррад буд. Вале ҳоло дар ин ҷо ҳастӣ ва худатро дар биёбон ғарқ бикун. Бодия қудрати фаҳми ҷаҳонро ба ту медиҳад. Дарвоқеъ, ҳар чизе, ки бар замин аст ин корро анҷом медиҳад. Бароят ҳатто лозим нест, ки биёбонро дарк кунӣ. Ба ту танҳо дидани донаи одии рег лозим аст ва дар он тамоми мӯъҷизаҳои офаринишро хоҳӣ дид.

– Чӣ гуна хуdamро дар биёбон ғарқ кунам?

– Ба дилат гӯш деҳ, ҳама чизро медонад. Зеро он аз Рӯҳи Ҷаҳон омадааст ва рӯзе ба он ҷо бармегардад.

* * *

Онҳо ду рӯзи дигар хомӯшона дар биёбон роҳ паймуданд. Кимиёгар бештар эҳтиёткор буд. Зеро онҳо ба ҷое наздик мешуданд, ки набардҳои шадидтарин мерафтанд. Ҳамон тавре ки ҳаракат мекарданд, ҷавон кӯшиш мекард ба дилаш гӯш кунад.

Ин кор осон набуд. Пештар дили ӯ ҳамеша омода буд, ки дostonҳояшро бигӯяд аммо вақтҳои охир ин тавр набуд. Гоҳе қалбаш соатҳо аз нороҳатиҳояш мегуфт ва гоҳе аз тулӯи офтоби сӯзон чунон эҳсосӣ мегардид, ки вай маҷбур мешуд ашки худро пинҳон кунад. Вақте дар бораи ганҷи сухан меронд, дили ӯ тезтар метапид ва ҳангоми ба уфукҳои беканори биёбон ҷашм дӯхтанаш, тапиши дилаш оҳистатар мешуд, вале ҳеҷ гоҳ ором намешуд. Ҳатто вақте Сантьяго ва кимиёгар ба сукут фурӯ мерафтанд.

— Чаро мо бояд ба дили худ гӯш диҳем? — пурсид ҷавон, вақте аз хайма мебаромаданд.

— Зеро ҳар кучое, ки қалбат бошад, ганҷатро ҳамон ҷо хоҳӣ ёфт.

— Аммо дили ман парешон аст. Ё орзуҳои ҳудахро дорад ва бо дидани як зани бодиянишин ба эҳсосот дода мешавад. Чизҳои зиёде аз ман меҷаҳад ва шабҳое, ки дар бораи Фотима фикр мекунам, намегузорад бихобам.

— Ин хело хуб аст, зеро қалби ту зинда аст. Ба он чизе, ки бароят мегуяд гӯш бидеҳ.

Ду мусофир давоми се рӯзи баъд аз канори қабिलाҳои мусаллаҳ гузашта, дигаронро дар уфук диданд. Дилаш аз тарсу ҳарос ба ҳарф задан сар кард. Достонҳои аз Рӯҳи Ҷаҳон шунидаашро бозгӯ мекард. Достони мардоне, ки ганҷи худро ёфтанд меҷаҳад вале ҳеҷ гоҳ комёб нашуда буданд. Баъзан ёро бо андешаи он метарсонид, ки шояд ганҷи худро наёбад ё дар биёбон бимирад. Дар мавридҳои

дигар, ба Сантяго мегуфт; каноатманд аст, ки муҳаббат ва сарватро пайдо кардааст.

– Дилам маро фиреб дода истодааст, – гуфт чавон ба кимиёгар, вақте барои каме дам додани аспҳо истоданд. Ё намехоҳад ман биравам.

– Ин чунин маъно дорад, яъне табиӣ аст, ки вақте ба ҷустуҷӯи ганҷат меравӣ, омодаи аз даст додани тамоми дороият бошӣ, – гуфт кимиёгар.

– Барои чӣ бояд дили худро гӯш кунам?

– Зеро ҳаргиз ба сокит карданаш муваффақ намешавӣ. Ҳатто агар худро тавре вонамуд кунӣ, ки нашунидаӣ ё чӣ мегӯяд, вай ҳамеша дар дохили ту мемонад ва ҳамон чизро дар бораи зиндагӣ чаҳон фикр мекуни, такрор мекунад.

– Манзурат ин аст, ки бояд ба ё гӯш кунам ҳатто агар фиреб кунад ва дурӯғ бигӯяд?

– Фиреб зарбаи ғайриҷашмдошт аст. Агар дилатро ба ҳубӣ бишносӣ ҳеҷ гоҳ наметавонад туро фиреб кунад. Зеро ту орзуо хоҳишхояшро медонӣ ва бо онҳо чӣ гуна муносибат карданро хоҳӣ донист.

Ту ҳеҷ гоҳ наметавонӣ аз дилат фирор кунӣ. Бехтараш, он чиро, ки мегӯяд, гӯш кунӣ, дар ин сурат набояд ҳеҷ гоҳ аз зарбаи ғайриҷашмдошт битарсӣ.

Сантяго ҳангоми гузаштан аз биёбон ба гӯш кардани дилаш идома медод. Кам-кам дасисаю найрангҳои дилашро меомӯхту кӯшиш мекард ёро ҳамон гуна, ки ҳаст бипазирад. Тарсу ҳаросаш ва ниёзи ба воҳа баргаштанашро фаромӯш кард. Як нисфирӯзӣ дилаш ба ё гуфт, ки хушҳол аст.

– Ҳарчанд гоҳ гилаву шикоят мекунам ин ба хотири он аст ки ман қалби як инсон ҳастаму дилҳои ҳама инсонҳо ҳамингунаанд, – гуфт садои дилаш. Одамон аз иҷрои орзуҳои муҳимтаринашон метарсанд, зеро эҳсос мекунам,

ки ба ин орзуҳо сазовор нестанд, ё наметавонанд ба онҳо расанд. Мо, дилҳои онҳо, танҳо дар бораи наздикони абадӣ рафта, ё лаҳзаҳои метарсем, ки хуб буда метавонистанд, ё ганҷҳои, ки шояд пайдо шуда, вале то абад дар регҳои пинҳон шуда буданд. Зеро, вақте ки ин ҳолатҳо рӯй медиҳанд, мо саҳт азоб мекашем.

– Дили ман метарсад, ки азоб кашад, – гуфт ҷавон ба кимиёгар рӯ оварда, шабе, ки ҳарду ба осмони бемоҳ нигоҳ мекарданд.

Ба дилат бигӯ, ки тарси азоб бадтар аз ҳуди ранҷ аст. Ҳамчунин бигӯ, ки то ҳанӯз ҳеҷ диле ба ҷустуҷӯи орзуҳои худ рафтаву азоб накашидааст. Зеро ҳар лаҳза аз ин ҷустуҷӯ, лаҳзае аст, ки бо Худованд ва абадиёт ҳамроҳ мешавад.

– Ҳар як сонияи ҷустуҷӯи мо мулоқот бо Худованд аст, – гуфт ҷавон ба дилаш. Ҳангоме ки ганҷамро мекофтам, ҳама рӯзҳо лаззат мебахшиданд, зеро медонистам, ки ҳар соат маро ба орзуям наздиктар мекунад. Вақте ки дар ҳақиқат ганҷи худро меҷустам, чизҳои кашф кардам, ки ҳеҷ гоҳ надида будам. Агар ман ҷуръат намекардам, ин чизҳо барои ба даст овардани як ҷӯпонбача ғайриимкон буд.

Ҳамин тавр дили ӯ давоми тамоми нисфирӯзӣ ором буд. Он шаб Сантяго ба хоби амиқ фурӯ рафту вақте бедор шуд дилаш ба ӯ чизҳои гуфтан гирифт, ки аз Рӯҳи Ҷаҳон омадаанд. Гуфт ки тамоми мардуме ки шоду хушҳоланд Худоро бо худ доранд ва ҳамон тавре ки кимиёгар гуфта буд ин хушбахтиро дар донаи регҳои биёбон ёфтан мумкин аст. Зеро донаи рег лаҳзаи офариниш аст ва ҷаҳон барои офаридани он миллионҳо солро сарф кардааст.

– Ҳар як одами рӯи замин ганҷе дорад, ки ўро интизор аст, – гуфт дили ӯ. Мо, қалбҳои мардум, кам дар бораи он

ганҷҳои бисёр ҳарф мезанем, зеро мардум дигар наме-
хоҳанд ба ҷустуҷӯи онҳо бираванд. Мо дар бораи онҳо
танҳо ба кӯдакон мегӯем. Баъдтар, мо танҳо мегузorem, ки
зиндагӣ бо самти худ, ба сӯи тақдири худ пеш равад. Мута-
ассифона, хеле кам касон роҳи барои онҳо гузошташударо
пайравӣ мекунанд ва он роҳи Сарнавишту хушбахтии
онҳост.

Аксарияти одамон ҷаҳонро ҳамчун макони таҳдидомез
мешуморанд ва азбаски онҳо чунин мекунанд, дар ҳақиқат,
ҷои таҳдидкунанда мегардад. Ҳамин тавр, мо дилҳо,
бештару нармтар суҳан мегӯем. Мо ҳеҷ гоҳ аз суҳан гуфтан
даст намекашем, аммо мо умедворем, ки суҳанони мо
ҳаргиз шунида нашаванд. Мо намехоҳем инсонҳо ба хоти-
ри ин ки ба дилашон гӯш накардаанд, нороҳат шаванд.

– Ҷаро дили одамон ба онҳо намегӯяд, ки минбаъд низ
орзухояшонро пайравӣ кунанд? – пурсид аз кимиёгар
ҷавон.

– Зеро ин чизест, ки дил бештар азоб мекашад ва
дилҳо азоб кашиданро дӯст намедоранд.

Минбаъд ҷавон дилашро мефаҳмиду аз ӯ хоҳиш кард
ки ҳеҷ гоҳ бо вай суҳбат карданро қатъ накунад ва ҳаргоҳ
аз орзухояш дур шавад, фишурда шуда ӯро хушдор
бидиҳад. Сантяго қасам хӯрд; агар ҳар боре хушдорро
дарёфт кард, паёми дилашро гӯш хоҳад дод.

Ҳамин тавр, он шаб инро ба кимиёгар гуфту вай
фаҳмид, ки дили ҷавон ба Рӯҳи Ҷаҳон баргаштааст.

– Акнун ман бояд чи кор кунам? – пурсид ҷавон.

– Ба сӯйи аҳром бираву аломатҳоро диққат деҳ. Дили
ту омода аст бароят маҳалли ганҷро нишон диҳад.

– Ин ҳамон чизе аст, ки бояд биёмӯзам?

– Не, – ҷавоб дод кимиёгар. Чизе, ки ҳанӯз наомӯхтаӣ,
ин аст; пеш аз амалӣ шудани орзу Рӯҳи Ҷаҳон ҳама чизи

дар роҳ омӯхтаатро месанчад. Ин корро ба хотири зиён расонидан ба ту анҷом намедиҳад. Балки ҳадафаш ин аст, ки илова бар расидан ба ниятамон, дарсҳои хангоми ба сӯи орзу ҳаракат кардан омӯхтаамонро азхуд кунем. Ин нуқтаест, ки аксарияти одамон аз он даст мекашанд. Ба қавли мо биёбонгардон кас вақте ки дар уфук пайдо шуд, дарахтони хурмо аз ташнагӣ мемиранд.

Ҳар ҷустуҷӯ аз иқболи иқдомкунандагон оғоз мешаваду ҳар таҳқиқ бо озмоишҳои сахту ҷиддӣ ғолиб хотима меёбад.

Сантяго як зарбулмасали қадимаи кишварашро ба ёд овард. Дар он гуфта мешуд, ки “ториктарин лаҳзаи шаб, пеш аз дамидани субҳ фаро мерасад”.

* * *

Рӯзи дигар аввалин аломати хатар ошкор шуд. Се марди мусаллаҳ наздик шуда пурсиданд, ки ҷавону кимиёгар дар он ҷо чӣ кор мекунанд?

– Ман бо шоҳин шикор мекунам, – ҷавоб дод кимиёгар.

– Мо шуморо кофтуков мекунем, то боварӣ ҳосил кунем, ки аслиҳа надошта бошед, – гуфт яке аз мардон.

Кимиёгару Сантяго ҳарду аз асп фаромаданд.

– Чаро ин қадар пул лозим аст? – борхалтаи ўро нишон дода пурсид ҷанговар.

– Барои расидан ба аҳром, – ҷавоб дод ҷавон.

Марде, ки ба кофтукови борхалтаи кимиёгар банд буд, як зарфи булӯрини пур аз моеъи хос ва як санги тухммонанди зардранги каме аз тухми мурғи маъмулӣ бузургтарро пайдо кард.

– Инҳо чӣ ҳастанд? – пурсид ў.

Санги Фалсафа ва Иксири Ҳаёт. Инҳо Иксири Аъзами кимиёгарон ҳастанд. Ҳар кас ин иксирро бинӯшад, дигар ҳаргиз бемор намешавад ва як тикка аз он санг ҳар филизери ба тилло табдил мекунад.

Арабҳо ба ӯ хандиданду кимиёгар ҳам хандид. Онҳо фикр карданд ӯ ин ҷавобро барои саргарм карданашон гуфта. Сипас ҷавону кимиёгарро ичоза доданд, ки ба роҳашон идома диҳанд.

– Девона шудӣ? – гуфт ҷавон ба кимиёгар, вақте онҳо каме дуртар рафтанд. Барои чӣ чунин рафтор кардӣ?

– То яке аз одитарин дарсҳои зиндагиро ба ту биомӯзам. Вақте бузургтарин ганҷро ҳамроҳат дорӣ ва кӯшиш кунӣ, ки дар бораи он ба дигарон нақл намоӣ, туро кам бовар мекунанд.

Онҳо роҳашонро идома доданд. Бо гузашти ҳар рӯз қалби ӯ оромтар мешуд. Дигар намехост дар бораи чизҳои гузашта ё оянда бидонад. Аз мулоҳиза кардан ба биёбон ва нӯшидан бо ҳамроҳи ҷавон аз Рӯҳи Ҷаҳон қаноатманд буд.

Сантяго ва дилаш бо ҳам дӯст шуда буданду дигар ҳеҷ кадоме наметавонист ба дигаре хиёнат кунад. Суҳбат кардани қалбаш, боиси ба вучуд омадани ангежаву қудрат дар ӯ шуд. Зеро рӯзҳое, ки дар сукут мегузашт, хеле хастакунанда буд. Дилаш гуфт, ки ҳислатҳои қавитаринаш чист. Ҷасорати ӯ дар раҳо кардани гӯсфандону кӯшишаш барои расидан ба Сарнавишташ ва шавқу рағбаташ замоне ки бо булӯрфурӯш кор мекард.

Ва дилаш чизҳои дигареро ба ӯ гуфт, ки ҳаргиз нашунида буд. Дар бораи хатарҳое, ки ӯро таҳдид мекарданд, нақл мекард, аммо ӯ ҳеҷ гоҳ дарк намекард. Қалбаш гуфт, ки боре ӯ аслиҳаи падарашро гирифта пинҳон карда буд, зеро эҳтимол дошт худро захмдор кунад. Ҳамон рӯзеро ба ёдаш овард, ки вай бемор шуда дар марғзор

хобид. Ҳамон рӯз дуздон сари роҳаш мунтазир буданд ва нақшаи дуздидани гӯсфандону куштани ўро доштанд. Аммо аҳволаш бад шуда аз он ҷо нагузашт, онҳо ҳаёл карданд, ки вай роҳашро иваз кардааст ва интизор нашуда, рафтанд.

– Оё ҳамеша қалби як инсон ба ў кумак мекунад? – пурсид ҷавон аз кимиёгар

Танҳо дили онҳое, ки меҳоханд Сарнавишташонро дарк кунанд. Ҳамчунин ба кӯдакон, бадмастон ва пиронсолон низ кумак мерасонад.

Оё ин маънои онро дорад, ки ман ҳеҷ гоҳ ба хатар дучор нахоҳам шуд?

– Ин танҳо маънои онро дорад, ки дилҳо ҳар кори аз дасташон меомадаро мекунанд, – гуфт кимиёгар.

Як рӯз баъд онҳо ба қароргоҳи яке аз қабилаҳо расиданд. Дар ҳар гӯшаи ҷодар арабҳои либоси зебои сафедпӯш истода буданд. Аслиҳаҳои омода буд. Мардон қалён мекашиданду дар бораи ҷанг дostonҳо ҳикоят мекарданд.

Ҳеҷ кас ба ин ду мусофир аҳамият надод.

– Ҳеҷ хатаре вучуд надорад, – гуфт ҷавон, вақте аз назди урдугоҳ мегузаштанд.

– Ба дилат бовар кун, аммо ҳеҷ гоҳ фаромӯш накун, ки ту дар биёбон ҳастӣ, – гуфт кимиёгар асабонӣ шуда. Вақте одамон бо ҳамдигар ҷанг мекунанд, Рӯҳи Ҷаҳон садои фарёди ҷангро мешунавад. Ҳеҷ кас аз пешомадҳое, ки дар ҷаҳон рӯй медиҳад, дар амон нест.

– Ҳама чиз як чиз аст, – фикр кард ҷавон. Он гоҳ, гӯё биёбон меҳост нишон диҳад, ки кимиёгар ҳақ аст ва аз паси онҳо ду савора пайдо шуданд.

– Шумо наметавонед дигар пеш биравед, – гуфт яке аз савораҳо. Зеро дар минтақае ҳастед, ки қабिलाҳо бо ҳамдигар мечанганд.

– Мо чандон дур намеравем, – гуфт кимиёгар рост ба чашми яке аз он ду нафар чашм дӯхта. Онҳо лаҳзае хомӯш монданду баъд розӣ шуданд, ки ҷавон ва кимиёгар метавонанд ҳаракат кунанд.

Сантяго аз ҳолати баамаломата ҳайрон шуд. Ту бо он тарзи нигоҳ карданат аз савораҳо бартарӣ доштӣ.

– Чашмони ту қудрати рӯҳи туро нишон медиҳанд, – ҷавоб дод кимиёгар.

– Дуруст аст – андешид ҷавон. Ё миёни тӯдаи мардони мусаллаҳ дар урдугоҳе, аз наздаш гузаштанд нигоҳи хира ва собити мардеро ҳис кард. Вай он қадар дур буд, ки рӯяш ҳатто намоён набуд. Аммо ҷавон боварӣ дошт, ки ба онҳо менигарист.

Ниҳоят, вақте ки онҳо аз қатори теппаҳо гузашта, дар тӯли тамоми уфуқ мегузаштанд, кимиёгар гуфт, ки то аҳром фақат дурӯза роҳ мондааст.

– Азбаски мо ба қарибӣ чудо мешавем, ба ман дар бораи кимиёгарӣ ягон чиз бигӯ.

– Ту аллакай кимиёгариро медонӣ. Сухан дар бораи ворид шудан ба Рӯҳи Ҷаҳон ва кашфи ганҷҳои меравад, ки барои ту маҳфуз мондаанд.

– Ман инро дар назар надорам. Меҳоҳам ёд бигирам чӣ гуна сурбро ба тилло табдил кунам.

Кимиёгар сокит шуд. Сукуташ мисли хомӯшии биёбон буд ва то вақте ки барои ғизохӯрӣ истоданд, чизе нагуфт.

Ҷама чиз дар олам дигаргун мешавад. Барои хирадмандон, тилло маънои баландтарини афзоишро дорад. Аз ман напурс чаро. Чунки намедонам. Фақат медонам ки расму оин ҳамеша дуруст аст.

Мардум ҳаргиз суханони оқилонро намефаҳмиданду тилло ба ҷои он ки ҳамчун рамзи дигаргуниҳо бошад, заминаи муноқиша шудааст.

– Забонҳои бисёре ҳастанд, ки бо онҳо гуфтугӯ меку-
нанд, – гуфт ҷавон. Замоне садои шутур бароям ҳеҷ
аҳамияте надошт. Вале боре ҳамин садо бароям аломати
хатар буду акнун ба ҳамон садои одию бемафҳум табдил
ёфт.

Ва баъд сукут кард. Эҳтимол кимиёгар ҳамаи инҳоро
медонад.

– Ман кимиёгарони воқеиро мешиносам – гуфт ки-
миёгар. Онҳо худашонро дар озмоишгоҳҳои маҳкам
карданд, то монанди тилло рушд кунанд. Онҳо муваффақ
шуданд Санги Фалсафаро пайдо кунанд, зеро мефаҳми-
данд, ки вақте чизе рушд мекунад, ҳама чиз дар атрофи он
низ инкишоф меёбад.

Дигарон тасодуфан сангро пайдо карданд. Онҳо қа-
блан ҳадяро дарёфт карда буданд ва рӯҳашон барои ҷунин
чизҳо омотатар аз дигарон буд. Аммо инро ба эътибор
нагирифтанд. Ҷунин одамон хеле камёбанд.

Ва дигарон ҳам буданд, ки фақат ба тилло таваҷҷуҳ
доштанд. Онҳо ҳеҷ гоҳ асрори дунёро наёфтанд. Фаромӯш
карданд, ки сурб, мис ва оҳан низ Сарнавишти худро
доранду агар кас ба тақдири дигаре ҳалал расонад, ҳеҷ
гоҳ худашро кашф намекунад.

Суханони кимиёгар мисли савганд садо доданд. Ё ҳам
шуда як дона садафро бардошт.

– Ин биёбон замоне баҳр будааст, – гуфт ӯ.

– Ман инро аллакай мушоҳида кардам, – ҷавоб дод
ҷавон.

Кимиёгар ба ӯ гуфт, ки садафро рӯи гӯшаш бигзорад. Вай ин корро овони кӯдакиаш борҳо кардаву садои баҳрро шунида буд.

Баҳр дар даруни ин садаф зиндагӣ кардааст, зеро ин Сарнавишти ӯст ва ҳамчунон даруни ӯ хоҳад монд то замоне ки як бори дигар биёбон бо об пӯшонида шавад.

Онҳо аспҳояшонро савор шуда ба самти аҳроми Миср равон шуданд.

* * *

Вақте офтоб ғуруб мекард, дили ҷавон ӯро аз хатаре хушдор дод. Дар гирду атрофашон теппаҳои азими регӣ ихота доштанд. Сантяго ба кимиёгар нигоҳ кард, то бифаҳмад вай ҳам чизе эҳсос кардааст ё на. Вале ӯ ба назар бепарво менамуд.

Баъд аз панҷ дақиқа дид, ки ду савора дар пешашон истода буданд. Пеш аз он ки ӯ ба кимиёгар чизе бигӯяд, савораҳо даҳ нафар ва сипас сад нафар шуданду ногаҳон аспсаворон дар сартосари теппаҳо намудор шуданд.

Мардон либосҳои кабуд доштанду ҳалқаҳои сиёхро атрофи дасторашон гузошта буданд. Рӯйҳояшонро бо ниқобҳои кабуд пӯшонида буданду фақат чашмонашон менамуд.

Ҳатто аз дур ҳам чашмонашон тавоноии неруяшонро нишон меод. Аз нигоҳашон марг эҳсос карда мешуд.

* * *

Ҳардуи онҳоро ба як урдугӯҳи низомии наздик бурданд. Яке аз сарбозон кимиёгару ҷавонро ба дохили ҷодаре, ки сарлашкар бо афсаронаш машварат дошт, тела дод.

– Инҳо ҷосусанд, – гуфт яке аз мардон.

– Мо фақат мусофири раҳгузарем, – ҷавоб дод кимиёгар.

Шуморо се рӯз пеш дар урдугоҳи душман дида буданд, ки бо яке аз сарбозон суҳбат мекардед.

Ман як биёбонгарде ҳастам, ки ситораҳоро мешиносад. Дар бораи сарбозону ҷангҳо ҳеҷ маълумоте надорам. Ман ҳамчун раҳнамо ҳамроҳи дӯстам сафар мекунам.

– Дӯсти ту кист? – пурсид сардор.

– Як кимиёгар аст. Ў қудратҳои табиатро мефаҳмад ва мехоҳад ба шумо қудрати ғавқулодаи худро нишон диҳад.

Сантяго сукут карда бо тарс гӯш мекард.

– Шахси ношинос ин ҷо чӣ кор мекунад? – пурсид марди дигар.

Вай пуле овардааст, ки ба қабилаи шумо диҳад, – гуфт кимиёгар, пеш аз он ки ҷавон чизе бигӯяд, тангаҳои тиллоро аз борхалтаи ӯ гирифта ба сардор дод.

Араб хомӯшона пулҳоро гирифт. Бо он пул метавонист ба андозаи кофӣ силоҳ бихарад.

– Кимиёгар чӣ кореро анҷом медиҳад? – пурсид ӯ дар охир.

– Марде аст ки ҷаҳону табиатро мефаҳмад. Агар хоҳад метавонад бо қувваи бод ин қароргоҳро нобуд кунад.

Мардон хандиданд. Онҳо ба харобиҳои ҷанг одат карда буданд ва медонистанд, ки бод ба онҳо зарбаи марговар нахоҳад расонид. Бо вучуди ин, ҳар кадоме дар дилашон ларзишро эҳсос карданд. Зеро мардони биёбон аз ҷодугарон метарсиданд.

– Чӣ гуна анҷом додани ин корро дидан меҷаҳам, – гуфт сардори ҷанговарон.

– Барои ин кор ба ӯ се рӯз лозим аст. Вай мехоҳад ху-дашро ба бод мубаддал кунад, то қудрати худро нишон диҳад. Агар натавонист чунин кореро анҷом диҳад, мо зиндагиамонро дар ихтиёри қабилаи шумо мегузорем.

– Ту наметавонӣ бароям чизеро пешниҳод кунӣ, ки аллакай аз они ман аст, – гуфт сардор мағрурона. Аммо се рӯз ба онҳо муҳлат дод.

Сантяго аз тарс меларзид ва кимиёгар ба ӯ кумак кард, то аз хайма барояд.

– Нагузор онҳо бифаҳманд, ки тарсидаӣ. Онҳо мардонии часур хастанд ва тарсуҳоро наменвисанданд.

Забони ҷавон лол монда буд. Фақат вақте ки аз қароргоҳ берун шуданд, ҳолаш каме беҳтар шуд. Марди араб аспии онҳоро мусодира карда гуфт, ки ба зиндонӣ намудани онҳо зарурат нест. Ҳамин тавр, ҷаҳон бори дигар забонҳои бешумораширо намоиш дод. Биёбон танҳо чанд лаҳза пеш беохир ва озод буди акнун он ба девори шикастнопазире табдил ёфта.

– Ту тамоми дорони маро ба онҳо додӣ. Ҳар он чи дар тамоми зиндагииам ба даст оварда будам.

– Бароят дорой зарур аст ё зиндагӣ? Пули ту барои се рӯз зиндагии моро дароз кард. На ҳар вақт пул метавонад зиндагии инсонҳоро начот диҳад.

Аммо Сантяго он қадар тарсида буд, ки наметавонист ба суҳанони ҳакимонаи ӯ гӯш диҳад. Вай намендонист чӣ гуна метавонад ҳудашро ба бод табдил кунад. Вай ки кимиёгар набуд.

Кимиёгар аз сарбозон ҷой дархост карда, каме ба рӯйи дастони ҷавон рехт. Мавҷи осудагӣ ӯро фаро гирифт ва кимиёгар пичиррос зада чизе мегуфт, ки ӯ дуруст наменфаҳмид.

– Ба тарсҳоят таслим нашав, – гуфт бо садои паст ба ҷавон. Агар битарсӣ наметавонӣ бо дилат суҳбат кунӣ.

– Аммо ман намендонам чӣ гуна ҳудамро ба бод мубаддал кунам.

– Агар инсон Сарнавишти худро ба сар мебарад, ҳама чизеро, ки дар ин роҳ лозим бошад медонад. Танҳо чизе, ки расидани туро ба орзуят ғайриимкон мекунад, тарсидан аз нокомӣ аст.

– Ман аз нокомӣ наметарсам. Фақат намедонам чӣ тавр ба бод мубаддал шавам.

– Маҷбур ҳастӣ биомӯзӣ. Зиндагиат аз он вобаста аст.

– Агар натавонам чӣ?

– Он вақт ту дар миёни роҳи расидан ба Сарнавиштат мемири. Ин аз мурдан мисли миллионҳо одамони дигар, ки ҳеҷ гоҳ ҳатто намедонистанд, ки Сарнавишти онҳо чӣ гуна аст, хеле беҳтар аст. Вале хавотир нашав. Одатан таҳдиди марг одамонро бештар ба зиндагиашон раҳнамоӣ мекунад.

* * *

Рӯзи аввал гузашт. Дар наздикиҳо ҷанги шадид мерафт ва шумораи зиёди маҷрӯҳон ба урдугоҳ оварда шуданд. Ҷои сарбозони кушташударо дигарон иваз мекарданду ҷанг идома меёфт. Марг ҳеҷ чизро тағйир намедихад, фикр мекард Сантяго.

– Ту метавонистӣ дертар бимири, – гуфт сарбозе ба ҷасади рафики кушташудааш. Метавонистӣ баъд аз барқарор шудани сулҳ бимири, аммо ба ҳар ҳол мурдан меҳостӣ.

Дар поёни рӯз ҷавон ба ҷустуҷӯи кимиёгар рафт, ки шоҳинашро ба биёбон фиристода буд.

– Ман ҳанӯз тасаввуре надорам, ки чӣ гуна худро ба бод мубаддал кунам тақрор кард Сантяго. Он чизеро, ки бароят гуфтам, ба ёд биовар. Ҷаҳон танҳо як қисми намоёни Худованд аст ва он чи кимиёгар анҷом медиҳад ин аст, ки камолоти рӯҳониро ба сатҳи моддӣ биоварад.

– Ҳоло чӣ кор мекунӣ?

– Ба шоҳинам ғизо медиҳам.

– Агар ман натавонам ба бод мубаддал шавам мо мемирем, ту бошӣ лочинатро ғизо медиҳӣ?

– Касе, ки мемирад, ту ҳастӣ, – гуфт кимиёгар. Ман аллакай медонам, ки чӣ гуна худро ба бод мубаддал кунам.

* * *

Рӯзи дувум Сантяго болои пуштаи реги наздикии қароргоҳ баромад. Посбонон ба ӯ иҷозати рафтан доданд; Онҳо аллакай дар бораи ҷодугаре, ки метавонист худро ба бод табдил диҳад, шунида буданд ва намехостанд ба ӯ наздик шаванд. Дар ҳар сурат мисли девори шикастнопазир буд.

Тамоми рӯзро ба тамошои биёбон ва гӯш кардани дили худ сарф кард. Медонист, ки биёбон тарси ўро эҳсос мекунад. Онҳо ҳарду ба як забон ҳарф мезаданд.

* * *

Дар рӯзи сеюм сарлашкар сардорону афсаронашро ба наздаш даъват кард.

– Биё, биравему ҷавонеро тамошо кунем, ки худро ба бод мубаддал мекунад, – гуфт ӯ ба кимиёгар.

– Меравем, – гуфт кимиёгар.

Сантяго онҳоро ба болои теппае бурд, ки рӯзи гузашта он ҷо буд. Сипас аз ҳамагон хост ҳамон ҷо бинишинанд.

– Ин каме вақтро мегирад, – гуфт ҷавон.

– Мо шитоб надорем, – гуфт сарлашкар. Ҳама мардони биёбон ҳастем.

Ҷавон ба уфук нигоҳ кард. Кӯҳҳои дурдаст, теппаҳо, санглоҳҳо ва гиёҳҳо дар ин маконе, ки зинда мондан ғайриимкон менамуд, зиндагӣ мекарданд.

Дашти беохире, ки моххо дар он гашта бо вучуди ин замони тӯлонӣ фақат қисмати кӯчакашро дидаву дар он марди англис, корвонхо, чангҳои қабилавӣ ва воҳаеро бо панҷоҳ ҳазор нахлистону сесад чоҳ дида буд.

– Имрӯз ин чо чӣ меҳохӣ? – пурсид аз ӯ биёбон. Дирӯз он қадар нигоҳ мекардӣ бароят кофӣ набуд?

Касеро, ки ман дӯсташ медам, дар канори худ чой додай. Дар оғӯши ту касе ҳаст, ки ишқи ман аст. Вақте ба регзорҳо нигоҳ мекунам, нигоҳам ба ӯст. Меҳоҳам ба самташ биравам ва барои ин кор аз ту кумак меҳоҳам маро ба бод мубаддал кунӣ?

– Маънои ишқ чист? – пурсид биёбон.

– Ишқ парвози шоҳин бар фарози туст. Зеро дар назари ӯ ту дашти сарсабзе ҳастӣ, ки ҳамеша бо шикор аз он бармегардад. Вай санглохҳою теппаҳо ва кӯҳҳои туро мешиносаду ту нисбат ба ӯ бахшандаӣ.

– Минқори шоҳин тиккаҳое аз маро мебарад, – гуфт биёбон. Ман солҳо шикорашро назорат мекунаму бо ҳамон андак обе, ки дорам ўро сероб мекунам. Сипас маҳалли шикорро ба ӯ нишон медиҳам ва як рӯз ҳамон тавре ки ман ба рушди шикор дар сатҳи вучудам фикр мекунам, шоҳин дар осмон парвоз карда ончиро ман ба вучуд овардам, бо худ мебарад.

– Ту шикорро дар аввалин макон ба вучуд овардӣ, то шоҳин аз он ғизояшро дарёб кунаду минбаъд инсонро ғизо диҳад. Дар ниҳоят, инсон регҳои туро ғизо медиҳад, он гоҳ ҳаёт дубора зинда шуда тўмаи шоҳин пайдо мешавад. Ҳамин тавр олам офарида шудааст.

– Оё маънии ишқ ин аст?

– Бале, маънии ишқ ҳамин аст. Ин чизе аст, ки шикорро ба шоҳин табдил мекунад. Шоҳинро ба инсон ва инсон дар иваз ба биёбон табдил мешавад.

Ин чизе аст, ки сурбро ба тилло табдил мекунад ва тиллоро ба замин бармегардонад.

– Намефаҳмам дар бораи чӣ гап мезанӣ, – гуфт биёбон.

– Лоакал метавонӣ инро бифаҳмӣ, ки кучое дар регзорони ту зане интизорам аст ва барои ҳамин бояд худамро ба бод мубаддал кунам.

Биёбон муддате хомӯш монду сипас гуфт:

– Ман регзорҳоямро ба ту медиҳам, то ба вазиши бод кумак кунад. Ба танҳой наметавонам кореро анҷом диҳам. Бояд аз бод кумак бихоӣ.

– Насим ба вазидан оғоз кард. Мардони қабила ба ҷавон нигоҳ мекарданд, ки дуртар аз онҳо истода буд ва бо забоне, ки ба ӯ нофаҳмо буд, бо якдигар гуфтугӯ мекарданд.

Кимиёгар лабханд зад.

Бод ба Сантяго расида сураташро навозиш кард. Алақай аз гуфтугӯи ҷавон бо биёбон хабар дошт. Зеро бод ҳама чизро медонад ва саросари ҷаҳонро сайр мекунад, на зодгоҳ дораду на ҷои марг.

– Ба ман кумак кун, – гуфт ҷавон. Рӯзе ту садои ишқамро бароям овардӣ.

– Чӣ касе ба ту забони бодия ва забони бодро омӯхт?

– Дилам, – ҷавоб дод ӯ.

Бод исмҳои зиёде дорад. Дар ин самти ҷаҳон гармбод номида мешавад. Зеро рутубатро бо худ аз укёнусҳо ба самти шарқ меоварад. Дар сарзамини дуре, ки Сантяго аз он ҷо омада буд, онро боди машрик меномиданд, зеро бо-варӣ доштанд бо худаш регҳои биёбон ва фарёди ҷангҳои аҳолии мавриёнро меоварад.

Шояд дар сарзаминҳои пушти чарогоҳе, ки гӯсфандо-наш зиндагӣ мекарданд, мардум фикр мекарданд бод аз

Андалусия меояд, аммо дар асл аз ҳеҷ ҷое наомадаасту ба ҳеҷ ҷое нарасидааст. Аз ин рӯ, вай аз биёбон қудратмандтар аст. Касе метавонад рӯзе дар бодия дарахт шинонад ва ё гӯсфанд парвариш кунад, аммо ҳеҷ кас наметавонад бодро зердасти худ бисозад.

– Ту наметавонӣ ба бод мубаддал шавӣ, гуфт шамол. Мо ду чизи комилан гуногун ҳастем.

– Ин дуруст нест. Давоми сафарам асрори кимиёгариро омӯхтаам. Ман дар ботини худ бодҳо, биёбонҳо, уқёнусҳо, ситорагон ва ҳама чизи офаридаи оламо дорам. Ҳамаи мо тавассути як даст халқ шудаем ва ҳама аз як рӯх ба вучуд омадаем. Меҳоҳам монанди ту бошам, то битавонам ба ҳар гӯшаи ҷаҳон биравам. Аз баҳрҳо гузарам, регҳои ганҷи маро пӯшонидаро кобам ва садои занеро, ки дӯшташ медорам бо худ бибарам.

– Ман шунидам, ки дирӯз ба кимиёгар чӣ мегуфтӣ, – гуфт бод. Вай мегуфт ҳар кас Сарнавишташро дорад аммо инсонҳо наметавонанд ҳудашонро ба бод мубаддал кунанд.

– Танҳо ба ман биомӯз, то чанд лаҳза бод бошам. Дар ин сурат ману ту метавонем доир ба қобилиятҳои беинтиҳои инсонҳо ва бодҳо суҳбат кунем.

Ҳисси кунҷковии бод бедор шуд, чизе ки пеш аз ин чунин набуд. Меҳост дар бораи он чизҳо суҳбат кунад, аммо намедонист, ки чӣ гуна одамро ба бод мубаддал кунад.

Ва бод аллакай чи қорҳоеро метавонист анҷом бидиҳад. Биёбонҳоро ба вучуд овард, киштиҳоро ғарқ кард, ҷангалҳоро хароб карда шаҳрҳои пур аз мусиқию садоҳои аҷибро давр зад. Эҳсос мешавад ҳеҷ маҳдудияте вучуд надорад, аммо ин ҷо ҷавон мегӯяд бояд шамол қорҳои дигареро низ анҷом бидиҳад.

– Ин чизе аст, ки мо ишқ меномерем, – гуфт Сантяго ва дид, ки бод аллакай барои иҷрои дарҳости ӯ омода аст.

Вакте ту ошиқ мешавӣ, дар офариниш ҳама чизро карда метавонӣ. Вакте ки туро дӯст медоранд, ҳеҷ зарурате барои фаҳмидани он чизе нест, зеро ҳама чиз дар ниҳоди ту рӯй медиҳад ва ҳатто мардон метавонанд худро ба бод мубаддал кунанд. Албатта, то замоне ки бод онҳоро ёрӣ бикунад.

Бод, ки мавҷуди мағруре аст, аз суханони Сантяго асабонӣ шуда ба баланд кардани регзорҳои биёбон оғоз кард. Аммо ниҳоят маҷбур шуд иқрор шавад, ки гарчанде ӯ тамоми оламо гаштааст, намедонад одамо чи тавр ба бод мубаддал кунад. Ҳатто ишқро намедонист.

– Тӯли сафарҳоям дар саросари ҷаҳон, ман аксар вақт дидам, ки одамон дар бораи ишқ сухан меронанд ва ба сӯи осмон менигаранд – гуфт шамол, ки аз пай бурдани нота-вониҳояш хашмгин шуда буд. Беҳтар аст аз хуршед бипурсӣ.

Набошад дар ин кор маро кумак бикун. Ин фазоро бо тӯфони регӣ чунон пур кун, ки офтобро бипӯшонад, то ман битавонам худро кӯр накарда ба он нигоҳ кунам.

Бод бо тамоми қудраташ вазиду осмон пур аз рег шуд. Офтоб ба як ҳалқаи тиллоие мубаддал шуда буд. Дар урдугӯҳ чизеро дидан душвор буд. Бодиянишинон ин бодро мешинохтанд ва онро самум¹⁵ меномиданд. Ин бод бадтар аз тӯфони баҳр буд. Аспҳо шиҳа кашиданду силоҳҳои ҷанговарон пур аз рег шуд.

– Беҳтар аст шояд ба ин хотима диҳем, – гуфт яке аз фармондеҳон, ба сардори қабила рӯ оварда. Онҳо ба душворӣ ҷавонро медиданд. Рӯйҳояшон бо матои кабуд пӯшида шуда, ҷашмонашон пур аз тарс буд.

– Биёед, инро бас кунем! – гуфт фармондеҳи дигаре.

¹⁵ 1. Боди гарму сӯзон, ки гиёҳхоро месӯзонад; гармсел; тафбод. 2. маҷозан. Офати ногаҳонӣ.

– Азаммати Худоро дидан меҳоҳам, – гуфт сарлашкар, ки овози ӯ эҳтиромро ифода мекард. Дидан меҳоҳам, ки чӣ гуна инсон худаширо ба бод мубаддал мекунад. Аммо дар зехнаш исми он фармондеҳхоро, ки тарси худро изҳор доштанд, сабт кард. Баъд аз қатъ шудани шамол вай онҳоро аз вазифаҳояшон озод кардани буд, зеро мардони ҳақиқии биёбон бояд тарсу набошанд.

– Бод ба ман гуфта, ки ту дар бораи ишқ медонӣ! – гуфт Сантяго ба офтоб рӯй оварда. Агар ту ишқро бишноӣ, бояд дар бораи Рӯҳи Ҷаҳон ҳам бидонӣ, зеро он аз ишқ сохта шудааст.

– Аз он ҷое, ки ман ҳастам Рӯҳи Ҷаҳонро дида метавонам, – гуфт офтоб. Ӯ бо рӯҳи ман гуфтугӯ мекунад. Мо дар якҷоягӣ боиси афзоиши растаниҳо мешавему гӯсфандон дар ҷустуҷӯи соя мегарданд. Аз ҷое ки ман ҳастам ва ин фосилаи дуре, ки аз замин дорам, чӣ гуна дӯст доштанро омӯхтаам. Инро омӯхтаам, ки агар каме ба замин наздиктар шавам, ҳама чизи рӯйи замин аз байн мераваду Рӯҳи Ҷаҳон дигар вучуд нахоҳад дошт. Ҳамин тавр, мо ҳамдигарро дарк мекунему бе ҳамдигар буда наметавонем. Ман ба замин ҳаёту гармӣ мебахшам ва ин сабабгори буданам аст.

– Оё ту дар бораи муҳаббат медонӣ! – гуфт ҷавон.

Ман Рӯҳи Ҷаҳонро мешиносам. Зеро мо дар тӯли ин сафари бепоён бо ҳамдигар хеле суҳбат кардаем. Рӯҳи Ҷаҳон ба ман мегӯяд ки бузургтарин мушкилаш ин аст, ки аз оғоз то имрӯз танҳо сангҳо ва рустаниҳо фаҳмидаанд, ки ҳама чизи олам ягона аст. Ҳеҷ зарурате надорад, ки оҳан ба мис ё мис ба тилло табдил шавад. Ҳар яки онҳо вазифаи возеҳи худашонро ҳамчун мавҷудоти беназире иҷро мекунанд ва ҳама чиз ба оҳанги амният мубаддал мешуд, агар дасте, ки ҳамаи инҳоро навишта, дар рӯзи панҷуми офариниш бозмеистод.

– Аммо рӯзи шашум ҳам буд, – идома дод офтоб.

– Ту хирадмандӣ, зеро ҳама чизро аз дуриҳо мушоҳида мекунӣ, – гуфт ҷавон. Аммо дар бораи муҳаббат намедонӣ, агар рӯзи шашум намебуд, инсон ба вучуд намеомад. Мис ҳамеша мис мемонду сурб ҳамеша сурб. Дуруст аст, ки ҳама чиз Сарнавишти худро дорад, аммо рӯзе он амалӣ хоҳад шуд. Ҳамин тавр, ҳар як чиз бояд худро ба чизи беҳтаре табдил диҳад ва Сарнавишти дигар ба даст орад, то даме ки Рӯҳи Ҷаҳон танҳо як чизи воҳид шавад.

Офтоб дар ин бора фикр карда меҳост, ки дурахшонтар нурпошӣ кунад. Шамол, ки аз ин гуфтугӯ хушаш омада буд, бо қувваи бештаре вазидан гирифт, то офтоб ҷашмони Сантягоро хира накунад.

– Ин гувоҳи мавҷудияти кимиёгарӣ аст, – гуфт ҷавон. То ки ҳар кас ганҷи худро ҷустуҷӯ кунад, онро пайдо кунад ва бихоҳад, ки ҳаёташ аз зиндагии пешинааш беҳтар бошад.

Сурб нақшастро ҳифз мекунад то замоне ки ҷаҳони дигар ниёзе ба сурб надошта бошад ва дар ин ҳол сурб маҷбур аст, ки ба тилло табдил шавад.

Ин коре бошад, ки кимиёгарон анҷом медиҳанд. Онҳо нишон медиҳанд, вақте мо барои аз он ҳолати доштаамон беҳтар шудан кӯшиш мекунем, ҳама чизҳои атрофамон низ беҳтар мешавад.

– Барои чӣ ту гуфти ман аз ишқ чизе намедонам? – пурсид офтоб аз ҷавон

Азбаски ишқ ин нест, ки собит бошӣ ҳамон тавре ки биёбон чунин аст. Ё дар ҷаҳон мисли бод сайругашт кунад, ё ҳама чизро аз дуриҳо мисли ту наззора кунад. Ишқ қувваест, ки Рӯҳи Ҷаҳонро табдил ва такмил медиҳад.

Вақте ки бори аввал бо вай вохӯрдам, фикр мекардам, ки Рӯҳи Ҷаҳон комил аст, вале баъдтар дидам, ки ба мо-

нанди сифатҳои дигари офариниш буда, ҳавасҳою муборизаҳои худро дорад. Мо Рӯҳи Ҷаҳонро ғизо медиҳем ва ҷаҳоне, ки дар он зиндагӣ мекунем, вобаста ба беҳтар ё бадтар шудани мо, беҳтар ё бадтар мешавад. Дар ин ҷо қудрати ишқ амал мекунад, зеро вақте мо дӯст медорем, кӯшиш мекунем, ки хуб бошем.

– Ту аслан аз ман чӣ меҳохӣ? – пурсид офтоб.

– Меҳоҳам ба ман кумак кунӣ, то ҳудамро ба бод мубаддал кунам.

– Табиат маро ҳамчун донотарин мавҷуд мешиносад. Аммо ман намедонам чӣ гуна туро ба бод мубаддал кунам.

– Ҳоло ба кӣ муроҷиат кунам?

Офтоб каме фикр кард. Бод бодикқат гӯш медоду меҳост ба ҳар гӯшаи дунё бигӯяд, ки хираду дониши офтоб ҳам маҳдудиятҳо дорад. Ҳамаи ҷаҳон бигӯяд, ки хиради хуршед ҳам маҳдудиятҳое дорад. Барои он ки ӯ наметавонист барои ҷаҳоне, ки дар бораи забони Рӯҳи Ҷаҳон ҳарф мезад, коре анҷом бидиҳад.

– Бо дасте, ки ҳамаи инҳоро навиштааст, суҳбат бикун.

Бод бо завқ фарёд зада аз ҳамеша сахттар вазид. Хаймаҳо аз ҷои худ канда шуда, ҳайвонот аз бандҳо раҳо шуданд. Мардон дар болои теппа ҳамон тавре ки тамошо мекарданд, ба якдигар маҳкам часпида буданд, то ба атроф партоб нашаванд.

Сантяго ба ҷониби дасте, ки ҳама инҳоро навишта буд, рӯй овард. Бо ин кор эҳсос кард тамоми ҷаҳон ба сукут рафтааст ва ӯ ҳам андеша кард чизе нагӯяд.

Ҷараёни ишқ аз дилаш гузашту ба ниёиш оғоз кард. Дуое, ки то ин вақт ҳаргиз нагуфта буд. Зеро дар он ниёиш ҳеҷ калима ё дархосте набуд.

Шукрона накард, ки гӯсфандонаш ҷарогоҳи наве ёфтаанд. Намеҳост, ки булӯри бештаре бифурӯшад. Илтимос

намекард, ки зани мулоқот кардааш ҳамчунон мунтазираш бимонад. Дар оромӣ Сантяго фаҳмид, ки биёбон, бод ва офтоб ҳам мекӯшанд аломатҳои бо он даст навишташударо ёбанд, то онро пайравӣ кунанд ва чизҳои дар лавҳи зумуррад навишташударо бифаҳманд. Вай дид, ки аломатҳо дар тамоми рӯи заминро фазо паҳн шуданду ҳеҷ асос ё фаҳме дар ошкор шуданашон мавҷуд набуд. Ў меидид, ки на биёбон, на бод, на офтоб ва на одамон намедонанд чаро онҳо офарида шудаанд. Танҳо дасти Офаридгор бо ин кор алоқаманд аст ва танҳо Ў метавонад мӯъҷизаҳо нишон диҳад, то баҳро ба биёбон ё инсонро ба бод табдил диҳад. Зеро фақат он даст мефаҳмид, ки ин як тарҳи бузургтарест то оламо ба нуқтае барад ва баъд аз гузашти шаш рӯзи офариниш ба сурати шоҳкории азиме мубаддал кунад.

Сантяго ба Рӯҳи Ҷаҳон наздик шуда дид, ки он баҳше аз рӯҳи Худост ва Рӯҳи Худованд рӯҳи худи ӯст. Ин маънои онро дорад, ки ӯ ҳам метавонад мӯъҷизаҳо нишон диҳад.

* * *

Он рӯз шамол чунон саҳт вазид, ки ягон вақт чунин навазида буд. Солиёни дароз арабҳо ба наслҳои баъдӣ афсонаеро нақл мекарданд, ки ҷавоне бар ҳилофи қудратмандтарин сарлашқари қабилai биёбон ҳудашро ба бод табдил карда як урдугоҳи азимро нобуд кард.

Вақте боди самум фурӯ нишаст, ҳамагон ба ҷои истодаи ҷавон нигаристанд, вале ӯ он ҷо набуд. Сантяго дар канори дури бошишгоҳ, назди сарбози сару танаш реголуда меистод.

Мардон аз ҷодугарии ӯ ба ҳарос афтоданд. Аммо ду нафар табассум мекарданд. Кимийгар ба хоҳири он ки

шогирдашро дар камол медид ва сардори қабила, ки ба шукӯху ҷалоли Худованд қоил шуда буд.

Рӯзи дигар ҳамагон бо ҷавону кимиёгар хайрбод гуфта, гурӯҳи ниғаҳбонеро вазифадор карданд, ки онҳоро то ҳар ҷое меҳоҳанд, ҳамроҳӣ кунанд.

* * *

Онҳо тамоми рӯз роҳ паймуданд. То ғуруб ба ибодатхонаи насрониёни қибтӣ¹⁶ расиданд. Кимиёгар пиёда шуда ниғаҳбонро гуфт, ки ба урдугоҳ баргарданд.

– Аз ин баъд ту танҳо мемонӣ, – гуфт кимиёгар. Фақат то аҳром се соата роҳ боқӣ монда.

– Ташаккур, – гуфт ҷавон. Ту ба ман Забони Ҷаҳонро омӯхтӣ.

– Ман фақат ончиро ту аллакай медонистӣ, бозгӯ кардам, – гуфт кимиёгар ва дари ибодатхонаро зад. Роҳиби либоси сиёҳпӯше дарро боз кард. Онҳо муддате ба забони қибтӣ суҳбат карданду сипас кимиёгарро ба дохил ҳидоят кард.

– Аз ӯ хостам ба ман иҷоза диҳад, то муддате ошпазхонаро истифода барам, – гуфт кимиёгар бо табассум.

Онҳо ба ошхонаи дар пушти ибодатхона буда, рафтанд. Кимиёгар оташ равшан карду роҳиб микдоре сурб барояш овард ва кимиёгар онро дар зарфи оҳанин гузошт. Вақте ки сурб моеъ шуд, кимиёгар аз борхалтаи худ тухми зарди аҷибро гирифт. Аз он порчаеро ба андозаи мӯйи борик канда, ба мум печонид ва ба зарфе, ки сурб дар он гудохта шуда буд, илова кард.

Омехта ранги сурхтоб гирифта, монанди ранги хун шуд. Кимиёгар зарфро аз оташ гирифта, онро ба як сӯ

¹⁶ Мардуми қадимии Миср, мисриён.

гузошт, то хунук шавад. Ҳамин тавр, ӯ бо роҳиб дар бораи ҷангҳои қабилавӣ суҳбат мекард.

– Фикр мекунам ҷангиён муддати зиёде ин ҷо мемонанд, – гуфт ӯ ба роҳиб. Роҳиб асабонӣ шуд. Корвониён муддати дароз дар Ал-Ҷиза¹⁷ истода, интизори анҷоми ҷангҳо буданд.

– Дар охир хости Худованд амалӣ хоҳад шуд.

– Дақиқан ҳамин тавр аст, – гуфт кимиёгар.

Вақте зарф хунук шуд роҳиб ва Сантяго ҳайрон шуда ба он нигаристанд. Сурб шакли зарфро ба худ гирифта буд. Аммо дигар сурб набуд, балки ба тилло мубаддал шуда буд.

– Оё ман ҳам рӯзе метавонам чунин корро анҷом диҳам? – пурсид ҷавон.

– Ин Сарнавишти ман буд на аз ту, – ҷавоб дод кимиёгар. Фақат меҳостам ба ту нишон бидиҳам, ки ин кор имконпазир аст.

Сипас ба самти дари ибодатхона рафтанд. Кимиёгар лавҳро ҷаҳор тақсим карда як қисмашро ба роҳиб дод ва гуфт:

– Ба ту, барои саховатмандиат ба зиёратчиён.

– Аммо баҳои ин ҳадя аз саховати ман хеле бештар аст гуфт роҳиб.

– Дигар чунин нагӯй. Мумкин аст ҳаёт садои туро бишнавад ва дафъаи дигар бароят аз ин камтар диҳад, – ҷавоб дод кимиёгар ва ба Сантяго рӯй овард:

– Ин барои ту. Барои баргардонидани чизе, ки ба қабила додӣ.

Сантяго меҳост бигӯяд, ки ин хеле бештар аз он аст, аммо соқит монд. Зеро шунида буд, ки кимиёгар ба роҳиб чӣ гуфт.

¹⁷ Шаҳре дар Ҷумҳурии Мисри Араб, дар соҳили чапи Нил

– Инаш барои ман аст, – гуфт кимиёгар яке аз қисмҳоро ба борхалтааш андохта. Зеро бояд ба биёбон баргардам, ки дар он ҷо ҷанғҳои қабилавӣ ҳастанд.

Қисми ҷорумро гирифта, ба роҳиб дод. Ин ҳам барои Сантяго. Агар замоне ба он эҳтиёҷ дошта бошад.

– Аммо ман ба ҷустуҷӯи ганҷам меравам, – гуфт ҷавон. Ҳоло ба он хело наздик шудаам.

– Боварии комил дорам, ки ту ба он мерасӣ, – гуфт кимиёгар.

– Набошад ин барои ҷист?

– Барои он ки аллакай ду маротиба дороиатро аз даст додӣ. Як бор барои дузд ва як бор барои сардори қabila. Ман як пирамарди араби хурофотӣ ҳастам ва ба зарбулма-салҳоямон боварӣ дорам. Ҳикмате ҳаст: “Ҳар он чизе, ки як маротиба рух медиҳад, дигар ҳеҷ вақт такрор шуда наметавонад. Аммо ҳар он чизе, ки ду маротиба рух медиҳад, бешубҳа бори сеюм рӯй хоҳад дод”.

Онҳо ба аспҳояшон савор шуданд.

* * *

– Меҳоҳам достоне дар бораи хобҳо бароят ҳикоят кунам, – гуфт кимиёгар.

Сантяго аспашро наздиктар кард.

– Дар Рими қадим, замони ҳукмронии император Тиберий як марди хубе зиндагӣ мекард, ки ду писар дошт. Яке аз онҳо дар артиш буд ва ба минтақаҳои дурдасти империя фиристода шуда буд. Писари дигар шоир буд ва бо ашъори дилнишинаш тамоми Румро шод мекард.

Шабе падарашон хоб дид. Фаристае ба ӯ зоҳир шуда гуфт, ки суҳанони яке аз писаронаш дар тамоми ҷаҳон такрор ва барои наслҳои оянда омӯзиш дода мешавад. Падар аз хоб гирякунон бедор шуда, шукрона кард, зеро

зиндагӣ нисбат ба ӯ бахшанда шуда, барояш чизеро ошкор кард, ки ҳар як падар ифтихор карданаш мумкин аст.

Чанде баъд, хангоми аз зери чархҳои ароба наҷот додани кӯдаке, падар вафот кард. Азбаски ӯ тамоми ҳаёти худро ба тарзи дуруст ва одилона гузаронидааст, бевосита воридаи бихишт шуда он ҷо ғариштаи дар ҳоб дидаашро мулоқот кард.

– Ту инсони хубе будӣ, – гуфт ғаришта. Тамоми зиндагиатро ба равиши хуб ба сар бурдӣ ва бо шаъну ша-раф вафот кардӣ. Акнун метавонам туро ба ҳар орзуе, ки дорӣ, бирасонам.

– Зиндагӣ барои ман ҳам хуб буд, – гуфт мард. Вақте ту ба хобам даромадӣ, ман фикр кардам, ки подоши тамоми кӯшишҳоиамро гирифтаам, зеро ашъори писарамро тамоми наслҳои оянда меҳонанд. Ман чизе барои худам намехоҳам. Аммо ҳар як падар аз шуҳрати бадастовардаи фарзандаш, ки ўро аз кӯдакӣ бузург карда, соҳибмаълумот кардааст, ифтихор мекунад. Аз ин рӯ, меҳостам суханони писарамро дар ояндаи дур бишнавам.

Ғаришта китфи мардро ламс карду онҳо ҳарду ба ояндаи дур рафтанд. Онҳо дар як муҳити бисёр васеъ ва пурҷамъияте буданд, ки ҳазорон нафар бо забони бегона сухан мегуфтанд.

Мард аз хушҳолӣ гиря кард.

– Медонистам ашъори писарам ҷовидон мемонад, – гуфт ӯ бо чашмони ашқолуд ба ғаришта. Лутфан ба ман бигӯ, ки ашъори кадом писарамро меҳонанд?

Ғаришта ба он мард наздиктар омад ва бо меҳрубонӣ ўро ба нимкати наздике бурд ва дар он ҷо нишастанд.

Ашъори писари шоират дар Рим бисёр пуртарафдор буд. Ҳама онҳоро дӯст медоштанду лаззат мебурданд. Аммо вақте салтанати Тиберий ба поён расид, ашъори ӯ фа-

ромӯш шуд. Инҳо ашъори писари дигари дар артишбудаи ту ҳастанд.

Мард бо таачҷуб ба фаришта нигоҳ кард.

Писарат барои хидмат ба минтақаи дуре рафта, сардори дастаи сад нафар аз сарбозон шуд. Вай инсони одил ва хубе буд. Рӯзе баъди нисфирӯзӣ яке аз хидматгори наш бемор шуду чунин ба назар расид, ки ӯ мемирад. Писари ту дар бораи як олими яҳудӣ шунида буд, ки метавонад бемориҳоро шифо бахшад ва ба ҷустуҷӯи он мард ба роҳ баромад.

Дар роҳ фаҳмид мардеро, ки ҷустуҷӯ дорад, писари Худост. Ӯ мардумеро дид, ки тавассути вай дармон ёфта буданд ва онҳо дарсҳои марди олимро ба писари ту ёд доданд. Ҳамин тавр, сарфи назар аз он ки ӯ сардори сарбозони румӣ буд, ба дини онҳо рӯй овард. Даре нагузашта, ҷои истиқомати олимро ёфта ба вай гуфт, ки яке аз сарбозонаш бемори вазнин аст ва он олим омодаи рафтан ба манзили ӯ шуд, аммо сардори аскарон марди боимон буд, ба ҷашми олим нигариста ҳис кард, ки бешубҳа вай дар ҳузури писари Худованд аст.

Ин суҳаноне, ки писари ту он замон ба олим гуфт ҳеҷ гоҳ фаромӯш намешавад:

– Парвардигоро, ман лоиқ нестам, ки ту зери сақфи хонаам биёӣ. Аммо фақат як суҳан бигӯ, то хидматгорам шифо ёбад.

– Муҳим нест ӯ чӣ коре анҷом дод, – гуфт кимиёгар. Ҳар инсон боре рӯйи замин як нақши асилро дар таърихи ҷаҳон бозӣ мекунад ва одатан худаш намедонад.

Сантяго хандид. Ҳеҷ вақт тасаввурашро ҳам намекард ки саволҳо дар бораи зиндагӣ ин қадар барои як ҷӯпон боарзиш бошад.

– Хайр, – гуфт кимиёгар.

– Хайр, – ҷавоб дод ӯ.

* * *

Сантяго дар ҳоле, ки бо иштиёқ ба қалбаш гӯш медод, чанд соат дар бодия пеш рафт. Дилаш бояд маҳалли аниқи ганҷро ба ӯ мегуфт.

Ҳар кучо, ки ганҷат бошад дили ту ҳам он ҷост, гуфта буд кимиёгар. Аммо қалбаш дар бораи чизҳои дигар суҳбат мекард. Бо ифтихор достони ҷўпонеро нақл мекард, ки рамаашро барои пайравӣ кардани хоби дар ду маҳалли гуногун дидааш, фурухта буд. Дар бораи Сарнавишт ва мардоне, ки дар ҷустуҷӯи сарзаминҳои дур ё занони зебо сарсону саргардон шуда, бо одамони замони худ бо тасаввуроти пешакиашон муқобилат мекарданд, нақл мекард. Дар бораи сафарҳо, кашфиётҳо, китобҳо ва тағйирот сухан меронд.

Вақте ки меҳост аз як теппаи дигар боло биравад, дилаш пичиррос зад:

– Аз он ҷое, ки ашки туро мерезонанд, огоҳ бош. Зеро ман ҳамон ҷо хоҳам буд ва ганҷат ҳам он ҷост.

Сантяго оҳиста аз теппаи рег боло рафт. Дар осмони пурситора қурси бадри мунир баланд шуд. Аз вақте воҳаро тарк карда буд, як моҳ гузашт. Нури моҳ сояҳояшро аз байни регтӯдаҳо андохта, биёбонро дар назар монанди баҳри ҷурталотум ҷилва медод.

Ин сахна ба ёдаш он рӯзҳоро, ки асп шиҳа мекашид, ӯ бо кимиёгар ошно шуд, афтодани нури моҳ дар сукути биёбон ва сафари як марди дар ҷустуҷӯи ганҷро овард.

Вақте ба болои теппа расид дилаш ба тапидан даромад. Рӯ ба рӯяш дар партави моҳ ва нури регҳои сафед аҳроми бошукӯҳу боҳашамати Миср истода буданд.

Сантяго ба зону афтода гирист. Худоро барои ба Сарнавишташ боварӣ бахшиданаш, барои подшоҳ, бозаргон, марди англис ва кимиёгарро бар сари роҳи ӯ ниҳоданаш шукргузорӣ кард. Муҳимтар аз он барои мулоқоти зани бодиянишине, ки барояш гуфта буд; муҳаббат ҳеҷ гоҳ мардро аз Сарнавишташ дур намекунад, шукрона намуд.

Агар меҳост вай акнун метавонист ба воҳа, ба назди Фотима баргардад ва ҳаёти худро ҳамчун чӯпони одӣ идома диҳад. Охир, кимиёгар гарчанде ки Забони Ҷаҳонро мефаҳмид ва медонист, ки чӣ гуна сурбро ба тилло табдил диҳад, дар биёбон зиндагӣ мекард. Ба ӯ лозим набуд, ки илму ҳунари худро ба касе нишон диҳад.

Вай ба ҳудаш гуфт, ки дар роҳи дарк кардани Сарнавишти худ ҳама чизи заруриро омӯхт ва ҳама чизеро, ки мумкин аст дар хоб ҳам набинад, аз сар гузаронид. Аммо ҳоло ӯ ин ҷо буд. Ҷое, ки бояд ганҷашро пайдо кунад ва ба ҳудаш мегуфт; ҳар коре танҳо дар сурати пурра амалӣ шудани ҳадаф анҷом меёбад. Ба атрофаш нигоҳ карда дар ҷои рехтаи ашқаш гамбусакӣ сабзрангеро дид, ки машғули сӯроҳ кардани регзорҳо буд. Ҳангоми дар биёбон буданаш омӯхта буд, ки мисриён инҳоро рамзе аз Худованд медонанд.

Боз як аломати дигар. Ҷавон ба кофтани рег оғоз кард. Вақте ки ин корро мекард булӯрфурушро ба ёд овард. Ӯ боре барояш гуфта буд, ки ҳар кас метавонад аҳромро дар ҳавлии худ бисозад. Акнун медид, ки ҳатто агар бақияи умрашро санг рӯйи санг бигузорад боз наметавонад ин корро анҷом диҳад.

Тамоми шаб Сантяго дар ҷои интиҳобкардааш кофтуков кард, аммо чизе наёфт. Вазнинии садсолаҳоеро, ки аз замони сохтани аҳром то имрӯз гузашта буд, бар дӯшаш

эҳсос мекард. Аммо ҳамчунон идома медод. Кӯшиш мекард ҳамчуноне, ки бо бод мубориза мебарад, ба кандани замин идома диҳад. Аксар вақт регҳоро дубора ба чуқурӣ бармегардонд. Дастонаш хаставу захмӣ шуданд, аммо ӯ ба дилаш гӯш мекард, ки мегуфт маҳалли ашкхояшро биканад.

Вақте ки кӯшиш мекард сангро аз чуқурӣ берун биоварад, садои қадамҳоро шунид. Чанд нафар дар наздаш пайдо шуданд. Пушташон ба равшании моҳтоб буду ӯ чашмону чеҳраи онҳоро дида наметавонист.

– Дар ин ҷо чӣ кор мекунӣ? – пурсид яке аз онҳо.

Азбаски саҳт тарсид, ҷавоб надод. Ӯ маҳали ганҷашро пайдо карда буд ва аз он чизе ки метавонист рӯй диҳад, метарсид.

– Мо аз ҷангҳои қабилавӣ фирор кардаем ва бароямон пул лозим аст, – гуфт марди дигар. Ту дар он ҷо чӣ пинҳон мекунӣ?

– Чизеро пинҳон намекунам, – гуфт ҷавон.

Аммо яке аз мардон ба Сантьяго ҳамла карда, ӯро тела дод. Дигаре борҳалтаи ӯро кофта он сиккаи тиллоро пайдо кард.

– Ин ҷо тиллост, – гуфт ӯ.

Нури моҳ ба рӯи арабе, ки ӯро дастгир карда буд, дурахшид ва ҷавон дар чашмони ӯ маргро дид.

– Шояд ӯ тиллои бештареро дар замин пинҳон кардааст, – гуфт дигаре.

Онҳо вайро мачбур карданд, ки ба кандани замин идома диҳад аммо чизе пайдо накарданд. Вақте хуршед тулӯъ кард ба задани Сантьяго оғоз карданд. Баданаш захию хуншор гашта, либосҳояш пора-пора шуд ва эҳсос кард, ки маргаш наздик аст.

Суханони кимиёгарро ба ёдаш овард, ки гуфта буд: “Агар бимири, бароят пул чӣ лозим аст? Пул ҳамеша

наметавонад зиндагии инсонхоро начот бидихад”. Ниҳоят, ҷавон ба сӯи онҳо фарёд зад. Ман инчоро барои ганҷ меканам. Гарчанде, ки даҳонаш хуншору варам карда буд, ба онҳо гуфт, ки доир ба ганҷи дар наздикии аҳроми Миср пинҳонкардашуда, ду бор хоб дидааст.

– Ёро раҳо кунед, – гуфт марде, ки аз афташ сардори гурӯҳ буд.

Сипас, баъди лаҳзае хомӯшӣ ба яке аз ёрдамчиёнаш рӯ оварда:

– Вай чизи дигаре надорад, ин тиллоро ҳам дуздидаст, – гуфт.

Сантяго тақрибан нимҳушёр ба рӯи рег афтод.

– Биёед аз ин ҷо биравем, – гуфт сардор ба зердастонаш. Вале пеш аз он ки биравад наздики ҷавон омада гуфт:

– Ту намемирӣ ва зинда мемонӣ. Аммо инро хоҳӣ омӯхт, ки мард набояд инқадар беақл бошад. Ду сол пеш чанд маротиба хоб дидам, ки бояд ба чарогоҳҳои Испания сафар карда, калисои вайронаеро, ки гӯсфандону ҷӯпонҳо дар он меҳобанд, ҷустуҷӯ кунам. Дарахти чинори аҷибро дар ҳобам дидам ва маро гуфтанд, ки агар зери онро кобам, ганҷи ниҳонеро пайдо хоҳам кард. Аммо ман мисли ту аблаҳ нестам, ки танҳо ба хоҳири дубора дидани як хоб аз биёбони тасфон роҳи дарозро тай кунам. Инро гуфту онҳо рафтанд.

Сантяго дар ҳоле, ки меларзид аз ҷой хеста як бори дигар ба аҳром нигоҳ кард. Чунин ба назар мерасид, ки аҳром ба вай меҳанданд ва ӯ ҳам хандид. Дилаш аз шодӣ метапид, зеро акнун ӯ медонист, ки ганҷаш дар қучост.

СУХАНИ ОХИР

Вақте ки шаб торик шуд. Соатҳои аввалини шаб Сантяго ба калисои хурди партофташуда расид. Дарахти чинор ҳамчунон побарҷо буд ва ситораҳо аз сақфи нимааш фурурафтаи калисо дида мешуданд. Замони бо ғусфандонаш он ҷо будандаш ба ёдаш омад. Агар он хобро намедид, он шаб шаби ороме буд.

Ҳоло ӯ инчост. На ҳамроҳи рамааш, балки бо як бел.

Вай муддати дароз ба осмон нигариста нишаст. Сипас аз борхалтааш як шиша шаробро гирифта, каме нӯшид. Он шаберо, ки ҳамроҳи кимиёгар дар биёбон буданду ба ситорагон нигариста ҳамроҳ шароб менӯшиданд, ба ёдаш овард. Дар бораи роҳҳои тайкардааш ва роҳи аҷибе, ки Худованд барои нишон додани ганҷаш интиҳоб карда буд, фикр мекард. Агар ба аҳамияти такрори хоб бовар намекард, вай бо пиразани лӯлӣ, подшоҳ, дузд ва... мулоқот намекард. Рӯйхат хеле дароз аст. Аммо аломатҳо ба ман роҳ нишон доданд ва имкон надошт иштибоҳе кунам.

Хобаш гирифтӣ хобид ва ҳангоме ки бедор шуд, офтоб аллакай баланд шуда буд. Ба кандани зери дарахт оғоз кард. Сантяго ба осмон рӯй оварда фарёд зад; оҳ, ту ҷодугари пир, тамоми муддат инро медонистӣ. Ҳатто тиккаи кӯчаке аз тиллоро дар ибодатхона гузоштӣ то ман ба ин калисо баргардам. Роҳиб вақте маро дид, ки бо он ҳолат баргаштаам, хандид. Ту наметавонистӣ маро аз он вазъият начот диҳӣ?

– Не, – Вай садои шамолро шунид. Агар ба ту мегуфтам ҳеҷ гоҳ аҳромро дида наметавонистӣ. Онҳо зебо ҳастанд, ҳамин тавр не? Сантяго табассум кард ва ба кофтаи идома дод. Баъди ним соат белаш ба чизи сахте бархӯрд. Дар наздаш сандуки пур аз тиллоҳои испанӣ буд. Инчунин сангҳои қиматбаҳо, ниқобҳои тиллоии бо парҳои сурху сафед ороиш додашуда ва ҳайкалҳои сангии ҷавохиротдор ҳам буд. Ғанимате, ки аз пирӯзӣ дар ҷанг боқӣ монда, муддатҳо паяш фаромӯш шудаву фотехони ҷангҳо ҳам ба фарзандонашон дар ин бора чизе нагуфтаанд.

Сантяго Урим ва Туммимро аз борхалтааш баровард. Ё фақат боре, як саҳар ҳангоми дар бозор буданаш аз онҳо истифода бурдааст. Зиндагӣ ва равиши он ҳамеша ёро бо аломатҳои зарурӣ таъмин мекарданд.

Урим ва Туммимро дар сандуқ гузошт. Онҳо ҳам бахше аз зиндагии наваш буданд. Чунки подшоҳи пирро ба ёдаш меоварданд. Касе, ки дигар ёро нахоҳад дид. Дуруст аст. Зиндагӣ воқеан барои онҳое, ки Сарнавишти худро пайгирӣ мекунанд, саховатманд аст. Ба ёдаш омад, ки бояд ба Ториғ биравад то ки даҳяки ганҷи ёфтаашро ба пиразани лӯлӣ бидиҳад. Лӯлиҳо хеле зираканд, шояд аз он сабаб бошад, ки бисёр сафар мекунанд.

Шамол дубора ба вазидан оғоз кард. Ин бодӣ машриқе буд, ки аз ҷониби Африқо меомад. Вай дигар бо хулаш бӯи биёбонро намеовард ва аз таҳдиди ҳамлаи мавриҳо асаре дар он набуд. Дар иваз бӯи атреро, ки хуб мешинохт ба машомаш меовард.

Сантяго лабханд зад. Ин бори аввал буд, ки вай чунин мекард.

Ман меоям, Фотима...

ПОЁН

ШАРҲИ ҲОЛИ МУТАРЧИМ

Афсар Сармад (Ҳамрозода Бӯрӣ Сармад) 23-юми мартӣ соли 1964 дар деҳкадаи Пули Гирдоби ҷамоати деҳоти Моғиёни ноҳияи Панҷакент дар оилаи коргар ба дунё омадааст.

Ӯ Донишқадаи кишоварзии Тоҷикистонро бо ихтисоси иқтисодӣ-ташкілотӣ хатм намудааст. То соли 1992 дар Пажӯҳишгоҳи илмӣ-таҳқиқотии иқтисодӣ ба ҳайси корманди илмӣ амал намуда, баъдан аспиранти ҳамин муассиса буд.

Афсар Сармад полковники ҳадамоти гумрук мебошад. Ӯ дар мақомоти гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон аз моҳи сентябри соли 1992 то инҷониб дар вазифаҳои гуногун фаъолият намуда истодааст.

Фориғ аз кор ба эҷоди қиссаву ҳикоя ва шеър машғул аст. Эҷодиёти Афсар Сармад мавзӯҳои меҳанпарастии инсонпарварӣ, ишқу ормонҳои пок ва монанди инҳоро дар бар гирифта, маҳсули эҷодаш дар рӯзномаву маҷаллаҳои ҷумҳурӣ ба таърифи расидаанд.

Китобҳояш бо номҳои “Савти Истиқлол”, “Фарозҳои Зиндагӣ” ва “Дурахши Нур” ба нашр расида, шеърҳои дар маҷмуаҳои дастаҷамъонаи “Суханварони Зарафшон”, “Баёзи панҷгона” ва “Гулбоғи мухаммас” ҷоп шудаанд.

Барои меҳнати софдилонааш бо Ифтихорномаи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва раҳматномаю мукофотҳои мақомоти гумрук сарфароз гардонида шуда, бо нишони сарисинагии “Аълочии гумрук” қадр карда шудааст.

Узви Иттифоқи журналистони Тоҷикистон мебошад.

Пауло Коелио

КИМИЁГАР
(роман)

Муҳаррир

Шераки Ориён

Муҳаррири ороиш

Маҳфуза Ҳамроева

Муҳаррири техникӣ

Дилфуза Ҳамроева

Тарроҳ

Дамирҷон Азизов

Ҳуруфчин

Алия Азизова

Мусахҳеҳ

Амирҷон Искандарзода

Ба матбаа 18.10.2021 с. супурда шуд.

Ба чоп 22.10.2021 с. имзо шуд.

Андозаи 60X84 1/19. Коғазӣ офсет.

Ҳуруфи адабӣ. Чопи офсет.

Ҷузъи чопии шартӣ 7. Адади нашр 200.

Дар матбааи ҶДММ “Хирадмандон” чоп шуд.